

97 200 - 0 483

Αριθ. Σε. 645

ΤΕΙ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ (Σ.Δ.Ο.)

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**ΘΕΜΑ: Ο ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΟΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ, ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ
ΟΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΞΕΛΙΞΗΣ ΤΟΥ**

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: ΚΩΝ/ΝΟΣ ΜΠΑΛΑΦΟΥΤΗΣ
ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ: ΜΑΡΑΓΚΟΥΛΑ ΕΛΕΝΗ
ΜΠΑΚΟΓΙΑΝΝΗ ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 1997

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η εργασία αυτή πραγματεύεται το παρόν του νομού Αιτωλίας και Ακαρνανίας και τις προοπτικές οικονομικής εξέλιξής του.

Χωρίζεται σε τέσσερα μέρη. Στο πρώτο μέρος έχουμε περιγραφή της παρούσας κατάστασης του νομού, τα βασικά χαρακτηριστικά του καθώς και την υποδομή του.

Στο δεύτερο μέρος επιχειρείται μια βαθύτερη ανάλυση της οικονομικής κατάστασης - μέσα από τους τρεις βασικούς τομείς της οικονομίας, τον πρωτογενή, τον δευτερογενή και τον τριτογενή.

Το τρίτο μέρος έχει τα προγραμματιζόμενα έργα που θα βελτιώσουν την υποδομή και θα δώσουν μεγάλη ώθηση στην τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη.

Το τέταρτο και τελευταίο μέρος έχει την εύρεση έργων ποιοτικής, τεχνικής υποδομής στα πλαίσια του νομού καθώς και συγκέντρωση επενδυτικών προτάσεων.

ΜΕΡΟΣ Α

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1. Γενικά χαρακτηριστικά

1.1 Θέση - Έκταση - Όρια

Ο νομός Αιτωλίας και Ακαρνανίας καταλαμβάνει το δυτικότερο τμήμα της Στερεάς Ελλάδας. Έχει έκταση 5,448 τ.χ. και είναι ο μεγαλύτερος νομός της Ελλάδας ως προς την έκταση. Ο πληθυσμός του είναι 228,180 κατοίκους (απογραφή 1991). Συνορεύει ανατολικά με τους νομούς Φθιώτιδας, Φωκίδας και Ευρυτανίας, βόρεια με το νομό Άρτας. Βρέχεται προς τα ΒΔ από τον Αμβρακικό κόλπο, προς Δ από το Ιόνιο πέλαγος και προς Ν από τον Πατραϊκό και Κορινθιακό κόλπο. Η Αιτωλία και Ακαρνανία χωρίζονται μεταξύ τους από τον Αχελώο. Η κυρίως Αιτωλία εκτείνεται ανάμεσα στους ποταμούς Αχελώο και Εύηνο, φτάνει ως τις ακτές του Πατραϊκού και του Κορινθιακού κόλπου προς Ν και κλείνεται προς Β από το Παναϊτωλικό όρος.

Η Ακαρνανία, μικρή χερσόνησος, έχει σχήμα ορθογώνιου τριγώνου που η ορθή γωνία του βρίσκεται στην Αμφιλοχία. Διακρίνεται σε δύο τμήματα: το βόρειο, το Βάλτο, ανάμεσα στον Αμβρακικό κόλπο και στην Πίνδο, και το νότιο, το Ξηρόμερο ανάμεσα στον Αμβρακικό και στις εκβολές του Αχελώου.⁽¹⁾

1.2 Διοικητική Διαίρεση

Ο νομός αποτελείται από τις επαρχίες.

Επαρχίες	Δήμοι	Κοινότητες	Πληθυσμός	Πρωτεύουσα
Βάλτου	1	30	28938	Αμφιλοχία
Βονίτσης και Ξηρομέρου	3	36	41342	Βόνιτσα
Μεσολογγίου	2	35	46990	Μεσολόγγι
Ναυπακτίας	4	52	25984	Ναύπακτος
Τριχωνίδας	6	49	84926	Αγρίνιο
Σύνολο	16	202	228180	

Πηγή: Νομαρχία Αιτωλνίας

1.3 Πληθυσμός

Ο πίνακας που ακολουθεί δείχνει τον πληθυσμό του νομού Αιτ/νίας κατά δήμους και κοινότητες σύμφωνα με την απογραφή 1991:

A/A	Δήμοι και Κοινότητες	Πληθυσμός	A/A	Δήμοι και Κοινότητες	Πληθυσμός	A/A	Δήμοι και Κοινότητες	Πληθυσμός	A/A	Δήμοι και Κοινότητες	Πληθυσμός	
A ΝΟΜΟΣ ΑΙΤΩΛΙΑΣ & ΑΚΑΡΝΑΝΙΑΣ			2. Επαρχία Βονίτισης & Ξηρομέρου			31	Ρίγανης	599	25	Μεσαρίστης	455	
1. Επαρχία Βάλτου			Δήμοι:			32	Σκουρτούς	460	26	Μουσούρων	274	
Δήμοι:			1	Βόνιτσας	4.353	33	Στρογγυλοβουνίου	348	27	Νεοχωρίου	3.874	
1	Αμφιλοχίας	5.116	2	Κατούνας	2.763	34	Τρόφου	1.011	28	Παππαδατών	1.733	
Κοινότητες:			3	Κεκροπίας	2.689	35	Φυτειών	2.077	29	Περιθωρίου	271	
1	Αγριδίου	503	Κοινότητες:			36	Χρυσοβίτσης	481	30	Ποταμούλας	51	
2	Αλευράδας	301	1	Αγίου Νικολάου	448	Σύνολο Επαρχίας			41.342	31	Ρετσίνων	208
3	Αμοργιανών	648	2	Αγραμπέλων	320	3. Επαρχία Μεσολογγίου				32	Σταμνάς	1.291
4	Αμπελακίου	1.096	3	Αετού	803	Δήμοι:				33	Τριγωνίου	325
5	Ανοιξιάτικου	1.711	4	Αρχοντοχωρίου	1.194	1	Αιτωλικού	5.381	34	Φραγκουλαϊτικών	120	
6	Βαρετάδας	582	5	Αστακού	2.542	2	Μεσολογγίου	12.103	35	Χρυσοβεργίου	641	
7	Βρουβιανίων	429	6	Βάρνακα	408	Κοινότητες:				Σύνολο Επαρχίας		46.990
8	Γιαννοπούλων	293	7	Βασιλοπούλου	636	1	Αγγελοκάστρου	1.849	4. Επαρχία Ναυπακτίας			
9	Εμπεσού	811	8	Βάτου	125	2	Αγίου Ανδρέου	829	Δήμοι:			
10	Καστρακίου	585	9	Βλιζιανών	312	3	Αγίου Γεωργίου	941	1	Αντιρρίου	2.531	
11	Κεχρινιάς	852	10	Γουριωτίσης	756	4	Αγίου Ηλία	311	2	Ναυπάκτου	10.854	
12	Κυνέλης	504	11	Δρυμού	688	5	Αγίου Θωμά	679	3	Πυλλήνης	884	
13	Λεπενούς	2.445	12	Θυρίου	1.330	6	Άκρον	204	4	Χάλκειας	1.619	
14	Λουτρού	1.416	13	Κανδήλας	1.324	7	Άνω Κερασόβου	511	Κοινότητες:			
15	Μαλεσιάδας	538	14	Καραϊσκάκη	742	8	Άνω Κουδουνίου	163	1	Αγίου Δημητρίου	169	
16	Ματσουκίου	325	15	Κατοχής	3.002	9	Γαβαλούς	1.376	2	Αμπελακιωτίσης	171	
17	Μενιδίου	1.514	16	Κομπωτής	516	10	Γαλατά	1.271	3	Αναβρυτής	83	
18	Μπαμπαλιού	159	17	Κονοπίνας	667	11	Γουριάς	1.007	4	Αναψύτου	156	
19	Οχθίων	580	18	Λεσινίου	943	12	Γραμματικών	1.037	5	Άνω Χώρας	489	
20	Πατιοπούλου	685	19	Μαχαιρά	573	13	Δαφνιά	403	6	Αραχόβης	280	
21	Περδικακίου	577	20	Μοναστηρακίου	1.802	14	Ελληνικών	479	7	Ασπριάς	194	
22	Πετρόνας	270	21	Μπαμπίνης	467	15	Ευνηοχωρίου	2.012	8	Αφροξυλιάς	307	
23	Σαρδινίων	976	22	Μύτικα	684	16	Ζευγαρακίου	1.047	9	Αχλαδοκάστρου	142	
24	Σπάρτου	795	23	Παλαιομανίνας	983	17	Κάτω Κερασόβου	623	10	Βελβίνας	112	
25	Σταθά	496	24	Παλιαμπέλων	1.062	18	Κάτω Μακρυνούς	852	11	Βλαχομάνδρας	210	
26	Στάνου	1.345	25	Παναγούλας	303	19	Καυοράχης	370	12	Βομβοκούς	177	
27	Στράτου	1.101	26	Παπαδάτου	1.059	20	Κλεισορρευμάτων	539	13	Γάβρου	87	
28	Τρικλίνου	253	27	Πενταλόφου	1.233	21	Λυσιμαχίας	659	14	Γραμμένης Οξυάς	101	
29	Φλωριάδος	890	28	Περατιάς	343	22	Μακρινούς	417	15	Γρηγορίου	42	
30	Χαλκιοπούλων	1.142	29	Πλαγιάς	950	23	Μάστρου	627	16	Δάφνης	692	
Σύνολο Επαρχίας		28.938	30	Προδρόμου	346	24	Ματαράγκας	2.057	17	Δενδροχωρίου	15	

1.4 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά

1.4.1 Γεωμορφολογία

Το μεγαλύτερο τμήμα του νομού βρίσκεται μέσα στην ζώνη του φλύσχου, γι' αυτό και σε πολλά σημεία του λαμβάνουν χώρα κατολισθήσεις. Η ζώνη αυτή του φλύσχου αρχίζει από ανατολικά, από την Ευρυτανία, την Φθιώτιδα και την Φωκίδα, διακόπτεται από το Παναιτωλικό και συνεχίζεται δυτικότερα μέχρι το όρος Θύαμο, νότια δε φθάνει μέχρι τον Πατραϊκό κόλπο.

Χαρακτηριστικό του ανάγλυφου του νομού είναι η διναρική κατεύθυνση των οροσειρών του (από Β.Δ. προς Β.Α), χαμηλών ως επί το πλείστον και ο διαχωρισμός τους από κοιλάδες ποταμών και από βυθίσματα, μέσα στα οποία συγκεντρώθηκαν νερά που σχημάτισαν λίμνες.

Ειδικότερα στην επαρχία Βάλτου, που καταλαμβάνει το βορειότερο τμήμα του Νομού, συναντούμε τα όρη του Βάλτου που αρχίζουν από το Νομό Άρτας με κυριότερες κορυφές τις: Πυραμίσ, Αλίντα, Χιονάκι, Ντουλουμπιέρα, Κανάλια. Δυτικά βρίσκεται το Μακρυνόρος με μέγιστο ύψος 957 μ. που χαμηλώνει προοδευτικά μέχρι τα παράλια του Αμβρακικού κόλπου απ' όπου περνά και η οδός Αμφιλοχίας-Άρτας.

Στα νότια της επαρχίας και στα σύνορα με την επαρχία Βόνιτσας βρίσκεται το χαμηλό όρος Θύαμον.

Το πεδινό τμήμα της επαρχίας αποτελείται από την πεδιάδα Αμφιλοχίας, μέρος της πεδιάδας Λεπενούς-Στράτου και την κοιλάδα Ίναχου που την διασχίζει ολόκληρη ο ποταμός Μπιζάκος ο οποίος τελικά καταλήγει στην τεχνητή λίμνη του Καστρακίου.

Η λίμνη του Καστρακίου μαζί με την λίμνη των Κρεμαστών και τον ποταμό Αχελώο αποτελούν το σύνορο της επαρχίας Βάλτου ανατολικά με την επαρχία Τριχωνίδος και το Νομό Ευρυτανίας.

Στην επαρχία Τριχωνίδος η οποία αποτελεί το κεντρικό τμήμα του Νομού βρίσκεται το Παναιτωλικό όρος το οποίο αποτελεί νοτιοανατολική συνέχεια των ορέων του Βάλτου και οι υδροκρίτες Κυρά Βγένα (1926 μ.), Κούτουπας (1795 μ.), Πλοκαπάρι (1823 μ.), κ.α. αποτελούν την διαχωριστική γραμμή του ανατολικού κέντρου του νομού από τον Νομό Ευρυτανίας. Οι νότιες προεκτάσεις του (Γιόρλα) καταλήγουν στο βύθισμα της Τριχωνίδος-Λυσιμαχίας, που σχηματίζεται

(ανατολικά). Οι πεδινές εκτάσεις της επαρχίας περιορίζονται στην παραλιακή ζώνη Αντιρρίου-Ναυπάκτου μέχρι των εκβολών του Μόρνου.

Στην επαρχία Βονίτσης και Ξηρομέρου δεσπόζουν τα Ακαρνανικά Όρη (1589 μ.) τα οποία καταλαμβάνουν το δυτικότερο τμήμα του Νομού. Αποτελούνται από τρεις δέσμες-πτυχές (κορυφές: Περγαντή 1425 μ., Υψηλή Κορυφή 1589 μ., Μπουμιστός 1573 μ.) και το παράκτιο Σερέκα (1171 μ.) που χωρίζονται μεταξύ τους από χαμηλές ζώνες φλύσχου. Οι ζώνες καταλήγουν στην παραλία και κάθε μία τους αντιστοιχεί με ένα μικρό κόλπο, ενώ τα όρη με χερσονήσους. Κατ' αυτό τον τρόπο η ακτογραμμή εμφανίζεται κλιμακωτή (ή οδοντωτή), με υποχώρηση από το βορρά προς την ανατολή, γιατί συγχρόνως οι οροσειρές έχουν βυθιστεί και αναλύονται σε νησίδες (το όρος Σερέκας σχηματίζει τον Κάλαμο και την Κάστο, και η Βελούτσα τις Εχινάδες).

Η Ακαρνανική οροσειρά αποτελεί συνέχεια των ηπειρωτικών οροσειρών, νοτίως του ευρύτερου βυθίσματος του Αμβρακικού, που καλύφθηκε από την θάλασσα και σχημάτισε τον ομώνυμο κόλπο. Σημαντικό ρόλο στο σχηματισμό των οροσειρών αυτών, παίζει ο ασβεστόλιθος και ο γύψος γι' αυτό και στην περιοχή τους συναντώνται καρστικές μορφές.

Με δυτική προέκταση της στεριάς, βορειοδυτικά των Ακαρνανικών ορέων, σχηματίζεται η μικρή ασβεστολιθική και διχαλωτή χερσόνησος της Στέρνας. Στο κέντρο της χερσονήσου βρίσκεται η μικρή λίμνη Βουλκαριά, ενώ το βόρειο σκέλος της αποτελεί το δεξιό βραχίονα της εισόδου του Αμβρακικού κόλπου, και το νότιο καταλήγει στο Στενό της Λευκάδας.

Στο βυθίσμα που παρεμβάλλεται ανάμεσα στο Θύμιο όρος και στον Αράκυνθο έχουν σχηματισθεί οι λίμνες Αμβρακία και Οζερός. Παλαιότερα η θάλασσα εισχωρούσε, μέσω του νότιου βυθίσματος πολύ βαθύτερα στην ξηρά. Βαθμιαία όμως μεγάλο μέρος του βυθίσματος προσχώθηκε από τις φερτές ύλες του Αχελώου, και η θάλασσα περιορίσθηκε στην σημερινή λιμνοθάλασσα του Αιτωλικού που βρίσκεται στην επαρχία του Μεσολογγίου. Νοτιοδυτικά του συνεχούς αυτού βυθίσματος, εκτείνεται μία χαμηλή λοφώδης περιοχή, από νεογενή αργιλομαργαϊκά στρώματα, με κατά θέσεις λιγνιτικές ενστρώσεις. Νοτιότερα, οι προσχώσεις του Αχελώου, έχουν εισχωρήσει βαθιά στην θάλασσα και έχουν ενσωματώσει στην ξηρά παλαιότερες νήσους, οι οποίες σήμερα

εμφανίζονται ως υψώματα (Κουτσιλάρης, Πετρωτά κ.α.), που διακόπτουν την μονοτονία του χαμηλού τοπίου.

Το δυτικό τμήμα της πεδιάδας της Κατοχής ονομάζεται Λεσίνι και παλαιότερα ήταν έλος. Αποξηράνθηκε γύρω στο 1932, εξαγοράστηκε από το ελληνικό Δημόσιο το 1960, ενώ με νόμο που ψηφίστηκε το 1979 προβλέφθηκε η διανομή του σε καλλιεργητές.

Οι διανομές άρχισαν το 1980-81 και έχουν σήμερα σχεδόν ολοκληρωθεί. Ένα μικρό τμήμα της συνολικής έκτασης των ογδόντα χιλιάδων (80.000) στρεμμάτων του κτήματος είναι προς βελτίωση γι' αυτό έχει απομείνει στην κυριότητα του Οργανισμού Λεσινίου (Ν.Π.Δ.Δ.) και εξακολουθεί να μισθώνεται.⁽²⁾

1.4.2 Ακτογραφία

Ο Νομός βρέχεται από θάλασσα στον Βορρά (μερικά), Δυτικά και Νότια, και οι ακτές του εμφανίζονται πολυσχιδείς. Βόρεια η ακτογραμμή του αρχίζει από το βορειοανατολικό άκρο του Αμβρακικού κόλπου, ανατολικά του όρμου της Κοπραίνης, ο οποίος ανήκει στο Νομό Άρτας. Νοτιότερα η ανατολική παραλία του Αμβρακικού εμφανίζει μικρό διαμελισμό και μόνον στο μέσο της σχηματίζεται η κλειστή, από ένα χαμηλό προσχωσιγενή βραχίονα, λιμνοθάλασσα του Κατάφουρκου και καταλήγει στον όρμο της Αμφιλοχίας (Καρβασαράς), που αποτελεί το βόρειο άκρο του βυθίσματος Αμβρακικού - Οζερού - Αιτωλικού. Δυτικά του, ο όρμος του Λουτρακίου, του Παλαιομούλου, το ακρωτήριο Χαλίκι, ο όρμος της Ρούγας, το ακρωτήριο Βολίμι, ο όρμος της Αγ. Παρασκευής, το ακρωτήριο Αγελάδα και ο όρμος της Βόνιτσας, καταλήγουν στο ακρωτήριο Παναγία, απ' όπου αρχίζει το Στενό της Πρέβεζας, η είσοδος δηλαδή του Αμβρακικού κόλπου. Το στενότερο σημείο της εισόδου σχηματίζεται μεταξύ του ακρωτηρίου Άκρα (το αρχαίο Άκτιον) και της απέναντι προσχωσιγενούς χερσονήσου της Πρέβεζας. Στα νότια της Άκρας εμφανίζεται το ακρωτήριο Σκύλλα, από το οποίο διανοίγεται ο χοανοειδής όρμος του Αγίου Νικολάου, που διχάζει την χερσόνησο της Στέρνας. Στον μυχό του όρμου βρίσκεται μία διώρυγα με την οποία αποχετεύονται τα νερά της λίμνης Βουλκαριάς.

Νοτιότερα, η χερσόνησος της Στέρνας πλησιάζει τη Λευκάδα σε απόσταση 25 μ., σχηματίζοντας το Στενό της Λευκάδας, με βάθος μόνον 5,5 μ. Λίγο

βορειότερα από το κυρίως Στενό, περνάει η οδός που συνδέει τη Βόνιτσα με την πόλη της Λευκάδας (Αγρίνιο - Αμφιλοχία - Βόνιτσα - Λευκάδα). Το Στενό, που έχει σχηματιστεί από ρήγμα, που διαχώρισε το νησί από τη Στερεά Ελλάδα, επουλώθηκε βαθμιαία από προσχώσεις και φαίνεται ότι έγινε εκβάθυνσή του κατά τη μινωική εποχή, όπως νέα πρόσχωση είχε παρατηρηθεί κατά τα χρόνια της τουρκοκρατίας.

Στην Τηλεβοΐδα θάλασσα και τη θάλασσα των Εχινάδων, η διαμόρφωση της ακτογραμμής καθορίζεται από την κλιμακωτή διάταξη των απολήξεων των εσωτερικών ορέων. Έτσι αυτή αρχίζει με τον όρμο του Δρεπάνου και τους κλιμακωτά διατεταγμένους και με απόκλιση προς την ανατολή, όρμους της Παλαίρου, του Μύτικα και του Αστακού. Ανάμεσά τους παρεμβάλλονται τα ακρωτήρια Καμηλαύκα και Τουρκόβιγλα.

Νοτιότερα του Αστακού, η μέχρι εκείνο το σημείο σχετικά υψηλή ακτή γίνεται χαμηλή και εξαιρετικά πολυσχιδής, γιατί η Ξηρά έχει σχηματιστεί από τις προσχώσεις του Αχελώου. Μικρά υψώματα, που διακόπτουν την μονοτονία του ανάγλυφου του τοπίου οφείλονται, όπως είπαμε στα προϋπάρχοντα νησιά που με τις προσχώσεις ενσωματώθηκαν στην Ξηρά, ενώ με τα νεότερα υλικά που μεταφέρει ο ποταμός, έχουν σχηματιστεί χαμηλές γλωσσοειδείς και ταινιοειδείς προεκτάσεις των ακτών και απέναντί τους προσχοσιγενείς νησίδες. Τα μεγαλύτερα νησιά από το ακρωτήριο Καμηλαύκα και νοτιότερα αν και έχουν αποσπασθεί από τις Αιτωλοακαρνανικές ακτές με ρήγματα, υπάγονται στο Νομό Κεφαλληνίας.

Η ακτογραμμή στον Πατριτικό κόλπο, που αρχίζει από το ακρωτήριο Σκρόφα με το παραλιακό ύψωμα του Κουτσιάρη (άλλοτε νησί, που έχει ενσωματωθεί στην Ξηρά), συνεχίζεται και αυτή χαμηλή και με δαιδαλώδη διαμελισμό, που οφείλεται στις προσχώσεις του Αχελώου και του ανατολικότερου Ευήνου. Μεταξύ των εκβολών των δύο αυτών ποταμών σχηματίζεται η αβαθής (0,3-1μ) λιμνοθάλασσα του Μεσολογγίου, με πλήθος χαμηλών (έως 1μ) προσχοσιγενών νησίδων, ταινιών και γλωσσών. Στο βόρειο άκρο της η λιμνοθάλασσα στενεύει και στο διάυλο πάνω σε μικρή νησίδα, έχει κτισθεί το Αιτωλικό, που επικοινωνεί με την Ξηρά μέσω χαμηλής γέφυρας. Εσωτερικά του διαύλου διανοίγεται η λιμνοθάλασσα του Αιτωλικού, που αποτελεί το νότιο άκρο του βυθίσματος

Αμβρακικού - Οζερού - Αιτωλικού. Στα ανατολικά της λιμνοθάλασσας βρίσκεται η τετραγωνική λιμνοθάλασσα της Κλείσοβας, της οποίας οι δύο πλευρές ανήκουν στην προσχωσιγενή ξηρά, ενώ από τις άλλες δύο η μία σχηματίζεται από επιμήκη προσχωσιγενή νήσο (Τουρλίσ) και η άλλη από ταινιοειδή πρόσχωση. Οι σχηματισμοί αυτοί έχουν αποτεθεί σε αυτή τη θέση από φερτές ύλες του Ευήνου, που μετέφεραν τα θαλάσσια ρεύματα. Παρόμοιους επιμήκεις προσχωσιγενείς σχηματισμούς, που οφείλονται στα θαλάσσια ρεύματα, συναντούμε σε πολλά σημεία της Ελλάδας, όπου εκβάλλουν ποταμοί. Στη λιμνοθάλασσα της Κλείσοβας βρίσκονται πολλές προσχωσιγενείς νησίδες και στο βορειοδυτικό άκρο της έχει κτισθεί η πόλη του Μεσολογγίου. Και οι τρεις αυτές λιμνοθάλασσες είναι τελείως αβαθείς και αποτελούν περιοχές αλιείας, όπου υπάρχουν πολλά ιχθυοτροφεία. Για να μπορούν τα πλοία να φτάνουν μέχρι το Μεσολόγγι έχει κατασκευαστεί ειδικός δίαυλος.

Ανατολικότερα η ακτογραμμή συνεχίζεται, με τελματώδη παραλία, από τις προσχώσεις του Ευήνου, στον όρμο της Καλυδώνας, όπου δεσπόζει ο ασβεστολιθικός όγκος της Βαράσοβας, και εν συνεχεία στην κρημνώδη παραλία της ασβεστολιθικής Κλόκοβας, για να καταλήξει στο ακρωτήριο Αντίρριο. Το Αντίρριο βρίσκει τη συνέχειά του στο απέναντι Πελοποννησιακό Ρίο, από το οποίο απέχει 1850 μέτρα. Από το Αντίρριο αρχίζει ο Κορινθιακός κόλπος με τον όρμο της Ναυπάκτου, όπου υπάρχει προσχωσιγενής πεδινή περιοχή, που έχει σχηματισθεί από τις φερτές ύλες του Μόρνου.

Εκτιμάται ότι το μήκος των προσπελάσιμων ακτών με άμμο ή χαλίκι που μπορούν να χρησιμοποιηθούν για κολύμπι ή αναψυχή είναι 34 χιλιόμετρα. ☺

1.4.3 Υδρογραφία

Ο Νομός Αιτωλίας και Ακαρνανίας είναι πλούσιος σε υδρογραφικά στοιχεία και αυτό λόγω των πολλών βυθισμάτων, μέσα στα οποία έχουν σχηματιστεί οι λίμνες Αμβρακία, Οζερός, Τριχωνίδα, Λυσιμαχία και Βουλκαριά και γιατί διαρρέεται από τον Αχελώο και τους παραπόταμούς του.

Ο Αχελώος (ή Ασπροπόταμος) είναι ο τρίτος, ως προς το μήκος, ποταμός της Ελλάδας (255 χλμ.). Ονομάζεται και Ασπροπόταμος, γιατί τα νερά του διαρρέοντας τη ζώνη του φλύσχου παίρνουν ένα λευκό θολό χρώμα, που

προέρχεται από την άργιλο. Πηγάζει από τον Λάκμο του Μετσόβου, στο κέντρο της Πίνδου, σε ύψος 2000 μέτρων που θεωρείται η σημαντικότερη υδροκριτική περιοχή της Ελλάδας. Η λεκάνη απορροής του έχει συνολική έκταση 4.118 km², ενώ η μέση ετήσια απορροή του είναι 5.988 Km³.

Στο Νομό Αιτωλοακαρνανίας εισέρχεται από το δυτικό άκρο της ορεινής Θεσσαλίας και επί αρκετό διάστημα καθορίζει τα σύνορά του με αυτά της Ευρυτανίας. Στην περιοχή αυτή ρέει με κατεύθυνση εγκάρσια προς τις πτυχώσεις, στο ανατολικό τμήμα της λεκάνης της περιοχής του φλύσχου και δέχεται άφθονα νερά της Πίνδου, τα οποία φέρνουν διάφοροι παραπόταμοί του.

Κοντά στα Κρεμαστά, στα σύνορα Αιτωλοακαρνανίας - Ευρυτανίας, δέχεται τα νερά των ποταμών Αγραφιώτη και Μέγδοβα (Ταυρωπού).

Στα Κρεμαστά το 1966 κατασκευάστηκε μεγάλο χωμάτινο φράγμα με ωφέλιμη ρυθμισμένη παροχή 105 m³/sec ή 3300 Km³/χρόνο με αποτέλεσμα τη δημιουργία της ομώνυμης τεχνητής λίμνης στα σύνορα με το Νομό Ευρυτανίας.

Ο Αχελώος συνεχίζει την πορεία του προς νότο, τέμνοντας πλάγια τις πτυχές των βουνών του Βάλτου, Μακρυνόρους και Θυάμου. Κοντά στο Καστράκι δέχεται τα νερά του Μπιζάκου.

Στα Καστράκι χτίστηκε το 1969 φράγμα με ωφέλιμη ρυθμισμένη παροχή 5,2 m³/sec ή 164 Km³/χρόνο που είχε σαν αποτέλεσμα τη δημιουργία της ομώνυμης τεχνητής λίμνης στα σύνορα των επαρχιών Βάλτου και Τριχωνίδος.

Νοτιότερα (δυτικά του Αγρινίου), ο Αχελώος σχηματίζει διπλό γόνυ, ενώ η κοίτη του μετατίθεται δυτικότερα στην Αιτωλική λεκάνη, όπου με τις προσχώσεις του απέκλεισε την περιοχή στάσιμων νερών της λίμνης Οζερού. Στη συνέχεια και με κατεύθυνση προς νότο, διασχίζει την προσχωσιγενή νότια περιοχή του βυθίσματος Αμβρακικού - Αιτωλικού.

Στη θέση Αγγελόκαστρο δέχεται με διώρυγα (Διώρυγα Διμηκού), τα νερά της Τριχωνίδας και της Λυσιμαχίας. Μετά από εκεί ρέει άτακτα, ιδίως κατά τη χειμερινή περίοδο, σε κοίτη γεμάτη κροκάλες. Στο Νεοχώριο (δυτικά του Αιτωλικού) στρέφεται δυτικά και εκβάλλει μεταξύ χαμηλών λόφων, στο Ιόνιο πέλαγος, νότια των Νησιών Εχινάδων.

Όλη η νότια περιοχή την οποία διαρρέει από το Πεντάλοφο και νοτιότερα, είναι νέα και έχει σχηματισθεί κατά την Τεταρτογενή περίοδο από τις προσχώσεις

του. Τα χαμηλά υψώματα, που την διακόπτουν, είναι παλαιότερα νησιά που ενσωματώθηκαν στην ξηρά μετά την επέκτασή της. Σήμερα με διάφορα φράγματα που έχουν κατασκευασθεί, οργανώνεται η πλήρης άρδευση της εύφορης αυτής προσχωσιγενούς περιοχής. Σημαντικότεροι παραπόταμοί του είναι ο Μέγδοβας, ο Αγραφιώτης και ο Μπιζάκος. Ουσιαστικά ο Αγραφιώτης και ο Μέγδοβας χύνονται στην Τεχνητή λίμνη των Κρεμαστών.

Ο Εύηνος με μέση ετήσια απορροή $0,873 \text{ km}^3$, αποχετεύει την λεκάνη έκτασης 653 km^3 , που σχηματίζεται μεταξύ του Παναϊτωλικού και των Βαρδουσιών (των νομών Φθιώτιδας και Φωκίδας). Πηγάζει από τον Κόρακα της Ευρυτανίας και εκβάλλει στον Πατραϊκό κόλπο απέναντι από την Πάτρα και δυτικά της Βαράσοβας, αφού διανύσει 113 χλμ . Το όνομά του το οφείλει στον βασιλιά των Αιτωλών Εύηνο, που πνίγηκε στα νερά του.

Ο Μόρνος καθορίζει το νότιο τμήμα των ανατολικών συνόρων του νομού Φθιώτιδας. Πηγάζει από τις νότιες προσβάσεις της Οίτης και εμπλουτίζεται από τα νερά της λεκάνης, έκτασης 430 km^2 που σχηματίζεται μεταξύ της Γκιώνας και των Βαρδουσιών. Είναι ποταμός κυρίως του Νομού Φωκίδας. Στο Νομό Αιτωλοακαρνανίας εμφανίζεται στο Κοκκινοχώρι και διαμορφώνει τα όριά του μέχρι τη Ναύπακτο (λίγο ανατολικότερά της) όπου και δημιουργεί μικρή προσχωματική περιοχή. Χύνεται στον Κορινθιακό, αφού διανύσει συνολικά 77 χλμ . Η μέση ετήσια απορροή $0,230 \text{ km}^3$.

Στο Νομό βρίσκονται 4 σημαντικές λίμνες, που έχουν σχηματιστεί σε βυθίσματα (Αμβρακία, Οζερός, Λυσιμαχία και Τριχωνίδα) και μία μικρότερη (Βουλκαρία).

Η Αμβρακία βρίσκεται στο βύθισμα Αμβρακικού - Αιτωλικού, νότια της Αμφιλοχίας. Τα νερά της καλύπτουν επιφάνεια 13.619 χλμ^2 και μεγάλο μέρος τους μεταφέρεται στον Αμβρακικό.

Ο Οζερός βρίσκεται νότια της Αμβρακίας και στο ίδιο με αυτή βύθισμα. Η έκτασή του καλύπτει 10 χλμ^2 περίπου, που αυξάνονται κατά το χειμώνα, ανάλογα με τις βροχοπτώσεις. Η δημιουργία του οφείλεται στην παγίδευση νερών, λόγω προσχώσεων του Αχελώου.

Η Λυσιμαχία έχει επιφάνεια $13-14 \text{ χλμ}^2$ και όπως και η μεγαλύτερή της Τριχωνίδα ($95-100 \text{ χλμ}^2$), βρίσκεται σε βύθισμα. Η Τριχωνίδα είναι η μεγαλύτερη

λίμνη που βρίσκεται εξ ολοκλήρου σε ελληνικό έδαφος. Στις δύο αυτές λίμνες συγκεντρώνονται νερά του Παναϊτωλικού και του Αράκυνθου, και όταν υπερχειλίζουν αποχετεύονται στον Αχελώο, μέσω της Διώρυγας του Διμηκού. Από τη Λυσιμαχία με Τεχνητά έργα μεταφέρεται νερό για άρδευση της χαμηλής περιοχής δυτικά του Αράκυνθου.

Η Βουλκαρία ή Βουλκάρια βρίσκεται στη χερσόνησο της Στέρνας, νότια της εισόδου του Αμβρακικού. Δεν καλύπτει ορισμένη έκταση γιατί αυξομειώνεται αναλόγως των βροχοπτώσεων, γι' αυτό και οι όχθες της είναι βαλτώδεις. Η μέση όμως έκτασή της είναι 9 χλμ². Όταν υπερχειλίζει αποχετεύεται στον όρμο του Αγίου Νικολάου μέσω της ομώνυμης διώρυγας.⁽⁴⁾

1.4.4 Κλίμα

Το κλίμα του Νομού διαφορίζεται από το ορεινά ψυχρό και προς τις χαμηλές και τις παράκτιες περιοχές εύκρατο. Το δυτικό τμήμα του και ιδίως το βορειοδυτικό των Ακαρνανικών ορέων και της χαμηλής περιοχής τους, δέχεται μεγάλες βροχοπτώσεις (πάνω από 1.000 χλστ.).

Το μέσο ετήσιο ύψος βροχής στο μετεωρολογικό σταθμό Ακτίου είναι 930 mm με το 80% περίπου μεταξύ Οκτωβρίου και Απριλίου. Τους χειμερινούς μήνες η μέση σχετική υγρασία είναι 73% και τους καλοκαιρινούς 70,5%.

Οι χιονοπτώσεις είναι σπάνιες στην περιοχή. Οι άνεμοι είναι περιορισμένης έντασης. Η συχνότητα εμφάνισης ανέμων έντασης μεγαλύτερης από 5 BEAUFORT είναι μικρότερη από 1%. Οι δεσπίζοντες άνεμοι είναι οι βορειοανατολικοί με συχνότητα εμφάνισης 23,6% και οι δυτικοί με συχνότητα 21%. Κατά τη χειμερινή περίοδο επικρατούν οι βορειοανατολικοί άνεμοι ενώ από τον Απρίλιο μέχρι και το Σεπτέμβρη οι δυτικοί. Οι βροχοπτώσεις ελαττώνονται όσο προχωρούμε προς το εσωτερικό και νότια για να αυξηθούν στο υψηλότερο ανατολικό τμήμα του Νομού. Στο Αγγίνιο το καλοκαίρι είναι θερμό και ξηρό και ο χειμώνας βροχερός και υγρός.

Στο Μεσολόγγι η στήλη ύδατος είναι 737 mm και στη Ναύπακτο 944 mm.

Οι θερμοημέρες θέρμανσης ανά έτος σύμφωνα με την ΕΜΥ είναι στο Αγγίνιο 850 και στο Μεσολόγγι 670. Για σύγκριση αναφέρεται ότι στην Αθήνα /Πειραιά οι θερμοημέρες θέρμανσης ανά έτος είναι 760.

Χαρακτηριστικό του Νομού είναι τα κατά τόπους μικροκλίματα που παρουσιάζει.

Πολλές από τις χαμηλές περιοχές βυθισμάτων, των προσχωσιγενών περιοχών και των παραλίων των λιμνοθαλασσών, είναι βαλτώδεις και ανθυγιεινές.⁽⁵⁾

1.4.5 Βιότοποι

Η Αιτωλοακαρνανία είναι μία από τις πλουσιότερες και σημαντικότερες περιοχές της Ελλάδας σε ανάπτυξη χλωρίδας και πανίδας. Στους φυσικούς βιότοπους της φιλοξενεί σε μεγάλο αριθμό πολλά είδη ζώων, πτηνών και ψαριών που γενικά δεν φαίνεται ότι απειλούνται ιδιαίτερα προς το παρόν δεδομένης της καθυστέρησης του Νομού στο βιομηχανικό τομέα. Παρατηρείται ότι λόγω των κατάλληλων συνθηκών διαβίωσης πολλά αποδημητικά πτηνά όπως τα ορτύκια και πολλά υδρόβια δεν μεταναστεύουν αλλά παραμένουν και το χειμώνα εκεί με αποτέλεσμα να αποτελούν ενδημική πανίδα, πράγμα πολύ σπάνιο για την Ευρώπη.

Μεγάλης σημασίας οικοσύστημα είναι οι εκβολές του Αχελώου που θα μπορούσε να απειληθούν από οποιαδήποτε θαλάσσια ρύπανση προερχόμενη από την ΝΑΒΙΠΕ στο Πλατυγιάλι.

Στην Αιτωλοακαρνανία βρίσκεται εξάλλου το μοναδικό αμιγές δάσος Φράξου στην Ελλάδα. Το δάσος αυτό έκτασης 500 στρεμμάτων, περιλαμβάνει και τα τρία αυτοφυή είδη Φράξου που φύονται επαρχίας Βονίτσης και Ξηρομέρου. Η προστασία του είναι ελλιπής γιατί δεν ανήκει στην αρμοδιότητα της Δασικής Υπηρεσίας.

Άλλο σημαντικό οικοσύστημα είναι ο Αμβρακικός όπου πρέπει να σημειωθεί η ύπαρξη δελφινιών (περίπου 150) τα οποία απειλούνται με εξαφάνιση. Κατά τα άλλα υπάρχουν αλιεύματα σε αφθονία (ψάρια, όστρακα, κεφαλόποδα).

Αντίθετα, σοβαρή μείωση των αλιευμάτων παρατηρήθηκε λόγω διαταραχής του οικοσυστήματος σε άλλες θαλάσσιες ζώνες όπως π.χ. ο κόλπος του Αστακού.

Σοβαρά προβλήματα ευτροφισμού παρουσιάζει η λίμνη Λυσιμαχία λόγω του ότι δέχεται τα αστικά απόβλητα του Αγρινίου. Αντίθετα, οι υπόλοιπες λίμνες του νομού δεν παρουσιάζουν σημαντικά προβλήματα οικολογικής ισορροπίας. Έτσι

στις λίμνες Τριχωνίδα και Βουλκαρία παρουσιάζεται έντονη υδρόβια βλάστηση, βρίσκονται γλυκόψαρα (κυπρινοειδή) και στις όχθες τους ζει μια μεγάλη ποικιλία πτηνών, άλλα από τα οποία παραμένουν όλο το χρόνο και άλλα μερικούς μόνο μήνες.

Τέλος, αναντικατάστατοι βιότοποι είναι η ορεινή Ναυπακτία και οι λιμνοθάλασσες Μεσολογγίου, Αιτωλικού, Κατοχής, Νεοχωρίου.⁽⁶⁾

1.4.6 Υπέδαφος

1.4.6.1 Γεωλογία

Στη γεωλογική κατασκευή του Νομού παίρνουν μέρος τα παρακάτω πετρώματα:

α) Πετρώματα της ορεινής ζώνης Ολωνού - Πίνδου: άσπροι ασβεστόλιθοι σε λεπτά στρώματα, σχιστόλιθοι, μάργες, πυριτόλιθοι, άσπροι κτιτικοί ασβεστόλιθοι.. Τα πετρώματα αυτά σχηματίστηκαν στο μεσοζωϊκό αιώνα (από την τριασική ως την ανώτερη κρητιδική περίοδο).

β) Φλύσχης της ίδιας ζώνης (μάργες, ψαμίτες, άργιλοι με ασβεστολιθικά στρώματα ανάμεσά τους). Σχηματίστηκε στη μαιστρήχτιο εποχή της ανώτερης κρητιδικής περιόδου.

β) Φλύσχης της ορεινής ζώνης Τρίπολης-Γραβόβου (κροκαλοπαγή, ψαμίτες, άργιλοι, μάργες). Σχηματίστηκε στις υποπεριόδους ηώκαινη και ολιγόκαινη, του καινοζωϊκού αιώνα.

δ) Ασβεστόλιθοι, δολομίτες, χρώματος μαύρου ή γκρίζου της ορεινής ζώνης Τρίπολης-Γαβρόβου. Σχηματίστηκαν κατά το μεσοζωϊκό αιώνα.

ε) Φλύσχης της Ιονίου ορεινής ζώνης (ψαμίτες, άργιλοι, μάργες) που σχηματίστηκε από την ηώκαινη ως την κατώτερη μειόκαινη υποπερίοδο του καινοζωϊκού αιώνα.

στ) Πετρώματα της Ιόνιας ορεινής ζώνης (γύψοι, άσπροι κριτικοί και πελάβιοι ασβεστόλιθοι, σχιστόλιθοι, αμωνιτικό ερυθρό, πυριτόλιθοι), που σχηματίστηκαν από την τριασική ως την ηώκαινη περίοδο.

ζ) Πετρώματα που σχηματίστηκαν στη νεογενή υποπερίοδο του καινοζωϊκού αιώνα, κύρια μέσα σε λίμνες (κροκαλοπαγή, ψαμίτες, μάργες, άργιλοι, γύψοι,

λιγνίτες). Τα πετρώματα αυτά καταλαμβάνουν το μακρύ Αιτωλοακαρνανικό βύθισμα, που χωρίζει την ορεινή Ακαρνανία από την ορεινή Αιτωλία.

η) Πετρώματα που σχηματίστηκαν στην τεταρτογενή περίοδο του καινοζωικού αιώνα (προσχώματα παράκτια ή ποταμίσια ή λιμναία).

1.4.6.2 Θερμομεταλλικά νερά

Ιαματικές πηγές βρίσκονται στα παρακάτω μέρη:

α) Στην Κοινότητα Κλεισορεύματα η κρύα θειούχα πηγή Χέλοβα-Μπανιώτη, β) στην Κοινότητα Λυσιμαχίας η κρύα θειούχα πηγή Μούρτσιανου, γ) στην Κοινότητα Μαμάκου η κρύα υδροθειούχα Αγραπιδόκαμπου, δ) στην Κοινότητα Μυρτέας η κρύα θειούχα Κόκκινο Στεφάνι, ε) στην Κοινότητα Ριγάνιου η σιδηρούχα Λιτσέκι, στ) στην Κοινότητα Στράνωμα η ακρατοπηγή Στάχρη Ποριάρη, ζ) στην Κοινότητα Τρύφου η κρύα υδροθειούχα Αγ. Βάρβαρος, η) στην Κοινότητα Χούνης δύο υδροθειοχλωριονατριούχες: Κρεμαστών Βάλτου και Χούνης. Στην περιοχή της Ναυπάκτου υπάρχει η πόσιμη λίγο αλκαλική πηγή Ψανής.

Υπάρχουν και άλλες πηγές, που δεν έχουν μελετηθεί και δεν έχουν αναγνωριστεί σαν ιαματικές πηγές από το Κράτος: 5 στην επαρχία Μεσολογγίου, 7 στην επαρχία Τριχωνίδας, 13 στην επαρχία Ναυπακτίας, 5 στην επαρχία Βόνιτσας - Ξηρόμερου και 10 στην επαρχία Βάλτου.

1.4.6.3 Σεισμική κατάσταση

Οι κυριότερες σεισμικές εστίες στην Ελλάδα βρίσκονται κοντά στα δύο μεγάλα τεκτονικά ρήγματα που διασχίζουν τον Ελληνικό χώρο, το ένα με κατεύθυνση ΒΒΔ-ΝΝΑ και το άλλο με κατεύθυνση ΔΝΔ-ΑΒΑ. Καθώς τα ρήγματα αυτά δεν διασχίζουν το έδαφος του Νομού, αυτό σειέται κυρίως από σεισμούς που έχουν τις εστίες έξω από τα όριά του.

Έτσι, τα δυτικά παράλια του Νομού υποφέρουν από τους σεισμούς των Ιονίων νήσων, «πηγές» των οποίων αποτελούν η ρηξιγενής ζώνη που αρχίζει μεταξύ της Κεφαλλονιάς και της Ζακύνθου και συνεχίζεται με την τάφρο του Πατραϊκού Κόλπου και η ρηξιγενής ζώνη Λαμία-Τρίκερι.

Ο Νομός Αιτωλοακαρνανίας δεν είναι σεισμογενής αλλά σεισμοπαθής. Το σημείο γέννησης (υπόκεντρο) των σεισμών εντοπίζεται σε ρηξιγενείς ζώνες που βρίσκονται έξω απ' αυτόν, ενώ το σημείο όπου εκδηλώνεται η σεισμική ενέργεια και προκαλούνται καταστροφές (επίκεντρο) βρίσκεται συχνά μέσα στο Νομό.

Στον ίδιο Νομό υπάρχουν εστίες από τοπικούς και μικρούς μόνο σεισμούς. Μία εστία, που δίνει τοπικούς σεισμούς, βρίσκεται στα νότια της Αμφιλοχίας και άλλη μία κοντά στο ακρωτήριο Βαθύ. Δύο εστίες που δίνουν μικρούς σεισμούς στο Β.Δ τμήμα του νομού και τρεις άλλες στο τρίγωνο Αγρίνιο - Λυσιμαχία - Ναύπακτος. Μία εστία από μικρούς σεισμούς βρίσκεται στη μέση του Πατραϊκού Κόλπου.

Οι πιο σημαντικοί σεισμοί, που δημιούργησαν σοβαρές καταστροφές, είναι οι παρακάτω:

551 μ.Χ.: Μεγάλος σεισμός στη βόρεια ακτή του Κορινθιακού κόλπου κατάστρεψε τη Ναύπακτο, όπου σημειώθηκαν μεγάλα ρήγματα στο έδαφος και σκοτώθηκαν πολλοί.

1921, 13 Σεπτεμβρίου: Από ένα σφοδρό σεισμό που είχε την εστία του στον Αμβρακικό κόλπο, γκρεμίστηκαν τοίχοι και μερικά μικρά σπίτια της Αμφιλοχίας, δημιουργήθηκαν σχισμές στους τοίχους 50 σπιτιών και στην προκυμαία ανοίχτηκαν μικρά ρήγματα που είχαν μήκος 300 μ.

1949, 4 Οκτωβρίου: Από ένα σφοδρό σεισμό στην Αιτωλία, που είχε μέγεθος 5 ½ R έγιναν σοβαρές βλάβες στο χωριό Θέρμο.

1953, 4 Μαρτίου: Ένας σοβαρός σεισμός, που είχε μέγεθος 5 ½ R έκανε σοβαρές ζημιές στη Ναυπακτία. Καταστράφηκαν 50 σπίτια και έπαθαν βλάβες άλλα 30.

Ο τελευταίος μεγάλος σεισμός έπληξε το νομό το 1981.

1.4.6.4 Ορυκτός πλούτος

Ο ορυκτός πλούτος του Νομού είναι περιορισμένος και περιλαμβάνει:

- Μάρμαρα τύπου Μεσολογγίου (κίτρινα) που εντοπίζονται σε αρκετά σημεία στο νομό όπως στην Αμφιλοχία και κυρίως στον Αστακό. Εκεί βρίσκονται νταμάρια με το μάρμαρο των οποίων έχει επενδυθεί το εσωτερικό της Τράπεζας της Ελλάδος στην Αθήνα, αίθουσες του Ξενοδοχείου Μεγάλη Βρετανία και άλλα

μέρη. Τα νταμάρια αυτά του Αστακού έβγαζαν κάποτε περίφημες λιθογραφικές πλάκες και υπήρχε μάλιστα στην περιοχή γερμανικής ιδιοκτησίας εργοστάσιο επεξεργασίας τους, η παραγωγή του οποίου διοχετευόταν στη Γερμανία. Μετά τον 1^ο Παγκόσμιο Πόλεμο τα νταμάρια του Αστακού έπαψαν να βγάζουν λιθογραφικές πλάκες αλλά συνέχισαν την παραγωγή μαρμάρου.

- Γύψος βρίσκεται στις περιοχές Μεσολογγίου - Αιτωλικού, Αμφιλοχίας, Βόνιτσας, Λίμνης Οζερού.

- Γαιάνθρακες: Τα πιθανά και δυνατά αποθέματα εκτιμούνται σε 7.106 τόνους.

- Λιγνίτες εντοπίστηκαν σε διάφορα σημεία όπως στην Κονοπίνα Ξηρομέρου καθώς και στις περιοχές Σταμνά και Αγ. Ηλίας 30-35 km N.Δ του Αγρινίου. Εκεί υπάρχουν αποθέματα 1.500.000 τόνων σε κοίτασμα πάχους 0,40-2,60 μέτρων.

- Υδρογονάνθρακες: Ενδιαφέρον παρουσιάζει το θέμα της ύπαρξης στο υπέδαφος του Νομού πετρελαίου, γι' αυτό και έγιναν γεωτρήσεις σε διάφορα σημεία του.

Έτσι στην Κλεισούρα 20 km νοτίως του Αγρινίου εντοπίστηκε το 1963 πετρέλαιο σε βάθος 3.800 μέτρα, οι δοκιμές όμως άντλησης έδειξαν ότι πρόκειται για μικρό και συνεπώς ασύμφορο κοίτασμα.

Εξάλλου υδρογονάνθρακες έχουν εντοπισθεί στο Αιτωλικό και στον Μύτικα, ενώ ανατολικά της Αμβρακίας και του Οζερού έχει ανευρεθεί άσφαλτος. Πετρέλαιο αναβλύζει μαζί με τα ιαματικά νερά της πηγής του Αγίου Βαρβάρου.

- Ορυκτό άλας στην Κλεισούρα και στον Αστακό, η ύπαρξη του οποίου διαπιστώθηκε από γεωτρήσεις. Επειδή βρίσκεται σε μεγάλο βάθος, η εκμετάλλευσή του κρίνεται οικονομικά ασύμφορη.

- Τέλος υπάρχουν: θείο στην πεδιάδα της Κατοχής, βωξίτης και σίδηρος στην περιοχή Ναυπάκτου και σιδηρομαγγάνιο στην Αμφιλοχία.⁽⁷⁾

Παραπομπές

1. “Εγκυκλοπαίδεια Για Σας Παιδιά”, σελ. 258-259.
2. “Αιτωλοακαρνανία Παρόν και Μέλλον”, σελ. 20-22.
3. “Αιτωλοακαρνανία Παρόν και Μέλλον”, σελ. 22-23.
4. “Αιτωλοακαρνανία Παρόν και Μέλλον”, σελ. 23-25.
5. “Αιτωλοακαρνανία Παρόν και Μέλλον”, σελ. 25.
6. “Αιτωλοακαρνανία Παρόν και Μέλλον”, σελ. 25-26.
7. “Αιτωλοακαρνανία Παρόν και Μέλλον”, σελ. 27-28.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2. Υποδομή

2.1 Τεχνική υποδομή

2.1.1 Οδικό δίκτυο

α) Οι βασικοί εθνικοί άξονες που συνδέουν το νομό με την υπόλοιπη Ελλάδα είναι:

Ε.Ο Αντιρρίου - Ιωαννίνων.

Ε.Ο Αντιρρίου - Ναυπάκτου - Ιτέας.

Ε.Ο Αγρινίου - Καρπενησίου - Λαμίας.

Ο άξονας Ναυπάκτου - Ιτέας (και σε προέκταση Άμφισσας - Λαμίας) συνδέει εμπορευματικά και επιβατικά το νομό και τη Δ. Πελοπόννησο κυρίως με τη Θεσσαλία αλλά και με τη Β. Ελλάδα. Τέλος ο άξονας Αντίρριο - Ιωάννινα συνδέει το νομό με την Πρωτεύουσα και τη Δ. Ελλάδα. Σαν κύριο πρόβλημα της σύνδεσης του νομού με την υπόλοιπη χώρα παρουσιάζεται η διακοπή της συνέχειας του κύριου εθνικού άξονα στο Ρίο, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ολοκληρωμένη σύνδεση του νομού με το εθνικό σύστημα αξόνων. Στον άξονα Αντίρριο - Ιωάννινα, το κομμάτι Αντίρριο - Αγρίνιο εμφανίζεται υπερκορεσμένο. Το πρόβλημα αυτό αναμένεται να λυθεί με τη σύνδεση Ρίου - Αντιρρίου με γέφυρα.

β) Το διανομαρχιακό οδικό δίκτυο χωρίζεται σε δύο κατηγορίες:

Πρωτεύοντες άξονες (Εθνικοί δρόμοι β' κατηγορίας) και Δευτερεύοντες άξονες (Επαρχιακοί δρόμοι).

Το πρωτεύον δίκτυο του νομού έχει οργανωθεί ως εξής:

- άξονας Βόνιτσας - Παλούρου - Μύτικα - Αστακού - Αιτωλικού.
- άξονας Θέρμου - Καρπενησίου.
- άξονας Λιμνίτσας - Ελατούς - Υψηλού Σταυρού - Καρπενησίου.
- άξονας Παναϊπώλιου - Παραβόλας - Θέρμου - Κ. Μακρινού - Ναυπάκτου.
- άξονας Αστακού - Κατούνα - Αγρινίου.
- άξονας Αμφιλοχίας - Βόνιτσας.
- άξονας Αγρινίου - Θέρμου.
- άξονας Μεσολογγίου - Αστακού.

Μεγαλύτερη σημασία για το νομό έχει ο άξονας Αστακού - Αγρινίου που συνδέει το υπό ανάπτυξη λιμάνι του Αστακού με την Β.Ι.Π.Ε Αγρινίου που έχει ήδη προταθεί από την Ε.Τ.Β.Α.

Το πρωτεύον οδικό δίκτυο του νομού που συνδέει τα κυριότερα οικιστικά κέντρα μεταξύ τους βρίσκεται γενικά σε καλή κατάσταση αλλά είναι προβληματική η σύνδεσή του με το δευτερεύον οδικό δίκτυο και ακόμα επιβάλλεται η επέκτασή του προς τις προβληματικές περιοχές.

Το δευτερεύον οδικό δίκτυο που εξυπηρετεί τους μικρότερους οικισμούς (Επαρχιακό δίκτυο) και τις τοπικές παραγωγικές ενότητες περιλαμβάνει τους παρακάτω άξονες:

- άξονας Κομποτού - Ν. Χαλικιόπουλου.
- άξονας Λουτρακίου - Παλαιομάννινας.
- άξονας Φυτειών - Αστακού.
- άξονας Κ. Κερασόβου - Μεσολογγίου.
- άξονας Μακρυνούς - Αγ. Γεωργίου.
- άξονας Δάφνης - Πλατάνου.
- άξονας Θέρμου - Νεοχωρίου.

Πρέπει εδώ να τονιστεί ότι το Επαρχιακό δίκτυο του νομού είναι σε κακή κατάσταση (σε ποσοστό 80%).

Έτσι το σύνολο του οδικού δικτύου του νομού περιλαμβάνει:

Εθνικούς δρόμους Α' κατηγορίας:	210 χλμ.
Εθνικούς δρόμους Β' κατηγορίας:	364 χλμ.
Επαρχιακούς δρόμους	: 3870 χλμ.
Σύνολο	: 4444 χλμ.

Από αυτά το 1982 κυκλοφορούμενα ήταν τα 1697 χλμ. από τα οποία το 50,4% δηλ. τα 856 χλμ. ήταν ασφαλτοστρωμένα. Στις πιο προβληματικές περιοχές πάντως του νομού η άσχημη κατάσταση του οδικού δικτύου (ειδικά στην ορεινή Τριχωνίδα - Ναυπακτία) κάνει τα προβλήματα των περιοχών αυτών ακόμα πιο έντονα και εκεί επιβάλλεται η κατά προτεραιότητα εκτέλεση έργων στο οδικό δίκτυο. Οι επιβατικές μεταφορές στο νομό γίνονται από το ΚΤΕΛ Αιτ/νιας το οποίο διέθετε το 1982 173 λεωφορεία, ενώ υπήρχαν και 32 αστικά (Μεσολόγγι, Αγρίνιο, Ναύπακτος). ⁽¹⁾

2.1.2 Σιδηροδρομικό δίκτυο

Τόσο από τους τοπικούς φορείς, όσο και από τον ΟΣΕ η προοπτική δημιουργίας σύγχρονου σιδηροδρομικού δικτύου (γραμμή Ιονίου πελάγους), τοποθετείται σε μακροχρόνιο ορίζοντα και πιστεύεται ότι θα έχει ιδιαίτερη σημασία στην ανάπτυξη των μεταφορών (κύρια εμπορικών).

2.1.3 Θαλάσσιες συγκοινωνίες μεταφορές

Αντίθετα από ότι για το σιδηροδρομικό δίκτυο, μεγάλη έμφαση από τους τοπικούς φορείς δίνεται στην ανάγκη δημιουργίας συστήματος θαλάσσιων μεταφορών, σε ένα νομό με μεγάλο μήκος ακτών. Στο νομό η επιβατική και εμπορευματική κίνηση από τη θάλασσα είναι σχεδόν ανύπαρκτη (πλην του πορθμείου Ρίου - Αντιρρίου και του πορθμείου που το καλοκαίρι συνδέει τον Αστακό με την Ιθάκη και την Κεφαλλονιά).

Έτσι προτείνεται ο Αστακός σαν κύριο λιμάνι (εμπορικό, επιβατικό) να δώσει διέξοδο κύρια στο Ν. Ευρυτανίας και εν μέρη της Φωκίδας, ενώ για το Ν. Άρτας και Λευκάδας, ο ρόλος του λιμανιού Αστακού θα εξαρτηθεί από την ιεράρχηση που θα γίνει στα λιμάνια της Δ. Ελλάδας (και ειδικά σε σχέση με το λιμάνι της Πρέβεζας) από τη σχετική μελέτη του Υπουργείου Εμπορικής Ναυτιλίας.

Για τα υπόλοιπα λιμάνια: Αμφιλοχία, Βόνιτσα και Μύτικας, Πάλαιρος προτείνεται να πάρουν χαρακτήρα τουριστικό (μαρίνες) και αλιευτικό (καταφύγια). Σχετικά με το λιμάνι του Μεσολογγίου, η δραστηριοποίηση του μέχρι το όριο της σημερινής του δυνατότητας θεωρείται σκόπιμη διατηρώντας βασικά το σημερινό του χαρακτήρα (εμπορικό, τουριστικό). Η Ναύπακτος, τέλος, προτείνεται κύρια σαν τουριστικό λιμάνι..

2.1.4 Αεροπορικές συγκοινωνίες - μεταφορές

Σήμερα η αεροπορική σύνδεση Αγρινίου - Αθήνας έχει διακοπεί. Όμως, λόγω των προβλημάτων που παρουσιάζει η πορθμιακή σύνδεση, κυρίως τον χειμώνα και μέχρι την κατασκευή της ζεύξης, θα πρέπει η Υ.Π.Α να εξετάσει την οικονομική εφικτότητα επαναλειτουργίας της γραμμής για την εξυπηρέτηση του πληθυσμού (ιδιαίτερα των επαγγελματιών και επιστημόνων), σύμφωνα με απαίτηση των τοπικών φορέων.

Πάντως, το υπάρχον αεροδρόμιο Αγρινίου, όπως και του Ακτίου προβλέπεται σήμερα από την Ο.Α σαν "ψεκαστικό" για παραγωγικούς σκοπούς, τα οποία καλύπτουν τις ανάγκες του νομού. Για πυροσβεστικά αεροπλάνα, το πλησιέστερο που προβλέπει η Ο.Α είναι στην Πάτρα και η ακτίνα εξυπηρέτησης των πυροσβεστικών αεροσκαφών δεν φθάνει να καλύψει το νομό. Έτσι, θεωρείται απαραίτητο σ' ένα νομό που πλήττεται ήδη από πυρκαγιές (Ξηρόμερο), να προβλεφθεί άμεσα σαν πεδίο προσγείωσης πυροσβεστικών το αεροδρόμιο Αγρινίου.

Τέλος για την εξυπηρέτηση έκτακτων περιπτώσεων προτείνεται να προβλεφθούν από τους αρμόδιους φορείς ελικοδρόμια στα σημαντικά οικιστικά κέντρα, ιδίως των ορεινών περιοχών.⁽²⁾

2.1.5 Ύδρευση

Ο νομός Αιτ/νίας θεωρείται πολύ πλούσιος από πλευράς φυσικών υδατικών πόρων, όπως ο ποταμός Αχελώος, η λίμνη Τριχωνίδα, οι πηγές των Αχυρών και του Κορπή, καθώς επίσης οι πηγές Λάμπρα (στην περιοχή Λεσινίου) και ο ποταμός Εύηνος. Παρόλα αυτά, το γεωγραφικό ανάγλυφο του νομού δεν βοηθάει να λυθούν οριστικά τα προβλήματα και έτσι αρκετές κοινότητες αναγκάζονται να υδρεύονται από μικρές επιφανειακές πηγές, με αποτέλεσμα το καλοκαίρι να εμφανίζονται προβλήματα έλλειψης νερού.

Το υδρευτικό δίκτυο βρίσκεται σε αρκετά καλή κατάσταση και καλύπτει σχεδόν το 97% των αναγκών του νομού. Πολύ λίγες είναι οι κοινότητες που δεν έχουν κατασκευάσει ακόμα υδραγωγείο, ενώ προβλήματα παρουσιάζουν οι συνοικισμοί οι οποίοι είναι αραιοκατοικημένοι, με αποτέλεσμα το κόστος των έργων να είναι αρκετά υψηλό.

Ο νομός Αιτ/νίας με πληθυσμό 228.180 κατοίκων (απογραφή 1991) αποτελούμενος από τις επαρχίες Βάλτου, Βονίτσης - Ξηρομέρου, Μεσολογγίου, Ναυπακτίας και Τριχωνίδας, από πλευράς ύδρευσης είναι διαρθρωμένος σε εννέα δήμους (Μεσολογγίου, Αγρινίου, Ναυπακτία, Αμφιλοχίας, Αιτωλικού, Θέρμου, Κατούνας, Βόνιτσας και Νεάπολης), σε 233 κοινότητες και περίπου 300 συνοικισμούς.

Επίσης, υπάρχουν δύο ΔΕΥΑ, του Αγρινίου και του Μεσολογγίου. Σύνδεσμοι ύδρευσης υπάρχουν:

1. Αγρινίου και περιφερειακών κοινοτήτων, από όπου υδρεύονται ο Δήμος Αγρινίου, ο Δήμος Νεάπολης και 14 κοινότητες συνολικού πληθυσμού 70.000 κατοίκων.
2. Κοινοτήτων Ξηρομέρου (ΣΥΚΞ), από όπου υδρεύονται 8 κοινότητες με πληθυσμό 6.000 κατοίκων.
3. Αμφιλοχίας, Στάνου με πληθυσμό 6.500 κατοίκων.
4. Περδικακίου, Βρουβιανών με πληθυσμό 1.500 κατοίκων.
5. Παλαίρου, Πωγωνίας, Αγίου Νικολάου με πληθυσμό 3.500 κατοίκων.
6. Μύτικα, Κανδήλας, Βάρνακα με πληθυσμό 2.500 κατοίκων.
7. Κοινοτήτων Μακρυνείας, από όπου υδρεύονται 14 κοινότητες με πληθυσμό 11.500 κατοίκων, καθώς επίσης το Μεσολόγγι και το Αιτωλικό.
8. Λιθοβουνίου, Μεσάριας, Μακρυνούς με πληθυσμό 1.000 κατοίκων.

2.1.6 Αποχέτευση

Στο νομό Αιτ/νίας υπάρχουν μόνο δύο πλήρη δίκτυα αποχέτευσης με βιολογικό καθαρισμό, στο Μεσολόγγι και στο Αιτωλικό. Το Αγρίνιο αποχετεύει μέσα στα διερχόμενα ρεύματα, που είναι καλυμμένα και καταλήγουν στη λίμνη Λυσιμαχία, η οποία έχει μολυνθεί σε μεγάλο βαθμό. Η Αμφιλοχία, η Βόνιτσα και η Ναύπακτος, έχουν κάποια τμήματα αποχέτευσης, τα οποία όμως δεν έχουν ολοκληρωθεί και σε κανένα άλλο δήμο ή κοινότητα του νομού δεν υπάρχει ολοκληρωμένο δίκτυο.

Τα προβλήματα που προκύπτουν από τις αποχετεύσεις στο νομό, εμφανίζονται κυρίως: α) στα αρκετά ευαίσθητα οικοσυστήματα της λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου - Αιτωλικού, του Αμβρακικού και στις λίμνες Τριχωνίδα και Λυσιμαχία, β) στις παραθαλάσσιες περιοχές της Ναυπάκτου, του Αστακού, του Μύτικα, του Παλαίρου οι οποίες παρουσιάζουν τουριστική άνοδο κατά τους θερινούς μήνες, γ) σε αρκετές κοινότητες που παρουσιάζουν τουριστική κίνηση το καλοκαίρι και δ) στα στερεά απόβλητα σε όλο το νομό, εφόσον δεν λειτουργεί οργανωμένη χωματερή.⁽³⁾

2.1.7 Ενεργειακή υποδομή

Στο νομό Αιτ/νίας υπάρχουν τα εξής υδροηλεκτρικά εργοστάσια:

- ΥΗΕ Κρεμαστών, με εγκατεστημένη ισχύ 437 MW και ετήσια παραγωγή ενέργειας 1430 GΜΗ, το οποίο λειτουργεί από το 1966.
- ΥΗΕ Καστρακίου, με εγκατεστημένη ισχύ 320 MW, με μέση ετήσια παραγωγή 1,5 δισεκατομμύριο ΚWH και ετήσια παραγωγή ενέργειας 950 GΜΗ και με μέση ετήσια 557,6 το οποίο λειτουργεί από το 1967.
- ΥΗΕ Στράτου με κρίσιμη εγκατεστημένη ισχύ 150 MW και με κρίσιμη ετήσια παραγωγή ενέργειας 415,9 GΜΗ, το οποίο λειτουργεί από το 1989.

Επίσης υπάρχουν 6 υποσταθμοί 150/20 KV, που είναι οι εξής:

- Αιτωλικού, εγκατεστημένης ισχύος 2x25 MVA.
- Ακτίου, εγκατεστημένης ισχύος 1x25 MVA.
- Καστρακίου, εγκατεστημένης ισχύος 1x25 MVA.
- Κρεμαστών, εγκατεστημένης ισχύος 1x6,25 MVA.
- Τριχωνίδας, εγκατεστημένης ισχύος 2x25 MVA.
- Ναυπάκτου, εγκατεστημένης ισχύος 1x25 MVA.

Όλοι οι παραπάνω υποσταθμοί διαθέτουν συνολική εγκατεστημένη ισχύ 181,25 MVA, ενώ στην περιοχή Ραΐνες υπάρχει ένα κέντρο υπερυψηλής τάσεως 150/380 KV που ανεβάζει την τάση από 150 KV σε 380 KV.

2.1.7.1 Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας

Τα δίκτυα μεταφοράς ενέργειας τα οποία βρίσκονται μέσα στο νομό, υπολογίζονται σε 525 KM.

Η διανομή ηλεκτρικής ενέργειας στο νομό διενεργείται από τις εξής μονάδες της ΔΕΗ:

- α) Από την έδρα της περιοχής του νομού στο Αγρίνιο.
- β) Από το πρακτορείο Μεσολογγίου στο Μεσολόγγι.
- γ) Από το πρακτορείο Ναυπάκτου στη Ναύπακτο.
- δ) Από το πρακτορείο Αμφιλοχίας στην Αμφιλοχία.
- ε) Από το υποπρακτορείο Αστακού στον Αστακό.
- στ) Από το υποπρακτορείο Θέρμου στο Θέρμο.
- ζ) Από το υποπρακτορείο Αράχωβας στην Αράχωβα της ορεινής Ναυπακτίας.

Έτσι με τις μονάδες αυτές διανέμεται ηλεκτρική ενέργεια στο μεγαλύτερο τμήμα του νομού, φτάνοντας να καλύπτει τμήματα του νομού Φωκίδας και Ευρυτανίας. Η διανομή ηλεκτρικής ενέργειας γίνεται μέσω 2.105 KM δικτύων Μ.Τ. (20 KV) και 1968 KM Χ.Τ. (220/380 V), τα οποία μεταφέρουν το ρεύμα από τους Υ/Σ 150/20 KV στους 1687 Υ/Σ 20.000/220-380 V, συνολικής ισχύος 170.000 KVA και από εκεί στους καταναλωτές.

2.1.7.2 Υδροηλεκτρικοί σταθμοί Αχελώου

Όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, το υδατικό δυναμικό του ποταμού Αχελώου, αξιοποιείται υδροηλεκτρικά από τους σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής Στράτου, Κρεμαστών και Καστρακίου, οι οποίοι ευρίσκονται μέσα στα όρια του νομού Αιτ/νίας. Παράλληλα έχει αξιοποιηθεί ο παραπόταμος Ταυρωπός, όπου λειτουργεί ο ΥΗΣ Πλαστήρα.

Τα υδροηλεκτρικά έργα που εντάσσονται στο νομό είναι διπλής σκοπιμότητας για παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας και άρδευσης. Το υδροηλεκτρικό δυναμικό του Αχελώου ανέρχεται συνολικά σε εγκατεστημένη ισχύ 913 MW δηλαδή 42,7% του συνόλου υδροηλεκτρικής ισχύος της χώρας, ενώ η παραγόμενη ηλεκτρική ενέργεια υπολογίζεται ετησίως σε 1900 GWH, δηλαδή 7,2 περίπου της συνολικά καταναλώμενης ενέργειας της χώρας και οκταπλάσια της συνολικά καταναλώμενης ενέργειας στο νομό.

Επίσης, υπάρχει προοπτική για μεγαλύτερη υδροηλεκτρική ανάπτυξη του ποταμού Άνω Αχελώου, εκτός ορίων του νομού, με τα υπό κατασκευή ΥΗΕ Μεσοχώρας προβλεπόμενης ισχύος 160 MW και παραγόμενης ενέργειας 377 GWH και ΥΗΕ Συκιάς ισχύος 60 MW και παραγόμενης ενέργειας 154 GWH, μετά την εκτροπή του Αχελώου. Για την πραγματοποίηση του σχεδιασμού εκτροπής των νερών του Αχελώου στη Θεσσαλική πεδιάδα η απόληψη θα γίνεται από την τεχνητή λίμνη του ΥΗΕ Συκιάς μέσω σήραγγας μήκους 18,5 χλμ. προς τον ταμιευτήρα του υπό μελέτη ΥΗΕ Μουζακίου. Από τον συνολικό όγκο του νερού του Άνω Αχελώου (5 δισ. κυβικά μέτρα), η μέγιστη προβλεπόμενη απόληψη νερού για εκμετάλλευση κάθε είδους στην Θεσσαλική πεδιάδα, ανέρχεται σε 1 δισ. κυβικά μέτρα (ποσοστό 20%).⁽⁴⁾

A. ΥΗΕ Στράτου

Το υδροηλεκτρικό έργο του Στράτου, περιλαμβάνει τον υπόγειο κυρίως σταθμό ηλεκτροπαραγωγής δυναμικότητας 150 MW, δηλαδή 2 μονάδων των 75 MW η καθεμιά και τον υπαίθριο μικρό σταθμό παραγωγής δυναμικότητας 6,3 MW. Ο σταθμός αυτός είναι ο πρώτος μικρός υδροηλεκτρικός σταθμός που λειτουργεί στην Ελλάδα. Η παραγόμενη ενέργεια είναι 416 GWH συνολικά για τους δυο σταθμούς. Η τροφοδοσία των σταθμών με νερό γίνεται από την τεχνητή λίμνη όγκου 80 εκατομμυρίων κυβικών μέτρων νερού με υψόμετρο της επιφάνειας νερού +68 από τη στάθμη της θάλασσας. Η επιφάνεια της λίμνης είναι 7,4 τετραγωνικά χιλιόμετρα. Ο όγκος του χωμάτινου φράγματος είναι 2,8 εκ. κυβικά μέτρα. Το μήκος του φράγματος είναι 1900 μ. και το ύψος του είναι 26 μ. Το νερό τροφοδοτεί τους στροβίλους του υπόγειου κυρίου σταθμού μέσω έργου υδροληψίας κεκλιμένου τύπου με μεταλλικές σχάρες προστασίας και στη συνέχεια μέσω κυκλικών σπράγγων προσαγωγής διαμέτρου 7,30 μ. Το νερό μετά τους στροβίλους του υπογείου σταθμού οδηγείται από δύο σήραγγες φυγής διαμέτρου 9 μ. και μήκους 1 χλμ. η καθεμιά, που καταλήγουν στην αρχή επενδυμένης διώρυγας μήκους 7 χλμ. Η διώρυγα οδεύει κατά μήκος της παλαιάς κοίτης του Αχελώου μέχρι να καταλήξει σ' αυτή. Το μέγιστο ύψος πτώσης του νερού στους υδροστρόβιλους είναι 38 μ. Στα αριστερά του φράγματος υπάρχει το συγκρότημα του εκχειλιστή που έχει τη μορφή κεκλιμένης διώρυγας και καταλήγει σε λεκάνη ηρεμίας. Το νερό από τη λεκάνη κατόπιν διοχετεύεται μέσω της διώρυγας απαγωγής προς τις υδροληψίες του υπάρχοντος αρδευτικού φράγματος. Ο εκχειλιστής έχει προστατευτικότητα 4.000 κυβ. μέτρων / δευτερόλεπτο, σε περίπτωση μεγάλης πλημμύρας και περιλαμβάνει πέντε τοξωτά θυροφράγματα. Στο συγκρότημα του εκχειλιστή είναι ενσωματωμένος ο μικρός υδροηλεκτρικός σταθμός που αξιοποιεί υδροδυναμικά την ποσότητα του νερού που λόγω ανάγκης αρδεύσεως την ξερή περίοδο πήγαινε αναγκαστικά χαμένο και αφήνεται να ρέει προς τις αρδευτικές διώρυγες.

B. ΥΗΣ Καστρακίου

Το φράγμα Καστρακίου βρίσκεται 8 χλμ. ανηφορικά του φράγματος του Στράτου. Το χωμάτινο φράγμα έχει ύψος 95 μ. με υψόμετρο στέψης στο +154. Ο

όγκος του είναι 5.200.000 κυβικά μέτρα. Η τεχνητή λίμνη που σχηματίζεται έχει επιφάνεια 28 τετρ. χιλιόμετρα και όγκο νερού 900.000.000 κυβικά μέτρα. Ο υδροηλεκτρικός σταθμός είναι ημιυπαίθριος και διαθέτει 4 στροβίλου ισχύος 80 MW η κάθε μία. Η συνολική ισχύος είναι 320 MW. Το νερό οδηγείται από τη λίμνη στο εργοστάσιο μέσω υδροληψίας και 4 μεταλλικών υπαίθριων αγωγών πτώσης διαμέτρου 5,8 μ. Το μέγιστο ύψος πτώσης του νερού είναι 75 μ. Η παραγόμενη ενέργεια είναι 500 GMH ετησίως. Επίσης, υπάρχει εκχειλιστής χωρίς θυροφράγματα με επενδεδυμένη διώρυγα. Η παροχτευτικότητα του είναι 3.800 κυβ. μέτρα / δευτερόλεπτο.

Γ. ΥΗΣ Κρεμαστών

Το φράγμα των Κρεμαστών βρίσκεται 20 χιλιόμετρα περίπου ανηφορικά του φράγματος Καστρακίου. Το γαιόφραγμα του έχει ύψος 160 μ. και ο όγκος του είναι 8.000.000 κυβικά μέτρα. Σχηματίζει τεχνητή λίμνη εκτάσεως 80 τετραγ. Χιλιομ. και έχει δυνατότητα συγκράτησης του όγκου του νερού 4 δισ. κυβικών μέτρων. Η στέψη του φράγματος είναι στο υψόμετρο +287. Το νερό από τη λίμνη οδηγείται μέσω κεκλιμένης υδροληψίας εφοδιασμένης με θυροφράγματα και μέσω τεσσάρων κυκλικών σηράγγων προσαγωγής διαμέτρου 5,30 μ. σε ισάριθμους στροβίλους ισχύος 180 MW ο καθένας. Το μέγιστο ύψος πτώσης είναι 136 μ. Η συνολική εγκατεστημένη ισχύς του σταθμού είναι 437 MW και η ετήσια παραγόμενη ενέργεια 100 GMH.

Το έργο διαθέτει εκχειλιστή, 2 τοξωτά θυροφράγματα με παροχτευτική ικανότητα 3000 κυβ. μέτρα / δευτερ.⁽⁵⁾

2.2 Κοινωνική Υποδομή

2.2.1 Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη πρόνοια

Το 1984 στο νομό Αιτ/νίας υπήρχαν 16 θεραπευτήρια. Δημόσια νοσοκομεία όμως υπάρχουν στο Μεσολόγγι και το Αγρίνιο. Όμως στο Μεσολόγγι έχει ήδη ξεκινήσει η δημιουργία ενός ακόμα νοσοκομείου και το νοσοκομείο του Αγρινίου επεκτείνεται με νέες πτέρυγες.

Εκτός από τα θεραπευτήρια, λειτουργούν 22 ιδιωτικά ιατρεία, 53 αγροτικά ιατρεία, 8 υγειονομικοί σταθμοί και 5 αγροτικά κτηνιατρεία, καθώς επίσης και 8 κέντρα υγείας.

Όσον αφορά, τον τομέα της πρόνοιας, στο νομό υπάρχουν 4 ΚΑΠΗ (Μεσολόγγι, Αγρίνιο, Ναύπακτος, Αμφιλοχία), 50 Εθνικοί Παιδικοί Σταθμοί, 8 Αγροτικοί Παιδικοί Σταθμοί και 3 παραρτήματα του ΠΙΚΠΑ (Μεσολόγγι, Αγρίνιο, Αμφιλοχία).

Τα στεγαστικά προγράμματα που εφαρμόζονται στο νομό είναι από διάφορους φορείς, όπως Υπ. Εργασίας, Α.Ο.Ε.Κ., Υπ. Εθνικής Άμυνας, Υπ. Κοινωνικών Υπηρεσιών, ΑΤΕ κλπ.

Το Υπουργείο Κοινωνικών Υπηρεσιών εφαρμόζει στο νομό διάφορα στεγαστικά προγράμματα παροχής στέγης, δανειοδοτώντας αυτούς που επλήγησαν από κατολισθήσεις και σεισμούς.

2.2.2 Εκπαίδευση

Στο νομό κατά το σχολικό έτος 1990-91 λειτουργούσαν: στην Α/βάθμια Εκπαίδευση 145 νηπιαγωγεία (ιδιωτικά και δημόσια), 365 δημοτικά (ιδιωτικά και δημόσια, 1 ειδικό σχολείο, όπως επίσης και 3 ειδικές τάξεις για μαθητές με ειδικές ανάγκες. Στη Β/βάθμια Εκπαίδευση έχουμε 45 γυμνάσια, 25 γενικά λύκεια, 10 ΤΕΛ, 3 Τεχνικές Σχολές, 1 ΣΕΚ, 1 ΕΠΛ. Στην Γ/βάθμια εκπαίδευση υπάρχουν στο Μεσολόγγι οι εξής σχολές ΤΕΙ: α) Διοίκησης και Οικονομίας με τμήμα Λογιστικής και Συνεταιριστικών οργανώσεων και Επιχειρήσεων, β) Τεχνολογίας Γεωπονίας με τμήμα Ιχθυοκομίας - Αλιείας και τμήμα Ανθοκομίας γ) Σχολή Γεωργικών μηχανών και αρδεύσεων.

2.2.3 Κοινόχρηστοι χώροι - Αθλητισμός

Στα αστικά και ημιαστικά κέντρα του νομού είναι αισθητή η έλλειψη χώρων αναψυχής, πρασίνου και αθλητικών εγκαταστάσεων. Ενδεικτικά μόνο, αναφέρεται το Αγρίνιο το οποίο έχει μόνο ένα πάρκο. Μόνο στο Αγρίνιο και στο Μεσολόγγι οι νέοι ασχολούνται κάπως οργανωμένα με τον αθλητισμό γιατί υπάρχουν σχετικά καλές αθλητικές εγκαταστάσεις και οι κατάλληλοι φορείς. Ανύπαρκτος είναι ο θαλάσσιος αθλητισμός, παρότι ο νομός διαθέτει μια πολύ μεγάλη παράκτια

περιοχή, με 5 φυσικές λίμνες και 3 τεχνητές. Συγκεκριμένα, στο νομό υπάρχουν 9 Εθνικά Στάδια από τα οποία το 1 είναι το Εθνικό - Αθλητικό - Κέντρο - Αγρινίου, με όλες σχεδόν τις αθλητικές εγκαταστάσεις, 6 με ικανοποιητικές εγκαταστάσεις και 2 διαθέτουν μόνο γήπεδο ποδοσφαίρου. Επίσης υπάρχουν 78 κοινοτικά γυμναστήρια τα οποία διαθέτουν μόνο ποδοσφαιρικό γήπεδο και άλλα 7 που εκτός του γηπέδου διαθέτουν γήπεδα αθλοπαιδιών και σκάμματα αλμάτων. Ακόμα, υπάρχουν δύο συλλογικά γυμναστήρια του Παναιτωλικού και της Γ.Ε., Αγρινίου. Σε 78 σχολεία της Β/βάθμιας εκπαίδευσης του νομού, υπάρχουν και κλειστά γυμναστήρια σε ορισμένα από αυτά και υπαίθριες αθλητικές εγκαταστάσεις στα περισσότερα από αυτά. Έχουν ιδρυθεί και λειτουργούν 160 Αθλητικά Σωματεία. Από αυτά 144 είναι ποδοσφαιρικά, 4 Ναυτικοί Όμιλοι, 7 κλασσικού αθλητισμού και αθλοπαιδιών, 1 σύλλογος αντισφαιρίσεως, 1 Ποδηλατική Ένωση, ένας Σκακιστικός Όμιλος και 2 Ορειβατικοί Χιονοδρομικοί Σύλλογοι.

2.2.4 Πολιτιστική ζωή και κίνηση - Αρχαιότητες

Στο νομό Αιτ/νίας υπάρχουν οι εξής βιβλιοθήκες:

- Στο Αγρίνιο: Η Παπαστράτειος δημοτική βιβλιοθήκη, που είναι η σημαντικότερη στο νομό, με 25.000 τόμους περίπου, η βιβλιοθήκη της Χριστιανικής Ένωσης, όπου πραγματοποιούνται διαλέξεις και ομιλίες και η βιβλιοθήκη της Χριστιανικής Στέγης.
- Στο Μεσολόγγι: Η Βάλβειος δημοτική βιβλιοθήκη, η βιβλιοθήκη του Διδασκαλικού Συλλόγου Μεσολογγίου και η βιβλιοθήκη της Παλαμαϊκής Σχολής.
- Στο Αιτωλικό: Η βιβλιοθήκη του Μορφωτικού Ομίλου Αιτωλικού.
- Στη Ναύπακτο: Η Δημοτική βιβλιοθήκη Ναυπάκτου.
- Στο Θέρμο: Η βιβλιοθήκη του Εκπολιτιστικού Ομίλου και η δανειστική βιβλιοθήκη Απόκουρου.

Επίσης, βιβλιοθήκες υπάρχουν στη Μυρτιά, Βόνιτσα, Κατούνα, Κλεπά, Αμφιλοχία, Άγιο Βλάσιο, Άγιο Νικόλαο, Ανάληψη, Παπαδάτες και Δαφνιά.

Στο Αγρίνιο κυκλοφορούν οι εφημερίδες: «Αγρίνιο», «Μαχητής», «Εβδομάδα», «Ελεύθερος», «Νέοι Καιροί», οι οποίες είναι εβδομαδιαίες και οι ημερήσιες «Παναιτωλική» και «Ημερήσια»

Στο Μεσολόγγι κυκλοφορούν οι εφημερίδες: «Μεσολογγίτικα Χρονικά» και η «Νέα Ζωή», που είναι εβδομαδιαίες και μία ημερήσια «Εθνική Ηχώ».

Στο νομό υπάρχουν αρκετοί σύλλογοι πολιτιστικοί, εκπολιτιστικοί, επιστημονικοί, γυναικείοι, αθλητικοί, μουσικοί κλπ., άλλοι ενεργοί και άλλοι όχι, με σκοπό να συμβάλλουν στην πολιτιστική ανάπτυξη της περιοχής με ποικίλες δραστηριότητες.

Οι πολιτιστικές δραστηριότητες του νομού, εντοπίζονται στους εξής τομείς:

α) Διαλέξεις, με ομιλητές κυρίως από την Αθήνα, την Πάτρα και τα Ιωάννινα, όπου υπάρχουν Πανεπιστημιακές Σχολές και είναι αποσπασματικές και μεμονωμένες με μικρή συμμετοχή.

β) Θεατρικές παραστάσεις, από το Δημοτικό Περιφερειακό Θέατρο Αγρινίου και τα ερασιτεχνικά θεατρικά τμήματα, που δημιουργήθηκαν στα Κέντρα Λαϊκής Επιμόρφωσης της Ν.Ε.Λ.Ε.

γ) Εκθέσεις βιβλίου, ζωγραφικής, προβολές κινηματογραφικών ταινιών, εκθέσεις φωτογραφίας, χειροτεχνίας, γλυπτικής και χαρακτικής, που γίνονται, κυρίως, στις μεγάλες πόλεις του νομού.

δ) Όσον αφορά τη μουσική, δίνονται συναυλίες από χορωδίες κυρίως από την Αθήνα και άλλες πόλεις, αφού οι χορωδίες Μεσολογγίου και Ναυπάκτου, παρουσιάζονται πολύ αραιά. Η μοναδική πόλη του νομού που έχει δύο φιλαρμονικές, είναι το Αγρίνιο με σημαντικότερη αυτή του Μουσικού Συλλόγου «Ορφέας».

ε) Διάφορα πανηγύρια που γίνονται, τα οποία όμως είναι τοπικού χαρακτήρα. Γνωστά είναι του Αη Συμιού στο Μεσολόγγι, της Αγίας Αγάθης στο Αιτωλικό, της Αγίας Παρασκευής στο Νεοχώρι Μεσολογγίου, της Γαβαλούς στο Ευηνοχώρι Μεσολογγίου, της Ναυπάκτου και του Θέρμου.

στ) Διάφορες πολιτιστικές εκδηλώσεις γίνονται σε πολλές πόλεις και κοινότητες του νομού, κυρίως το καλοκαίρι, γιατί τότε μπορούν να παρουσιαστούν στην ύπαιθρο και να προσελκύσουν πιο πολύ κόσμο, ώστε να καλυφθούν τα έξοδα που απαιτούνται.

Ας σημειωθεί ότι όλες οι παραπάνω δραστηριότητες παρουσιάζονται σε αραιά χρονικά διαστήματα.

Σημαντικό στοιχείο αποτελεί η έλλειψη υποδομής σε κτίρια, αφού αν εξαιρέσουμε το Μεσολόγγι, το Αγρίνιο και τη Ναύπακτο, θα διαπιστώσουμε ότι δεν υπάρχουν κατάλληλες αίθουσες για πολιτιστικές εκδηλώσεις. Όλοι οι σύλλογοι δυσκολεύονται να βρουν στέγη, αφού συνήθως πληρώνουν ενοίκιο ή με προσωπική εργασία διαμορφώνουν ένα χώρο χωρίς να είναι σίγουροι αν θα τον διατηρήσουν στο μέλλον.⁽⁶⁾

Παραπομπές

1. “Αιτωλοακαρνανία Παρόν και Μέλλον“, σελ 55-56.
2. “Νομός Αιτ/νίας: Προτάσεις Χωροταξικής οργάνωσης“, σελ. 70-71.
3. Ν.Παππάς και Τ.Τριφιιάτης“Υδρευση-Αποχέτευση-Μεταφορές“,σελ 13-26.
4. Δημ. Αναστασιάδης “Ενέργεια“, σελ. 24-29.
5. Νικολ. Πετούνης “Ενέργεια“, σελ. 35-41.
6. “Αιτωλοακαρνανία Παρόν και Μέλλον“, σελ. 59-60 και σελ.151.

ΜΕΡΟΣ Β

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1. Πρωτογενής τομέας

1.1 Γεωργία

A. Τάσεις γεωργικής ανάπτυξης

Γενικά δεν διαπιστώνεται τάση εγκατάλειψης της γεωργικής γης. Έτσι είναι αξιοσημείωτο ότι η συνολική έκταση της γεωργικής γης στο Νομό αυξήθηκε αισθητά (+6,7% μεταξύ 1971-1981) τη στιγμή που η γενική τάση είναι στασιμότητα μέχρι και μείωση.

Πράγματι, όπως διαπιστώνεται από τις σχετικές προτάσεις των τοπικών φορέων για την μελλοντική διάρθρωση των καλλιεργειών στο χώρο, υπάρχει η πρόθεση εντατικής αξιοποίησης ακόμη και μικρών εστιών γεωργικής γης (π.χ. περιοχή Χρυσοβίτσας Ξηρομέρου).

Σχετικό με το παραπάνω είναι η πρόταση χαρακτηριστικού ορισμένων, τέτοιου τύπου, περιοχών σε ζώνες ειδικών κινήτρων του 1261 (υπαγωγή στη ζώνη Δ αντί Γ) για ειδικά γεωργικά προγράμματα (εκ χειρσώσεις κ.λ.π.) με στόχο την αντικατάσταση παραδοσιακών καλλιεργειών (ελιάς) με νέες αποδοτικότερες καλλιέργειες (κηπευτικά ή δενδρώδεις καλλιέργειες όπως αμυγδαλιές κ.λ.π.). Σε ότι αφορά τις βασικές καλλιέργειες, αξιοσημείωτη είναι η ποσοστιαία αύξηση των κηπευτικών τη δεκαετία 1971-1981 (21,6% έναντι 10,23% της χώρας) καθώς και των δενδροειδών καλλιεργειών (28,73% έναντι 18,5% της χώρας).

Σύμφωνα με τα υπάρχοντα προγράμματα και προσανατολισμούς γεωργικών φορέων του Νομού και με όσα αναφέρθηκαν παραπάνω, η τάση αύξησης της συμμετοχής των δυναμικών καλλιεργειών (κυρίως κηπευτικά) προβλέπεται να συνεχιστεί και στο μέλλον.

Πάντως, η γεωργική αξιοποίηση του νομού θεωρείται ότι προσεγγίζει τα όρια των φυσικών της δυνατοτήτων. Γι' αυτό το λόγο, το βάρος από τους τοπικούς φορείς δίνεται στις θεσμικές αλλαγές, στην ίδρυση ερευνητικών κέντρων, στην επιμόρφωση στελεχών και γενικά στην παρέμβαση στον ανθρώπινο παράγοντα (παραγωγούς, υπηρεσιακά στελέχη) που εμπλέκεται στον τομέα - σε αντίθεση με την υλική υποδομή - παρουσιάζει χαρακτηριστική υστέρηση (έλλειψη συνεταιριστικής παράδοσης, προσκόληση σε παραδοσιακούς μεθόδους κ.λ.π.).

B. Προσδιορισμός γεωργικής γης

Βασικές ζώνες καλής γεωργικής γης με βάση τη σημερινή κατάσταση και τα προγραμματιζόμενα έργα του γεωργικού τομέα είναι:

- Άνω Αχελώου (πεδιάδα Αγρινίου)
- Κάτω Αχελώου (πεδιάδα Νεοχωρίου - Κατοχής - Λεσινίου)
- Βόνιτσας - Μοναστηρακίου
- Παραλήμνια ζώνη Τριχωνίδας
- Αμφιλοχίας - Λουτρού
- Εκβολών Ευήνου (Ευηνοχώρι - Γαλατάς)

Μικρότερες εστίες καλής γεωργικής γης εμφανίζονται στις περιοχές:

- 1) Ακτίου, 2) Μύτικα, 3) Κοιλάδας ποταμού Ίνακου (περίπου από Εμπεσό μέχρι Αμοργιανούς), 4) Αντιρρίου - Ναυπάκτου (που συνεχίζεται στη ζώνη Ευπαλίου), 5) Χρυσοβίτσας - Αγράμπελου (Ξηρόμερο), 6) Κάτω Χρυσοβίτσας (Θέρμο).

Διάσπαρτη γεωργική γη παρατηρείται κύρια στις περιοχές Κατούνας Φυτειών (ημιορεινό Ξηρόμερο), το βόρειο και δυτικό τμήμα της ορεινής Τριχωνίδας καθώς και στην ορεινή Ναυπακτία. Οι αρδευόμενες εκτάσεις σήμερα αποτελούν ήδη υψηλό ποσοστό (42%) της συνολικής καλλιεργούμενης γης και εντοπίζονται βασικά στις μεγάλες γεωργικές ζώνες του νομού.

Τα προγράμματα επέκτασης της άρδευσης αφορούν τις περιοχές: 1) Βόνιτσας - Μοναστηρακίου, 2) Γαλατά, 3) Λουτρού - Αμφιλοχίας, 4) Χρυσοβίτσας - Αγραμπέλου, 5) Αμβρακίας.

Έτσι το ήδη μεγάλο ποσοστό αρδευόμενης γης πρόκειται να αυξηθεί. Θα φθάσει περί το 60% και ουσιαστικά θα καλύψει το σύνολο της αρδευόμενης γεωργικής γης.

Ωστόσο εμπόδιο στην ανάπτυξη του κλάδου είναι η μικρή έκταση της μέσης γεωργικής εκμετάλλευσης (23,3 στρέμματα το 1981) η οποία υστερεί σημαντικά από το μ.ο. της χώρας που είναι 34,0 στρέμματα. Έτσι μεγάλο ποσοστό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (30%) έχουν έκταση από 0-10 στρέμματα. Η διαφοροποίηση της μέσης γεωργικής εκμετάλλευσης πέρα από συνολικά μεγέθη, εμφανίζεται και γεωγραφικά που αντανακλάται σε έντονες ανισότητες στο γεωργικό εισόδημα ανά υποπεριοχές.

Αν ληφθεί υπ' όψη τα θεωρούμενα σαν επαρκή μέσα μεγέθη εκμεταλλεύσεων για την ελληνική γεωργία είναι της τάξης των 500 στρεμμάτων για τις εκτατικές και 250 στρέμματα για τις εκτατικές καλλιέργειες (με βάση και διεθνή κριτήρια) είναι αυτονόητο ότι το πιο πάνω εγγειοδιαρθρωτικό χαρακτηριστικό αποτελεί το κύριο ίσως εμπόδιο για το μετασχηματισμό της γεωργίας (του νομού αλλά και της χώρας γενικά) σε τομέα αναπτυξιακού χαρακτήρα. Γεγονός που παραπέμπει στην απόλυτη ανάγκη τόνωσης των εξωγεωργικών απασχολήσεων στο μέλλον, ώστε να διευκολυνθεί η απορρόφηση εργατικού δυναμικού, του αγροτικού τομέα και να βελτιωθεί έτσι το επίπεδο της μέσης γεωργικής εκμετάλλευσης, που σήμερα αντίθετα παρουσιάζει τάσεις μείωσης, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΣΥΕ.

Το παραπάνω πρόβλημα επιτείνεται από τη μεγάλη κατάτμηση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων, η οποία δεν αναχαπίζεται ούτε στις περιοχές με αναδασμό, γεγονός που επιβάλλει τη λήψη σχετικών θεσμικών μέσων.

Οι προσανατολισμοί και προγραμματιζόμενες παρεμβάσεις δεν πρόκειται να μεταβάλλουν καθοριστικά τη σημερινή διάρθρωση των γεωργικών ζωνών. Οπωσδήποτε, θα αυξήσουν τη σημασία των ζωνών στο βόρειο-δυτικό τμήμα του Νομού (πεδιάδες Βόνιτσας - Μοναστηρακίου και Αμφιλοχίας) με την προβλεπόμενη εντατικοποίηση της εκμετάλλευσής τους. Επίσης θα συντελέσουν να αποσαφηνισθεί ο χαρακτήρας ορισμένων οριακών υποπεριοχών με βάση την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών και την μεγαλύτερη καθετοποίηση της πρωτογενούς παραγωγής, όπως αυτή προωθείται από τους τοπικούς φορείς.

Αξίζει να αναφερθούμε στην καλλιέργεια του καπνού. Ο καπνός θεωρείται ένα από βασικά προϊόντα που παράγονται στο νομό, ενώ ένας σημαντικός αριθμός οικογενειών έχουν σαν αποκλειστική πηγή εισοδήματος το προϊόν αυτό. Παρ' όλα αυτά η καλλιέργεια του θεωρείται προβληματική κατά κύριο λόγο εξαιτίας των καλλιεργούμενων ποικιλιών (καπνά ανατολικού τύπου) που τα τελευταία χρόνια παρουσιάζουν σημαντική κάμψη στη ζήτησή τους. Όμως μία ουσιαστική προσπάθεια για την αναδιάρθρωση των καλλιεργειών καπνού ξεκίνησε το 1988 με την έγκριση του ΜΟΠ Δυτικής Ελλάδας.⁽¹⁾

1.2 Κτηνοτροφία

Η κτηνοτροφία αποτελεί δευτερεύοντα κλάδο του πρωτογενή τομέα αλλά με μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης, στο μέτρο βέβαια που θα επιβληθούν τα γενικότερα προβλήματα διάθεσης γαλακτοκομικών και λοιπών κτηνοτροφικών προϊόντων. Οι δυνατότητες αυτές στηρίζονται στα φυσικά πλεονεκτήματα του Νομού σε ότι αφορά αφ' ενός διαθέσιμες εκτάσεις για βόσκηση και αφ' ετέρου στην καλλιέργεια κτηνοτροφικών φυτών (καλαμπόκι, μηδική) για παραγωγή ζωοτροφών. Οι αυτοφυείς βοσκότοποι παρουσιάζονται αρκετά ισοκατανεμημένοι στο νομό, κύρια βέβαια στις ημιορεινές και ορεινές ζώνες, και μπορούν να στηρίζουν με τον κατάλληλο εξοπλισμό και την οργάνωσή τους, μια δυναμική ανάπτυξη της εντατικής κτηνοτροφίας, σε όλες τις υποπεριοχές του νομού. Από την άλλη μεριά, στις πεδινές εκτάσεις του νομού, υπάρχει δυνατότητα ανάπτυξης εντατικής κτηνοτροφίας. Σήμερα η βασικότερη τέτοια κτηνοτροφική ζώνη είναι η πεδιάδα Ευήνου (εκτρέφονται κυρίως βοοειδή). Γενικά από τους κλάδους κτηνοτροφικής παραγωγής αυτοί με επιχειρηματική μορφή οργάνωσης είναι σήμερα της πτηνοτροφίας και της χοιροτροφίας.

Για την μελλοντική οργάνωση του τομέα προτείνεται:

α) Σε ότι αφορά την εκτατική κτηνοτροφία που σήμερα ασκείται ανοργάνωτα στους αυτοφυείς βοσκότοπους στη γεωργική και δασική γη, προβλέπεται στο εξής η οργανωμένη άσκησή της στις "κτηνοτροφικές ζώνες" που πρόκειται να οριοθετηθούν από τους τοπικούς φορείς. Μέχρι σήμερα έχουν οριοθετηθεί στο νομό 3 οργανωμένες ζώνες κτηνοτροφικής ανάπτυξης: 1) μια βόρειο τμήμα της επαρχίας Βάλτου, στις περιοχές αυτοφυών βοσκότοπων των κοινοτήτων Βρουβιανών, Περδικακίου, Πατιοπούλου, Αγριδίου, Εμπεσού, Χαλκιοπούλου και Τρικλίνου. 2) μια στη περιοχή Αμφιλοχίας και συγκεκριμένα σε εκτάσεις βοσκότοπων της Δ. Αμφιλοχίας και των κοινοτήτων Κεχρινιάς, Λεπενούς, Ματσουκίου. 3) μια τέλος, στην ενδοχώρα του ορεινού Ξηρομέρου και συγκεκριμένα σε εκτάσεις των κοινοτήτων Μοναστηρακίου, Θυρίου, Παλαίρου, Βουστρίου, Αχυρών, Κομπωτής, Βάρνακα, Βάλτου. Η ίδια διαδικασία πρόκειται σύντομα να συνεχιστεί και για τις υπόλοιπες περιοχές του νομού, με βάση τις υπάρχουσες μικρότερες ή μεγαλύτερες εστίες αυτοφυών βοσκότοπων (π.χ. υπώρειες Αράκυνθου, ορεινή Τριχωνίδα - Ναυπακτία κ.λ.π.). Για την υλοποίηση

των παραπάνω κτηνοτροφικών ζωνών απαιτείται η δημιουργία τόσο καταστατικού της από κοινού εκμετάλλευσης των βοσκότοπων σε συνεταιριστική, κατά το δυνατόν βάση όσο και σχεδιασμός δικτύου προσπέλασης και της σχετικής υποδομής (ποτίστρες, αποθήκες, στέγαστρα κ.λ.π.).

β) Σε ότι αφορά την εντατική κτηνοτροφία: σύμφωνα με τις προτάσεις της Διεύθυνσης Γεωργίας του νομού, προτείνεται η ανάπτυξη μορφών εντατικής κτηνοτροφίας σε όλες γενικά τις εκτάσεις για τις οποίες προβλέπεται εντατική γεωργική εκμετάλλευση. Στα πλαίσια της εντατικής κτηνοτροφίας, η χωροθέτηση των χοιροτροφικών μονάδων πρέπει να γίνεται αντικείμενο λεπτομερούς επεξεργασίας του χωροταξικού σχεδιασμού (έχει ήδη αρχίσει η αντιμετώπισή του στο νομό) - και όσον παρουσιάζει προβλήματα ρύπανσης - σε συνδυασμό με την εισαγωγή σύγχρονης τεχνολογίας στις κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις.

γ) Τέλος για ανάπτυξη συνδυασμένης ορεινής κτηνοτροφίας - γεωργίας προτείνεται η συμπαγής ορεινή ζώνη Τριχωνίδας - Ναυπακτίας.⁽²⁾

1.3 Δάση

Η δασική γη του νομού καλύπτει το 66% της συνολικής έκτασης. Τα πυκνά δάση φτάνουν το 24% της συνολικής έκτασης, υπερβαίνουν δηλαδή κατά τι το μ.ο. της χώρας (22%).

Η χωροταξική κατανομή της δασικής γης δημιουργεί μια συμπαγή μάζα που καλύπτει όλο το Β.Α. και Ανατολικό τμήμα του νομού με προέκταση προς νότο στο ορεινό όγκο του Αράκυνθου. Στο υπόλοιπο τμήμα του νομού η κατανομή είναι πιο διαφοροποιημένη, ξεχωρίζει το δασικό σύμπλεγμα του νομού, χαρακτηρίζεται από αραιή δασική κάλυψη και μπορεί να θεωρηθεί το πιο υποβαθμισμένο του νομού, καθ' όσον είναι το περισσότερο πληττόμενο από πυρκαγιές.

Επίσης μέχρι σήμερα δεν έχουν γίνει μεγάλες αναδασώσεις, το τελευταίο γίνεται ιδιαίτερα κρίσιμο για τα δασικά συμπλέγματα του Ξηρομέρου. Πέρα από τις πυρκαγιές πρέπει να σημειωθεί, η παρουσία πολλών χειμάρρων που δρουν στο ορεινό χώρο και επιφέρουν άμεσες και μακροπρόθεσμες δυσμενείς επιδράσεις.

Από τις συνιστώσες του προβλήματος διαχείρισης του δασικού πλούτου, που είναι λίγο ως πολύ τυπικές για τη χώρα επισημαίνεται με αποτέλεσμα να τροφοδοτείται ο Νομός από περιοχές όπως τη Μακεδονία, τα Τρίκαλα κ.λ.π.

Το πρόβλημα έλλειψης εργατικών χεριών είναι γενικά εντονότερο στα ορεινά συμπλέγματα Αράκυνθου, Τριχωνίδος και Ναυπακτίας γεγονός που συνδέεται με τον πληθυσμιακό μαρασμό και την εγκατάλειψη των οικισμών των παραπάνω περιοχών.

Σε ότι αφορά την προστασία του δασικού πλούτου, σύμφωνα πάντα με τις προτάσεις της οικολογικής έκθεσης, απαιτείται:

- στο ορεινό Ξηρόμερο; έργα αντιπυρικής προστασίας καθώς και απαγόρευση της βόσκησης στα δάση Βαλανιδιάς για την αναβάθμιση των αραιών και υποβαθμισμένων σήμερα δασών.
- για τα δάση Ναυπακτίας, Παναπωλικού και Αρακύνθου προέχουν έργα υποδομής και δρόμοι για προστασία και διαχείριση.
- εμπλουτισμός με άγρια πανίδα του Αρακύνθου.
- γενικά μέτρα προστασίας θηραμάτων και ίδρυσης καταφυγίων. Σχετικά υπάρχει πρόταση των τοπικών φορέων για δημιουργία παρόμοιου καταφύγιου στην κοινότητα Ματαράγκας.
- προστασία ελατοδάσους στην περιοχή της κοινότητας Πατιόπουλου (Βάλτος), που προσφέρεται για τουριστική αξιοποίηση.
- προστασία του δάσους Καλλιθέας και Αγ. Σοφίας Τριχωνίδος.
- προστασία του αξιόλογου δάσους "Μέγα Λόγγου" στην περιοχή Αμοργιανών.
- προστασία του δάσους στην περιοχή της Ιαματικής πηγής "Αγίας Βαρβάρας" Τρύφου.
- δημιουργία αναδασωτικών πυρήνων στην περιοχή της κοινότητας Κανδήλας (Ξηρόμερο).
- Η δημιουργία (αναδάσωση) ή και διατήρηση δασικών "δακτυλίων" προστασίας γύρω από τους σημαντικούς οικισμούς, κύρια στην επαρχία Βόνιτσας - Ξηρομέρου είναι γενικότερη αρχή στις προτάσεις των δασικών υπηρεσιών του νομού.

Το ίδιο ισχύει για ανάδειξη και συντήρηση γραμμικών δασικών "ζωνών" στις παράκτιες περιοχές (Αμβρακικού, Ιονίου) και κατά μήκος σημαντικών οδικών αξόνων.

Πέρα από τις παραπάνω σημειακές παρεμβάσεις, οι οποίες θα πρέπει να εμπλουτισθούν στην παραπέρα επεξεργασία του χωροταξικού του νομού, υπάρχουν προτάσεις για αναδασώσεις μεγάλης κλίμακας, οι οποίες ακολουθούν τις προτάσεις των αρμοδίων Δασαρχείων, όπως αυτές εδόθησαν κατά τη β' φάση του χωροταξικού σχεδιασμού. Οι σημαντικότερες σε έκταση προτείνονται σε ορεινούς όγκους εκατέρωθεν της Αμφιλοχίας και στο Ξηρόμερο.

Σε ότι αφορά την παραγωγική εκμετάλλευση του δασικού πλούτου του νομού εντοπίζονται ιδιαίτερα:

- οι δυνατότητες εκμετάλλευσης των δασών ΜΑΚΙ για παραγωγή βιομάζας.
- επίσης η δυνατότητα εκμετάλλευσης του συμπλέγματος υψηλής Παναγίας (δρυς - ΜΑΚΙ) καθώς επίσης η δυνατότητα ανανέωσης με σύγχρονη εκμετάλλευση του συμπλέγματος Μάνινας.

Γενικά για να γίνει δυνατή η επέκταση της δασοπονικής αξιοποίησης καθώς και η βελτίωση της απόδοσης της στα δάση για τα οποία ήδη γίνεται εκμετάλλευση από τα Δασαρχεία, αποκτούν ιδιαίτερη σημασία για το νομό μέτρα όπως:

- παροχή κινήτρων για υποκίνηση προσφοράς δασεργατικού προσωπικού (στέγη, χαμηλότοκα δάνεια κ.λ.π.).
- εκμηχάνιση της παραγωγής
- αύξηση των σημοσίων επενδύσεων για έργα δασικής υποδομής
- ρύθμιση των σχέσεων δασοπονίας - κτηνοτροφίας.⁽⁹⁾

1.4 Αλιεία

Σημαντικά αλιευτικά πεδία καλύπτουν το συντριπτικό ποσοστό της παράκτιας ζώνης του Νομού. Ουσιαστικά εκτείνονται (με εναλλαγή ανοικτής θάλασσας - κλειστών κόλπων - λιμνοθαλασσών) από τις εκβολές του Ευήνου (λιμνοθάλασσα Κλείσοβας κ.λ.π) μέχρι το όριο του νομού στον Αμβρακικό κόλπο (Μενίδι).

Επίσης τα αλιευτικά πεδία εσωτερικών υδάτων (περιοχές ιχθυρών καλλιεργειών) καλύπτουν όλες τις φυσικές - λίμνες του νομού.

Η ποιότητα και ποσότητα των αλιευτικών, γενικά, πόρων του νομού βρίσκεται σε χτυπητή αντίθεση με το βαθμό της μέχρι σήμερα αξιοποίησής τους, σε σχέση με τους υπόλοιπους κλάδους του πρωτογενή τομέα (κύρια τη γεωργία).

Θετικό στοιχείο αποτελεί πάντως η διάσωσή τους, μέχρι στιγμής, από σοβαρές αλλοιώσεις - καταστροφές, λόγω μειωμένων πιέσεων από εξωαγροτικές δραστηριότητες στο Νομό.

Έτσι βασικός στόχος του χωροταξικού του νομού είναι η περιφρούρησή τους - με τη λήψη και εφαρμογή μέτρων προστασίας - από "επιβλαβείς" για το περιβάλλον δραστηριότητες (του τουριστικού και βιομηχανικού τομέα, αποχετεύσεις οικισμών κ.λ.π) στο μέλλον.

Χαρακτηρισμός ζωνών: 1) Αλιευτικά πεδία: η παραλιακή ζώνη από Αστακό μέχρι Άκτιο (ευνοϊκές κλιματικές συνθήκες, μορφολογία ακτής κ.λ.π.) που επιπλέον έχει μεγάλες δυνατότητες ανάπτυξης θαλασσοκαλλιεργειών (κύρια με κλουβιά). 2) Αλιεία εσωτερικών υδάτων: κυριαρχεί, φυσικά από άποψη σημασίας το σύμπλεγμα λιμνοθαλασσών Μεσολογίου, Αιτωλικού (μεγάλος αριθμός ιχθυοτροφείων, ήδη σήμερα) και ο Αμβρακικός. Επίσης όλες οι λίμνες (ακόμα και οι τεχνητές) του Νομού έχουν δυνατότητες ιχθυοπαραγωγικές.

Όμως σε πρώτη φάση οι προσπάθειες και οι πόροι για παραγωγική αξιοποίηση πρέπει να συγκεντρωθούν στη λιμνοθάλασσα Μεσολογίου - Αιτωλικού, λόγω του μεγέθους και αξία τους σαν αλιευτικού πόρου για την οικονομία του νομού. Για τις υπόλοιπες λίμνες αρκεί κατ' αρχήν μια πολιτική προστασίας που να διασφαλίσει την μελλοντική αξιοποίησή τους.

Προτάσεις υποδομής:

1) Ιχθυόσκαλα στο Μεσολόγγι. Το έργο έχει ήδη αρχίσει να χρηματοδοτείται. Επίσης στο Μεσολόγγι έχει προγραμματισθεί κέντρο συλλογής διακίνησης χελιών.

2) Αλιευτικά κέντρα - σταθμοί: Προτείνονται στο Μύτικα και στην Αμφιλοχία για εξυπηρέτηση της ακτής του Ιονίου και του Αμβρακικού (σαν τμήμα του συνολικού εξοπλισμού του κόλπου) αντίστοιχα.

Επίσης υπάρχει ήδη πρόταση για την Τριχωνίδα:

- Ιχθυογεννητικοί σταθμοί: α) λειτουργεί ήδη ιχθυογεννητικός σταθμός στο Δυώνι (εκβολές Αχελώου) σε συνδυασμό με κέντρο εφαρμοσμένων υδατοκαλλιεργειών.
- β) προτείνεται να δημιουργηθεί και στην Τριχωνίδα.⁽⁴⁾

1.5 Εξόρυξη ορυκτών

Η σπουδαιότερη εξορυκτική δραστηριότητα στο νομό αφορά το αλάτι στη λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου. Η έκταση που προτείνεται να πάρει στο μέλλον η πιο πάνω δραστηριότητα πρόκειται να αξιολογηθεί στα πλαίσια της μελέτης για ισόρροπη αξιοποίηση της λιμνοθάλασσας.

Από τα ορυκτά του υπεδάφους σημαντικότερα είναι ο γύψος (λειτουργούν δύο λατομεία στο Αιτωλικό) και ο λιγνίτης.

Σε ότι αφορά τα λατομεία:

- υπάρχουν τρεις μικρές μονάδες εξόρυξης μαρμάρου στο Μεσολόγγι, Σαρδίνια και Κεχρινιά. Δεν έχουν πάντως ερευνηθεί πλήρως οι δυνατότητες του κλάδου.
- αντίθετα υπάρχουν αρκετά λατομεία αδρανών υλικών κατεστραμμένα. Σημειώνεται η αλλοίωση που έχουν εκφέρει σε σημαντικά τοπία (Βαράσοβα, Κλεισούρα, Περιοχή Αστακού). Με τον καθορισμό των Λατομικών περιοχών προτείνεται να κλείσουν τα συγκεκριμένα λατομεία που βλάπτουν υπέρμετρα το περιβάλλον.
- “Λατομικές περιοχές” βρίσκεται σε εξέλιξη η σχετική διαδικασία καθορισμού τους.⁽⁵⁾

Παραπομπές

1. “Νομός Αιτ/νίας: Προτάσεις Χωροταξικής οργάνωσης”, σελ. 51,53,54.
2. “Νομός Αιτ/νίας: Προτάσεις Χωροταξικής οργάνωσης”, σελ. 54-55.
3. “Νομός Αιτ/νίας: Προτάσεις Χωροταξικής οργάνωσης”, σελ. 55-57.
4. “Νομός Αιτ/νίας: Προτάσεις Χωροταξικής οργάνωσης”, σελ. 57-58.
5. “Νομός Αιτ/νίας: Προτάσεις Χωροταξικής οργάνωσης”, σελ. 61.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2. Δευτερογενής τομέας

2.1 Εισαγωγή

Στο κείμενο που ακολουθεί, αναλύεται η υφισταμένη διάρθρωση της βιομηχανίας και βιοτεχνίας και αναφέρονται οι επιχειρήσεις του μεταποιητικού τομέα που λειτουργούν στο νομό Αιτ/νίας.

Το να δηλώσει κανείς από την αρχή την άποψη ότι ο Νομός Αιτ/νίας δεν έχει ανεπτυγμένο δευτερογενή, και ειδικότερα μεταποιητικό τομέα, είναι κάτι που προκύπτει μετά από μία περιήγηση στο Νομό. Ωστόσο, είναι αναγκαίο να αναλυθεί και να τεκμηριωθεί επιστημονικά η άποψη αυτή, βέβαια κάτω από τον περιορισμό της φύσης της μελέτης και της διαθεσιμότητας των στοιχείων.

2.2 Η διάρθρωση της μεταποίησης

Το βασικό χαρακτηριστικό της μεταποίησης στο Νομό είναι ασφαλώς η ανυπαρξία ενός συγκροτημένου πυρήνα οργανωμένου σε βιομηχανική βάση. Αυτό πιστοποιείται τόσο από τα απόλυτα μεγέθη της απασχόλησης, όσο και από τις συγκρίσεις μεγεθών το νομού με τα αντίστοιχα μεγέθη για το σύνολο της χώρας και τη λοιπή χώρα (πίνακας Α και πίνακας Β). Η κυρίως βιομηχανία της περιοχής κατά 86% αποτελείται από ατομικές και μικρές μονάδες, ενώ το υπόλοιπο 14% αναφέρεται σε μονάδες μεσαίου μεγέθους - απασχόληση άνω των 100 ατόμων ανά μονάδα. Δεν παρατηρούνται μονάδες μεγάλους μεγέθους. Τα χαρακτηριστικά αυτά φαίνονται ιδιαίτερα προβληματικά, όταν συγκρίνονται με την κατάσταση των μεγεθών για τη μείζονα βιομηχανία (πίνακας Α).

Πίνακας Α: Ποσοστιαία κατανομή της απασχόλησης του Νομού κατά μέγεθος βιομηχανικού καταστήματος

	1	2	3-4	5-9	10-19	20-29	30-49	50-99	100-199	200-494	500-999	1000+
ΑΙΤ/ΝΙΑ	15,6	17,4	14,2	10,4	7,6	3,4	8,4	8,2	10,5	3,85	0	0

Πηγή: Απογραφή Βιομηχανίας - Βιοτεχνίας 1978.

Έτσι, λαμβάνοντας υπόψη και την ποσοστιαία κατανομή της απασχόλησης του Νομού κατά μέγεθος βιομηχανικού καταστήματος, φαίνεται το χαμηλό ποσοστό

συγκέντρωσης της απασχόλησης σε καταστήματα μεγάλου μεγέθους και συνεπώς η χαμηλή, σχετικά, παραγωγικότητα της εργασίας στη μεταποίηση στο Νομό Αιτωλοακαρνανίας.

Πίνακας Β: Παραγωγικότητα εργασίας κατά μέγεθος καταστήματος για το σύνολο της μείζονος Βιομηχανίας

Μέγεθος καταστήματος	Αριθμός απασχολούμενων	% στο σύνολο	Ακαθάριστη αξία παραγωγής	Προστιθέμενη αξία	Παραγωγικότητα εργασίας
10-19 άτομα	57.852	17,7	46.683.892 (11,2%)	15.108.030	261,15
20-29 άτομα	35.681	10,9	32.284.497 (7,75%)	10.105.220	283,21
30-49 άτομα	40.378	12,4	37.598.401 (9,02%)	12.825.828	317,64
50-99 άτομα	37.131	11,4	46.954.216 (11,27%)	13.650.055	367,62
100 και άνω	192.183	58,9	253.215.812 (60,76%)	87.136.583	453,40
Σύνολο	326.094	100,0	σε χιλιάδες δραχμές	σε χιλ. Δρχ.	

Πηγή: Στατιστική έρευνα βιομηχανίας 1977.

Ακόμα, η μεταποίηση στο Νομό δεν κατανέμεται ισομερώς μεταξύ των διαφόρων κλάδων, αλλά συγκεντρώνεται στους κλάδους με κωδικό 20 (βιομηχανίες ειδών διατροφής εκτός ποτών) ποσοστό 21,35% της συνολικής απασχόλησης, 22 (καπνοβιομηχανία) ποσοστό 16%, 24 (βιομηχανίες ειδών υπόδησης, ενδυμασίας και διαφόρων ειδών από ύφασμα) ποσοστό 10,05%, 25 (βιομηχανίες ξύλου και φελλού, εκτός της επιπλοποιίας) ποσοστό 6,42%, 33 (βιομηχανίες προϊόντων από μη μεταλλικά ορυκτά εκτός των παραγώγων πετρελαίου από άνθρακα) ποσοστό 7,39%, 34 (βιομηχανίες κατασκευής τελικών προϊόντων από μέταλλο εκτός μηχανών και μεταφορικού υλικού) ποσοστό 7,57%, και 37 (βιομηχανίες κατασκευής ηλεκτρικών μηχανών, συσκευών και λοιπών ειδών) με ποσοστό 9,93%. Οι επτά αυτοί κλάδοι συγκεντρώνουν περίπου το 79% της απασχόλησης.⁽¹⁾

2.3 Επιχειρήσεις του μεταποιητικού τομέα στο νομό Αιτωλοακαρνανίας

Σύμφωνα με στοιχεία του ΚΕΠΕ στο Νομό υπάρχουν οι εξής μονάδες που έχουν κύρια προσανατολιστεί στην κατεργασία γεωργικών προϊόντων ή υλών που υπάρχουν στο Νομό.

1. Εργοστάσια επεξεργασίας - συσκευασίας βρωσίμων ελιών.

Η συνολική δυνατότητα των βιοτεχνιών αυτών ανέρχεται σε 7.000 τόνους. Η δυνατότητα των καινούργιων μονάδων της Ε.Γ.Σ. Αγρινίου και του Ελαιουργικού συνεταιρισμού Παραχελωτίδος ανέρχεται σε 3.000 τόνους.

2. Ξηραντήρια καλαμποκιού.

α) Αγρίνιο: τρία μόνιμα ξηραντήρια της Ε.Γ.Σ. συνολικής δυναμικότητας 40-60 τόνων ανά ώρα.

β) Ευηνοχώριο: 1 μόνιμο ξηραντήριο της Ε.Γ.Σ. δυναμικότητας 15-20 τόνων ανά ώρα.

Οι αποθηκευτικοί χώροι των παραπάνω ξηραντηρίων έχουν δυναμικότητα 17.000 τόνων.

Υπάρχουν επίσης κινητά ξηραντήρια συνολικής δυναμικότητας 50-70 τόνων ανά ώρα που ανήκουν σε ιδιώτες.

3. Εργοστάσιο ζωοτροφών.

Ιδιοκτησία της Ε.Γ.Σ. Αγρινίου, δυναμικότητας 40 τόνων ανά οκτάωρο. Σαν πρώτες ύλες χρησιμοποιούνται καλαμπόκι και τριφύλλι ντόπιας παραγωγής, σόγια εισαγωγής, πίτουρα από κυλινδρόμυλους.

4. Επεξεργασία και τυποποίηση ρυζιού.

Στο Αγρίνιο είναι εγκατεστημένη μια βιομηχανία επεξεργασίας και τυποποίησης ρυζιού σε καθετοποιημένη μορφή με δυναμικότητα παραγωγής τριών τόνων ανά ώρα. Η ετήσια παραγωγή της μονάδας ανέρχεται σε 6.000 τόνους. Υπάρχει μονάδα ημιβρασμένης ορύζης PAR-BOILED (τύπου Μπαρ-μπαμπεν) και χρησιμοποιείται ο φλοιός του ρυζιού για παραγωγή θερμικής ενέργειας που καλύπτει τις ανάγκες της. Απορροφά το 25% της ντόπιας παραγωγής πρώτης ύλης και το υπόλοιπο προμηθεύεται από άλλες περιοχές της Ελλάδος.

Στο Νεοχώρι λειτουργούν τέσσερις μονάδες επεξεργασίας και τυποποίησης ρυζιού συνολικής δυναμικότητας πέντε τόνων ανά ώρα. Βιοτεχνίες συσκευασίας ρυζιού υπάρχουν αρκετές στο νομό.

5. Κυλινδρόμυλοι.

Στο Αγρίνιο λειτουργούν δύο εργοστάσια παραγωγής αλεύρων συνολικής δυναμικότητας 120 τόνων ανά εικοσιτετράωρο. Η ετήσια παραγωγή ανέρχεται

στους 17.000 τόνους. Η αποθηκευτική ικανότητα σε πρώτη ύλη είναι 9.000 τόνοι. Δεν γίνεται τυποποίηση του προϊόντος και συσκευασία μικρού μεγέθους.

6. Παραγωγή τυροκομικών προϊόντων.

Οι υπάρχουσες τυροκομικές μονάδες είναι μικρές, ανήκουν σε ιδιωτικούς φορείς και είναι διεσπαρμένες σε όλο το Νομό. Σημαντικό μέρος της ντόπιας παραγωγής γάλακτος απορροφά η βιομηχανία γάλακτος της Ηπείρου «Δωδώνη».

7. Ελαιοτριβεία.

Αρκετά μικρά και νέες μονάδες.

8. Πυρηνελαιουργία - Σαπωνοποιία.

Σαν πρώτη ύλη χρησιμοποιούνται υποπροϊόντα ελαιοτριβείων (πυρήνας) που λειτουργούν στη Δυτική Ελλάδα.

9. Ζαχαρόπηκτα και αφυδατωμένα προϊόντα (λαχανικά - φρούτα).

Στο Αγρίνιο λειτουργεί σύγχρονη βιομηχανία ζαχαρόπηκτων φρούτων και αφυδατωμένων λαχανικών. Έχει δυναμικότητα 250 τόνους το χρόνο.

10. Εργοστάσια πρώτης επεξεργασίας φύλλων καπνού.

Στην περιοχή Αγρινίου είναι εγκατεστημένες τρεις μεγάλες μονάδες πρώτης επεξεργασίας φύλλων καπνού με εποχιακή λειτουργία.

11. Βιομηχανίες επεξεργασίας ξύλου.

α) Παρκετοβιομηχανίες

Στην Αιτωλοακαρνανία είναι εγκατεστημένες τρεις βιομηχανίες παραγωγής παρκέτων συνολικής ετήσιας παραγωγής σε δρύινα παρκέτα 4.000 m² και από αμερικάνικο ξύλο 25.000 m².

Σαν πρώτη ύλη χρησιμοποιούνται δρύινα ξύλα περιοχής Αράκυνθου του νομού και ξύλα εισαγόμενα από την Αφρική.

β) Ξυλουργικά εργοστάσια

Υπάρχουν πολλά στο Νομό, μικρής δυναμικότητας, στηριζόμενα κύρια στην προσωπική απασχόληση των ιδιοκτητών.

γ) Βιοτεχνίες επίπλων

Λειτουργούν αρκετές μικρές βιοτεχνίες κατασκευής επίπλων. Στο Αγρίνιο είναι εγκατεστημένη μια βιομηχανία κατασκευής ξύλινων κρεβατιών με σύγχρονο εξοπλισμό και εν σειρά παραγωγή.

12. Παραγωγή και τυποποίηση αλατιού.

Στην περιοχή Μεσολογγίου υπάρχουν δύο συγκροτήματα αλυκών (Τουρλίδας και Μεσοκάμπου) συνολικής μέσης ετήσιας παραγωγής 94.000 τόνους αλάτι. Το παραγόμενο προϊόν διατίθεται στο κρατικό μονοπώλιο άλατος, απ' όπου στη συνέχεια διοχετεύεται σε βιομηχανίες παραγωγής επιτραπέζιου αλατιού, χημικές βιομηχανίες και μονάδες τυροκομικών προϊόντων σ' όλη την Ελλάδα.

Στην ίδια περιοχή λειτουργεί εργοστάσιο παραγωγής και συσκευασίας ανακρυσταλλωμένου άλατος δυναμικότητας 80.000 τόνων το χρόνο. Η σημερινή του παραγωγή ανέρχεται σε 25.000 έως 30.000 τόνους το χρόνο.

13. Κεραμοποιία - Τουβλοποιία.

Στο Αγρίνιο λειτουργεί ένα σύγχρονο αυτοματοποιημένο εργοστάσιο κεραμιδιών Γαλλικού, Ρωμαϊκού και Ολλανδικού τύπου που παράγει 20.000 τεμάχια το οκτάωρο. Στο ίδιο εργοστάσιο έγινε επέκταση για την παραγωγή 150.000 τούβλων το χρόνο.

Λειτουργούν επίσης άλλα τρία εργοστάσια τούβλων στο Αγρίνιο με συνολική παραγωγή 100.000 τεμαχίων ανά οκτάωρο.

Ο μηχανολογικός εξοπλισμός στα δύο από τα τρία εργοστάσια θεωρείται πεπαλαιωμένος.

Ο κλάδος αναπτύχθηκε στην περιοχή λόγω καταλληλότητας των χωμάτων σαν πρώτη ύλης. Τα παραγόμενα κεραμίδια καλύπτουν τόσο τις ανάγκες του Νομού όσο και τις ανάγκες της Πελοποννήσου και Δυτικής Ελλάδας. Η παραγωγή τούβλων καταναλώνεται στην περιοχή.

14. Επεξεργασία μαρμάρου.

Στο Μεσολόγγι λειτουργεί βιομηχανία (σχιστήριο) επεξεργασίας μαρμάρου που παράγει 600 m² πλάκες μαρμάρου την ημέρα. Σαν πρώτη ύλη χρησιμοποιεί όγκους μαρμάρων που εξορύσσονται τόσο στις περιοχές Μεσολογγίου - Σαρδινίων - Κεχρινιάς, όσο και σε άλλες περιοχές της Χώρας. Ο μηχανολογικός εξοπλισμός είναι σύγχρονος.

Στο Αγρίνιο και στη Βόνιτσα λειτουργούν μικρότερες μονάδες, ενώ βιοτεχνίες οικογενειακής μορφής λειτουργούν σε όλες τις πόλεις του Νομού, ασχολούνται δε με τον τεμαχισμό πλακών μαρμάρου.

15. Νηματουργεία - Υφαντουργεία.

α) Βιοτεχνίες παραγωγής μάλλινων κουβερτών, κιλιμιών κλπ. Συνολική ετήσια παραγωγή περίπου 150.000 τόνοι. Στην περιοχή υπήρχε παράδοση υφαντουργίας σε μορφή οικοτεχνίας που εξελίχτηκε σε βιοτεχνικές μονάδες. Η δραστηριότητά τους βασίζεται κύρια στην κατασκευή μεμονωμένων τεμαχίων και οι πελάτες παραδίδουν την πρώτη ύλη (εργασία φασών). Οι εγκαταστάσεις τους θεωρούνται παλιού τύπου.

β) Βιοτεχνίες - Βιομηχανίες παραγωγής βαμβακερών και συνθετικών υφασμάτων και ειδών ενδύσεως.

Στο Μεσολόγγι λειτουργεί μια βιομηχανία παραγωγής βαμβακερών και συνθετικών υφασμάτων παραγωγής 1.500 μέτρων την ημέρα από τα οποία κατασκευάζει φορέματα (1.000 τεμάχια την ημέρα). Το ίδιο εργοστάσιο κατασκευάζει πλεκτά 800 - 1.000 τεμάχια την ημέρα.

Στο Αγρίνιο λειτουργεί βιομηχανία παραγωγής βαμβακερών και συνθετικών υφασμάτων, παραγωγής 500.000 μέτρων το χρόνο, από το οποίο κατασκευάζει κεντημένα σεντόνια.

Υπάρχουν και αρκετές βιοτεχνίες ραφής ετοιμών ενδυμάτων.

16. Βιοτεχνίες - Βιομηχανίες πλαστικών.

Στο Αγρίνιο είναι εγκατεστημένη μία βιομηχανία, με σύγχρονο εξοπλισμό παραγωγής πλαστικών βαρελιών, πλαστικών βυτιών, κιβωτίων πορτοκαλάδας κλπ. Η εγκατεστημένη ισχύς είναι 2.000 HP και η θερμική 500 KW με μεγάλη δυνατότητα παραγωγής.

Τα προϊόντα χρησιμοποιούνται από βιοτεχνίες συσκευασίας και παραγωγούς της περιοχής καθώς και της υπόλοιπης χώρας. Λειτουργούν επίσης και βιοτεχνίες παραγωγής πλαστικών σακουλών.

17. Βιομηχανία παραγωγής ηλεκτρικών καλωδίων

Σύγχρονη μονάδα μεγάλης δυναμικότητας στο Μεσολόγγι

18. Βιομηχανία επεξεργασίας δερμάτων

Στο Αγρίνιο λειτουργεί μονάδα δυναμικότητας 900.000 τεμαχίων και παραγωγής 400.000 τεμαχίων το χρόνο.

19. Βιομηχανία ετοιμού σκυροδέματος

Λειτουργούν τέσσερις βιομηχανίες ετοιμού σκυροδέματος στο νομό.

20. Εργοστάσια γύψου

Στην περιοχή Αιτωλικού λειτουργούν δύο βιομηχανίες γύψου συνολικής παραγωγής 15.000 τόνων. Οι βιομηχανίες δεν είναι αυτοματοποιημένες.⁽²⁾

Παραπομπές

1. “Αιτι/νία Παρόν και Μέλλον“, σελ. 116-117.
2. “Αιτι/νία Παρόν και Μέλλον“, σελ. 135-137.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3. Τριτογενής τομέας

Με δεδομένο τον προσανατολισμό της μελέτης προς την κατεύθυνση της ανάδειξης των επενδυτικών ευκαιριών στο Νομό Αιτωλοακαρνανίας, στο κεφάλαιο αυτό θα σταθούμε ιδιαίτερα στις τουριστικές δυνατότητες ανάπτυξης που έχει ο Νομός, εξετάζοντας τους υφιστάμενους τουριστικούς πόρους, ακτές, φυσικές καλλονές, αρχαιότητες, ιαματικές πηγές και θα προσπαθήσουμε να αναδείξουμε τις τυχόν υπάρχουσες ευκαιρίες για ανάπτυξη του Νομού στον τριτογενή τομέα.

3.1 Υφιστάμενοι τουριστικοί πόροι

3.1.1 Ακτές - φυσικές καλλονές

Ο Νομός Αιτωλοακαρνανίας βρέχεται στα 2/3 του περιπίου από θάλασσα.

Οι ακτές του είναι πολυσχιδείς. Ο νομός περιβάλλεται από τον Πατραϊκό Κόλπο, το Ιόνιο Πέλαγος και τον Αμβρακικό Κόλπο.

Με βάση αυτό, καθώς και το ανάγλυφο και την ποιότητα του εδάφους του, αλλά και τη βλάστηση και τη διαύγεια του νερού των θαλασσών του, μπορούμε να χωρίσουμε την παραλιακή ζώνη της Αιτωλοακαρνανίας σε τρεις περιοχές.

A. Περιοχή Πατραϊκού Κόλπου

Η περιοχή αυτή εκτείνεται από τη Ναύπακτο μέχρι τις εκβολές του Αχελώου ποταμού.

Οι ακτές της, από τη Ναύπακτο και μέχρι τον όρμο της Καλυδώνας, είναι επίπεδες, συνέχεια της πεδινής έκτασης που βρίσκεται ανάμεσα στα όρη της Ναυπακτίας και στη θάλασσα.

Οι παραλίες της έχουν βότσαλο και άμμο και η διαύγεια του νερού είναι καλή.

Η βλάστηση είναι αρκετή - μέση και υψηλή.

Στην περιοχή υπάρχουν λιγостоί μόνο όρμοι.

Η υπόλοιπη περιοχή, μέχρι τις εκβολές του Αχελώου ποταμού, περιλαμβάνει τις λιμνοθάλασσες του Μεσολογγίου και του Αιτωλικού, με αμμώδεις και αβαθείς παραλίες, με μειωμένη διαύγεια νερού λόγω λασπώδους βυθού, καθώς και τις βαλτώδεις εκτάσεις των εκβολών του Αχελώου και του Εύηνου ποταμού.

Συγκοινωνιακά, εξυπηρετείται από τον εθνικό οδικό άξονα Ναυπάκτου - Αντιρρίου - Μεσολογγίου καθώς και από δευτερεύοντες επαρχιακούς δρόμους που ξεκινούν από το Μεσολόγγι και το Αιτωλικό και καταλήγουν στη θάλασσα.

Οι κύριες τουριστικές περιοχές αυτής της περιοχής είναι η Ναύπακτος, το Αντίρριο, η Κάτω Βασιλική και η Μακύνεια.

Β. Περιοχή Ιονίου Πελάγους

Εκτείνεται από τις εκβολές του Αχελώου μέχρι την Περατιά. Οι ακτές βρίσκονται στην απόληξη των Ακαρνανικών βουνών.

Οι παραλίες είναι στενές και βραχώδεις με ελάχιστες εξαιρέσεις στους όρμους Μύτικα και Πάλαιρου, όπου υπάρχει βότσαλο και άμμος, ενώ η διαύγεια του νερού είναι μεγάλη.

Η βλάστηση είναι χαμηλή και αρκετά αραιή (θάμνοι και λιόδεντρα).

Η περιοχή εξυπηρετείται από το παραλιακό οδικό επαρχιακό άξονα Αστακού-Μύτικα - Πάλαιρου. Τουριστικές περιοχές εδώ είναι ο Αστακός, ο Μύτικας και η Πάλαιρος.

Γ. Περιοχή Αμβρακικού Κόλπου

Εκτείνεται από τον Άγιο Νικόλαο μέχρι το Μενίδι..

Εδώ η θάλασσα είναι κλειστή και η διαύγεια του νερού μέτρια.

Οι παραλίες είναι μικρού μεγέθους, πολυσχιδείς με πολυάριθμους μικρούς όρμους.

Η περιοχή γύρω είναι λοφώδης με πυκνή με μέσου ύψους βλάστηση.

Συγκοινωνιακά, η περιοχή εξυπηρετείται δυτικά από την εθνική οδό Αμφιλοχίας - Βόνιτσας - Λευκάδας και βορινά από το εθνικό δίκτυο Αμφιλοχίας - Άρτας.

Οι τουριστικές περιοχές είναι η Βόνιτσα, η Αμφιλοχία και το Μενίδι.

Άλλες φυσικές καλλονές

Α. Τοπία φυσικού κάλλους

Ο Νομός διαθέτει και αρκετές φυσικές ομορφιές.

Μπορούμε ν' αναφέρουμε τις περιοχές της Κλεισούρας και της Βαράσοβας, που ήδη είναι χαρακτηρισμένες σαν τοπία φυσικού κάλλους και προστατεύονται από το σχετικό νόμο, καθώς και το δάσος Φράξου.

B. Λίμνες

Στο Νομό υπάρχουν αρκετές λίμνες με κυρίαρχη από άποψη μεγέθους, ομορφιάς και τουριστικού ενδιαφέροντος τη λίμνη Τριχωνίδα.

Γ. Ομάδες ορεινών οικισμών παραδοσιακού χαρακτήρα

Στο Νομό υπάρχουν δύο αξιόλογες ομάδες ορεινών οικισμών παραδοσιακού χαρακτήρα οι οποίες υπάγονται στη ζώνη Δ του Ν. 1262/82, από άποψη κινήτρων, και οι οποίες παρουσιάζουν αρκετό τουριστικό ενδιαφέρον.

Αυτές είναι:

α. Ορεινοί οικισμοί Ναυπακτίας

Αναβρυτή-Άνω Χώρα-Ελατού-Τερψιθέα-Αράχωβα-Πλάτανος-Κρυονέρια

Οδικό δίκτυο με καθημερινή συγκοινωνία συνδέει αυτούς τους οικισμούς με τη Ναύπακτο, η οποία βρίσκεται σε σχετικά μικρή απόσταση απ' αυτούς.

β. Ορεινοί οικισμοί Τριχωνίδας

Θέρμο-Δρυμόνας-Άνω Άγιος Βλάσης-Κάτω Άγιος Βλάσης-Καραμανέικα

Οδικά η περιοχή εξυπηρετείται από το δίκτυο Αγρινίου - Θέρμου - εθνικός δρόμος και με κέντρο το Θέρμο, με επαρχιακούς δρόμους τα άλλα μέρη.

Δ. Βιότοποι, κλειστές θάλασσες, λιμνοθάλασσες

Υπάρχουν:

Ο Αμβρακικός Κόλπος,

η Λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου και

η Λιμνοθάλασσα Αιτωλικού.⁽¹⁾

3.1.2 Αρχαιολογικοί χώροι - μουσεία

Στο Νομό Αιτωλοακαρνανίας υπάρχουν διάσπαρτες αρχαιότητες, οι οποίες, όπως φαίνεται, δεν έχουν ερευνηθεί συστηματικά ή δεν είναι τόσο σημαντικές που να μπορούν να αναδειχτούν σε εθνικό ή διεθνές επίπεδο και να αποτελέσουν πόλο μαζικής τουριστικής έλξης.

Μέχρι στιγμής προσελκύουν ανθρώπους που έχουν ειδικό ενδιαφέρον και ειδική γνώση γύρω από τα θέματα αυτά.

Θα μπορούσαμε να αναφέρουμε σαν πιο σημαντικούς αρχαιολογικούς χώρους

α. Την περιοχή Αρχαίας Στράτου

Βρίσκεται λίγα χιλιόμετρα δυτικά του Αγρινίου. Περνώντας την γέφυρα του Αχελώου αντικρύζουμε τα τείχη της αρχαίας Στράτου, της σημαντικότερης, ισχυρότερης και πλουσιότερης πόλης της Αρχαίας Ακαρνανίας στη δεξιά όχθη του Αχελώου.

Αριστερά μας, στην όχθη του ποταμού, βρίσκεται η παραποτάμια πύλη. Μπροστά μας ορθώνονται μισογκρεμισμένα αλλά περήφανα, τα τείχη της άλλοτε ισχυρής πόλης. Μέσα από το σημερινό χωριό, δεξιά, ο δρόμος μας οδηγεί στο εσωτερικό της αρχαίας πόλης.

Η θέση της ως το κλειδί της Β.Α. εισόδου της Ακαρνανίας και η "Στρατική πεδιάδα" με τη μεγάλη έκταση και γονιμότητά της εξασφάλιζαν πλούσια εισοδήματα. Οι ίπποι της ήταν ονομαστοί και πηγή πλούτου. Το 379 π.Χ. έχουμε την πρώτη της αναφορά ως πρωτεύουσας του Κοινού των Ακαρνανών. Κατόπιν πέρασε στη κατοχή της Αιτωλικής Συμπολιτείας και ακολούθησε τη μοίρα της. Τα τείχη της Στράτου ήταν από τα καλύτερα της Ακαρνανίας. Η οχυρωμένη ακρόπολή της βρίσκεται βόρεια, ακριβώς απέναντι από την κύρια πύλη. Αποτελούσε το σημαντικότερο στοιχείο της άμυνας. Η γραμμή του περιβόλου των τειχών ακολουθεί τη διαμόρφωση των τριών λοφοσειρών στις οποίες είναι κτισμένη η αρχαία πόλη.

Χαρακτηριστικά στοιχεία της οργάνωσης της άμυνας της πόλης είναι το διατείχισμα - ιδιαίτερο γνώρισμα της ακαρνανικής οχυρωματικής, που ξεκινά από την κύρια πύλη και καταλήγει στην ακρόπολη, διαιρώντας την πόλη σε δύο μέρη - και οι πυκνοί πύργοι.

Σ' έναν από τους λόφους που περικλείονται από τα τείχη δεσπόζουν τα ερείπια του ναού του Στατίου Διός, του πιο μεγαλόπρεπου από τα δημόσια κτίρια της Στράτου. Μελέτη του ναού και πιθανή αναπαράστασή του δημοσίευσε το 1923 ο Αν. Ορλάνδος. Τις πρώτες ανασκαφές πραγματοποίησε το 1924 η Γαλλική Αρχαιολογική Σχολή που δημοσίευσε και τις επιγραφές που βρέθηκαν εκεί. Ο ναός κτίστηκε τον 4^ο π.Χ. αιώνα. Είναι δωρικού ρυθμού, περίπτερος με κίονες, πρόναο και οπισθόδομο. Οι κίονες του σηκού ήταν τοποθετημένοι κοντά στον

τοίχο. Πιθανότατα ένα μέρος του σηκού ήταν υπαίθριο, ενώ την οροφή του στήριζαν εσωτερικά οκτώ κίονες. Τα κιονόκρανα του 4^{ου} αιώνα θυμίζουν με την τεχνοτροπία τους τα αντίστοιχα του Παρθενώνα και των Προπυλαίων.

Ο ναός δεν τελείωσε ποτέ και γι' αυτό οι κίονες είναι αράβδωτοι. Οι μετόπες πρέπει να ήταν ζωγραφιστές. Όλος ο ναός ήταν κτισμένος από σκληρό ασβεστόλιθο γι' αυτό και τα μέλη του σώζονται, σχεδόν, ακέραια. Μετά την κεντρική πύλη η κύρια οδός της πόλης οδηγούσε στην Αγορά που βρισκόταν στη δυτική πλευρά του διατειχίσματος. Αποτελούσε το εμπορικό, πολιτικό και διοικητικό κέντρο της πόλης. Στις ανασκαφές αποκαλύφθηκε κυκλικό κτίσμα, ίσως βάθρο ανδριάντων.

Στον ίδιο χώρο, πρόσφατα αποκαλύφθηκε το Βουλευτήριο ενώ από την άλλη πλευρά του διατειχίσματος καθαρίστηκε το Θέατρο της πόλης, χωρητικότητας 7.000 ατόμων. Διαμορφώθηκε μάλλον στα τέλη του 4^{ου} π.Χ. αιώνα.

Η Στράτος σήμερα έχει 1.100 κατοίκους που κύρια ασχολία τους είναι η καπνοκαλλιέργεια. Βρίσκεται πάνω στην Εθνική Οδό, γιατί το παλιό χωριό (Σοραβίγλι) απαλλοτριώθηκε για ανασκαφές. Οι ανασκαφές συνεχίζονται και όλοι πιστεύουμε ότι ο ναός του Στρατίου Διός, που έχει χαρακτηριστεί ως Παρθενώνας της δυτικής Στερεάς Ελλάδας κάποτε θα αναστηλωθεί.⁽²⁾

β. Τον αρχαιολογικό χώρο Θέρμου.

Βρίσκεται ανατολικά και κοντά στη λίμνη Τριχωνίδα.

Είναι ημιορεινή περιοχή.

Υπάρχει εκτεταμένος αρχαιολογικός χώρος, όπου σώζονται ερείπια των ναών του Θερμίου Απόλλωνα, του Λυσίου Απόλλωνα και της Άρτεμις. Σώζονται ερείπια του Βουλευτηρίου, η μακρά στοά και πλήθος βάθρων από αγάλματα.

Στο χώρο υπάρχει αρχαιολογικό μουσείο.

γ. Το αρχαίο τείχος Πλευρώνας.

δ. Τον αρχαιολογικό χώρο Καλυδώνας.

Βρίσκεται δίπλα στην εθνική οδό Αντιρρίου - Μεσολογγίου ανατολικά από το Μεσολόγγι.

Σώζονται τμήματα τείχους της ομηρικής ομώνυμης πόλης, η ιερά οδός που οδηγεί στους ναούς της Λαφρίας Αρτέμιδος και του Απόλλωνα, θολωτός τάφος, το Βουλευτήριο κ.α.

ε. Κάστρο Αγγελοκάστρου.

Υπάρχει το ομώνυμο ερειπωμένο πια μεσαιωνικό φρούριο.

στ. Το Αμφιλοχικό Άργος.

ζ. Τον αρχαιολογικό χώρο και το κάστρο της Ναυπάκτου.

Η Ναύπακτος είναι πόλη με πολυκύμαντη ιστορία.

Η ίδρυσή της ανάγεται στους προϊστορικούς χρόνους και για πολλούς αιώνες η παρουσία της είναι έντονη στο προσκήνιο της ιστορίας. Το ισχυρό κάστρο της και τα οχυρά του λιμανιού της είναι έργα με σημαντικό ενδιαφέρον και μαρτυρούν την ιστορική πορεία της μέσα από τους αιώνες.

η. Τα κάστρα Βόνιτσας, Αμφιλοχίας, Αντιρρίου.

θ. Το Αρχαίο Θέατρο Οινειαδών.

Βρίσκεται κοντά στις εκβολές του Αχελώου ποταμού.

Σώζεται σε αρκετά καλή κατάσταση και συχνά γίνεται κέντρο πολιτιστικών εκδηλώσεων της περιοχής.

Στην ίδια περιοχή σώζονται τμήματα τειχών της ομώνυμης πόλης, μισογκρεμισμένοι πύργοι, η λοξή πύλη του λιμανιού κ.α.

Στο Νομό υπάρχουν τέσσερα μουσεία, από τα οποία τα δύο είναι ιστορικά:

- Στο Δημαρχείο Μεσολογγίου υπάρχει ιστορικό μουσείο με πίνακες, χειρόγραφα και χάρτες του 1821.

- Στη Ναύπακτο υπάρχει το Ιστορικό Μουσείο Ν. Φαρμάκη με συλλογή όπλων του 1821.

- Στο Αγρίνιο υπάρχει το Αρχαιολογικό Μουσείο.

- Στο Θέρμο υπάρχει αρχαιολογικό μουσείο με αρκετά ζωγραφισμένα κεραμικά.

Σημειώνεται ότι τα σημαντικότερα ευρήματα έχουν πάρει το δρόμο για το αρχαιολογικό μουσείο της Πάτρας ή των Αθηνών.

Η κίνηση στα δύο μουσεία είναι ασήμαντη.

Φαίνεται, λοιπόν, ότι οι αρχαιότητες μέχρι στιγμής δεν έχουν αποτελέσει πόλο τουριστικής έλξης στο Νομό. Πιστεύουμε ότι πρέπει να αναδειχθούν και να διαφημιστούν κατάλληλα, και ορισμένες απ' αυτές να ενταχθούν σ' ένα πλέγμα αξιοποίησης σε σχέση με την ευρύτερη περιοχή. Έτσι θα μπορέσουν ν' αποτελέσουν τουριστικό πόλο έλξης.⁽³⁾

3.1.3 Ιαματικές πηγές

Ο Νομός Αιτωλοακαρνανίας έχει άφθονες ιαματικές πηγές, οι οποίες, καθώς φαίνεται, είναι τοπικής μονάχα σημασίας.

Η αξιοποίησή τους ίσως πρέπει να γίνει από τους Δήμους ή τις Κοινότητες στις οποίες ανήκουν, για να μπορέσουν, σε μία επόμενη φάση, να ενταχθούν μέσα σ' ένα γενικότερο πλέγμα ανάπτυξης του Νομού.

Αναφέρονται οι ιαματικές πηγές:

Ρουμπά (Καταφύγιο).

Κορπής.

Λουτρά Στάχτης.

Λυσιμαχίας.

Μυρτιάς (Κόκκινο Στεφάνι).

Αγραπιδοκάμπου.

Τρύφου (Αγ. Βάρβαρου). Έχει αξιοποιηθεί σαν κοινοτική επιχείρηση Αλευράδας.⁽⁴⁾

3.2 Υφιστάμενη τουριστική υποδομή

Η ξενοδοχειακή υποδομή του Νομού Αιτωλοακαρνανίας είναι σχετικά φτωχή.

Αναφέρεται ενδεικτικά ο δείκτης ξενοδοχειακών κλινών ανά 1.000 κατοίκους, έφτασε στις 9,9 κλίνες, ενώ της περιφέρειας Πελοποννήσου και Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας ήταν 32,3 και της χώρας 31,9.

Το ξενοδοχειακό δυναμικό του Νομού αποτελείται σήμερα από ξενοδοχεία Β, Γ, Δ και Ε κατηγορίας, από ενοικιαζόμενα δωμάτια και από επιπλωμένα διαμερίσματα.

Το σύνολο κατά κατηγορίες ξενοδοχείων και η κατανομή του κατά Δήμους ή Κοινότητες το 1986 δίνεται στους πίνακες Α και Β.

Επίσης, θα πρέπει ν' αναφερθεί και ένας αριθμός ενοικιαζόμενων δωματίων, κυρίως στις περιοχές Ναυπάκτου, Αστακού, Αμφιλοχίας, ο οποίος δεν μπορεί να προσδιοριστεί ακριβώς, γιατί με την οικογενειακή μορφή που χαρακτηρίζει τον τουρισμό της περιοχής τα περισσότερα είναι αδήλωτα στον ΕΟΤ.

Ακόμα, νομικά κατοχυρωμένη μορφή καταλυμάτων είναι τα επιπλωμένα διαμερίσματα.

Στο Νομό υπάρχουν ελάχιστα (Μεσολόγγι, 6 δωμάτια, 12 κλίνες), όμως το γεγονός δείχνει τη νέα τάση για επέκταση του επιχειρηματικού ενδιαφέροντος και σε άλλες μορφές καταλυμάτων.

Στο Νομό εξάλλου υπάρχουν και τρία campings, κάπως οργανωμένα και αναγνωρισμένα από τον ΕΟΤ. Από ένα στην Αμφιλοχία (Γ' κατηγορίας, 93 άτομα), στο Αντίρριο (Γ' κατηγορίας, 270 άτομα), στη Ναύπακτο (Β' κατηγορίας, 312 άτομα).

Από τους παρακάτω πίνακες Α και Β μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι:

- Η τουριστική ανάπτυξη στο νομό είναι υποτυπώδης.
- Ο δείκτης των υπαρχόντων ξενοδοχειακών κλινών σε σύγκριση με τις γύρω περιοχές και τη χώρα είναι πολύς χαμηλός.
- Οι ξενοδοχειακές μονάδες είναι συγκεντρωμένες στα κέντρα του Νομού, τα οποία είναι πρωτεύουσες των επαρχιών του και βρίσκονται πάνω σε εθνικούς δρόμους.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι ο μισός περίπου αριθμός των υπαρχόντων ξενοδοχειακών μονάδων (25 στις 57) βρίσκεται στα κέντρα αυτά (Ναύπακτος, Μεσολόγγι, Αγρίνιο, Αμφιλοχία, Βόνιτσα).

- Δεν υπάρχουν ξενοδοχεία στις κατηγορίες Α' και Πολυτελείας που δείχνει ότι ίσως οι τουρίστες της περιοχής είναι χαμηλών εισοδηματικών τάξεων ή ότι η υπάρχουσα υποδομή δεν κρίνεται επαρκής για να ελκύσει τουρίστες υψηλών εισοδημάτων. Ακόμα είναι γνωστό πως οι εγκαταστάσεις των ξενοδοχειακών μονάδων είναι ελλειμματικές και σε μέγεθος και σε ποιότητα, ενώ το προσωπικό τους είναι κατά το μεγαλύτερο μέρος ανειδίκευτο.

Εξάλλου:

- Ο τουρισμός στο Νομό φαίνεται πως είναι οικογενειακής μορφής, ενώ δεν υπάρχουν επαρκώς ανεπτυγμένες νεολαιίστικης μορφής ξενοδοχειακές μονάδες (camping, pansion, ενοικιαζόμενα δωμάτια).
- Μπορεί να συμπεράνει κανείς πως ο τουρισμός στο Νομό είναι κυρίαρχα ντόπιος ή περαστικός, αν κρίνει κανείς από τη χωροθέτηση των ξενοδοχειακών μονάδων - πάνω στις εθνικές οδούς και στις πρωτεύουσες των επαρχιών του Νομού.

Πίνακας Α : Ξενοδοχειακό δυναμικό κατά κατηγορίες, δωμάτια, κλίνες

Έτος 1986

Κατηγορία	Μονάδες	Δωμάτια	Κλίνες
Β	12	469	863
Γ	16	571	995
Δ	21	273	519
Ε	8	80	167
ΣΥΝΟΛΟ	57	1.393	2.544

Πηγή: Ενημερωτικό φυλλάδιο Νομαρχίας.

Πίνακας Β : Κατανομή ξενοδοχειακού δυναμικού κατά Δήμους/Κοινότητες

1986

ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ ΔΗΜΟΣ/Η ΚΟΙΝΟΤΗΤΑ	Β			Γ			Δ			Ε		
	Αριθμ Μονάδ	Αριθμ Δωματ	Αριθμ Κλινών	Αριθμ Μονάδ	Αριθμ Δωματ	Αριθμ Κλινών	Αριθμ Μονάδ	Αριθμ Δωματ	Αριθμ Κλινών	Αριθμ Μονάδ	Αριθμ Δωματ	Αριθμ Κλινών
Αγρίνιο	3	81	129	3	104	160	2	37	57	-	-	-
Αιτωλικό	-	-	-	-	-	-	2	22	43	-	-	-
Αμφιλοχία	-	-	-	3	112	205	2	37	66	-	-	-
Αντίρριο	1	11	21	1	40	80	-	-	-	-	-	-
Αράχωβα	-	-	-	-	-	-	1	6	11	-	-	-
Αστακός	1	32	61	-	-	-	2	14	28	-	-	-
Ντουγρί	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	11	22
Ελατού	-	-	-	1	38	34	-	-	-	-	-	-
Κατούνα	-	-	-	-	-	-	1	12	24	-	-	-
Λουτρά	-	-	-	-	-	-	1	25	57	-	-	-
Στάχτης	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Μεσολόγγι	3	224	411	-	-	-	1	16	34	2	15	36
Μύτικας	-	-	-	1	27	51	-	-	-	3	22	36
Ναύπλιος	4	121	241	2	70	128	3	37	79	1	25	58
Πλατανίτης	-	-	-	1	40	80	-	-	-	-	-	-
Τερψιθέα	-	-	-	-	-	-	1	12	21	-	-	-
Θέρμο	-	-	-	-	-	-	2	19	36	-	-	-
Βόνιτσα	-	-	-	3	87	157	2	24	40	1	7	12
Μενίδι	-	-	-	1	53	100	1	12	23	-	-	-
ΣΥΝΟΛΟ	12	469	863	16	571	995	21	273	519	8	90	167

Πηγή: Ενημερωτικό φυλλάδιο Νομαρχίας

- Το είδος και η ποιότητα των εγκαταστάσεων ενισχύει το γεγονός ότι μεγάλο μέρος των τουριστών είναι περαστικοί ή χαμηλών εισοδηματικών τάξεων (οι περισσότερες ξενοδοχειακές μονάδες - 29 στις 57- είναι των κατηγοριών Δ και Ε) οι οποίοι είναι αδιάφοροι για την ποιότητα των ξενοδοχειακών μονάδων που

υπάρχουν και τις υπηρεσίες που προσφέρονται μια και διανυκτερεύουν ελάχιστες μόνο ημέρες.

Δεν υπάρχουν στο Νομό τουριστικές ζώνες σε οργανωμένη μορφή. Μπορούμε όμως με τα μέχρι τώρα στοιχεία να διακρίνουμε κάποιες τουριστικές περιοχές, οι οποίες έχουν γνωρίσει κάποια ανάπτυξη και οι οποίες ίσως μπορέσουν με οργανωμένη παρέμβαση ν' αναπτυχθούν ακόμα περισσότερο.

Σαν τέτοιες μπορούμε να δούμε:

- Την περιοχή Ναυπάκτου - Αντιρρίου.
- Την περιοχή Αστακού - Μύτικα.
- Την περιοχή Βόνιτσας.
- Την περιοχή Αμφιλοχίας.

A. Περιοχή Ναυπάκτου - Αντιρρίου

Είναι παραλιακή ζώνη μήκους 10 περίπου χιλιομέτρων, με αμμώδεις ακτές και εκτάσεις γεωργικής γης καλής ποιότητας. Διασχίζεται από ασφαλτοστρωμένο δρόμο και έχει τα απαραίτητα δίκτυα ΔΕΗ και ΟΤΕ.

Συνδέεται οδικά με τον εθνικό δρόμο Αντιρρίου - Ιωαννίνων και την οδό Ιτέας - Αντιρρίου. Με την Πελοπόννησο συνδέεται με τα F/B Ρίου - Αντιρρίου.

Το καλοκαίρι υπάρχει θαλάσσια σύνδεση της Ναυπάκτου με το λιμάνι της Πάτρας.

Η περιοχή περιλαμβάνει τους οικισμούς Αντίρριο, Μολύκρειο, Βελβίνα και Ναύπακτο.

Σημαντικότερος οικισμός είναι η Ναυπάκτος, η οποία προσφέρει και τις περισσότερες εξυπηρετήσεις σε αγορές και υπηρεσίες.

B. Περιοχή Αστακού - Μύτικα

Είναι παραλιακή ζώνη μήκους 30 χιλιομέτρων περίπου με ποικιλία ακτών (αμμώδεις, πετρώδεις κ.α.) μέτριας ποιότητας.

Στην περιοχή αυτή εντάσσεται τουριστικά και το νησάκι Κάλαμος με εξαιρετικής ποιότητας φυσικό περιβάλλον - πράσινο, αμμώδεις ακτές κ.α.

Διασχίζεται από ανοιγμένο παράλιακό δρόμο του οποίου η βατότητα είναι μέτρια.

Συνδέεται με ασφαλτοστρωμένο δρόμο με το Αιτωλικό και στη συνέχεια με την εθνική οδό Αντιρρίου - Ιωαννίνων.

Επίσης ασφαλτοστρωμένος δρόμος συνδέει το Μύτικα με τη Βόνιτσα και Αμφιλοχία.

Το λιμάνι του Αστακού τη θερινή περίοδο συνδέεται με την Πάτρα μέσω της γραμμής F/B Πάτρας - Κεφαλληνίας.

Το νησάκι Κάλαμος εξυπηρετείται συγκοινωνιακά με μικρά επιβατικά σκάφη (καΐκια) με τα λιμάνια του Αστακού και του Μύτικα.

Η ζώνη Αστακού - Μύτικα έχει τα απαραίτητα δίκτυα ΟΤΕ και ΔΕΗ, ενώ ο Κάλαμος έχει ελλείψεις στα δίκτυα αυτά, καθώς και στην ύδρευση.

Γ. Περιοχή Βόνιτσας

Είναι παραλιακή περιοχή με καλές αμμώδεις ακτές.

Συνδέεται με ασφαλτοστρωμένο δρόμο με το νησί της Λευκάδας, το Άκτιο, την Αμφιλοχία και από εκεί με την ενδοχώρα.

Το λιμάνι της Βόνιτσας είναι τοπικής σημασίας, έχει όμως τη βασική υποδομή για την εξυπηρέτηση τουριστικών σκαφών.

Υπάρχουν και απαραίτητα δίκτυα ΟΤΕ, ΔΕΗ.

Δ. Περιοχή Αμφιλοχίας

Είναι παραλιακή ζώνη μήκους 10 χιλιομέτρων περίπου με ακτές κατά κύριο λόγο πετρώδεις, μέτριας ως καλής ποιότητας.

Η περιοχή διασχίζεται από ασφαλτοστρωμένο δρόμο και συνδέεται με την εθνική οδό Αργινίου - Ιωαννίνων.

Έχει τα απαραίτητα δίκτυα ΟΤΕ, ΔΕΗ και το λιμάνι της Αμφιλοχίας μπορεί να εξυπηρετήσει μικρά και μετρίου μεγέθους τουριστικά σκάφη.

Σπουδαιότερο κέντρο είναι αυτό της Αμφιλοχίας.⁽⁵⁾

3.3 Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, και από τα στοιχεία που έχουν αναφερθεί πιο πάνω, ο Νομός Αιτωλοακαρνανίας φαίνεται πως είναι υπανάπτυκτος τουριστικά.

- Το χαμηλό ποσοστό προσέλευσης ξένων και ντόπιων τουριστών,

- το χαμηλό ποσοστό διανυκτερεύσεων στην περιοχή που φανερώνει πως η κίνηση μέσα απ' το Νομό γίνεται αναγκαστικά και προς άλλες κατευθύνσεις (περαστικοί),
 - η έλλειψη υποδομής σε ικανοποιητικού επιπέδου τουριστικές εγκαταστάσεις αλλά και άλλων μορφών υποδομής όπως οδικό δίκτυο, άλλες εξυπηρετήσεις,
 - η έλλειψη αρχαιοτήτων εθνικού ή διεθνούς ενδιαφέροντος, ή τουλάχιστον η μη επαρκής προβολή αυτών που υπάρχουν, σε συνδυασμό με τη διασύνδεσή τους με άλλους τουριστικούς πόλους έλξης του Νομού,
 - η έλλειψη πολιτιστικών εκδηλώσεων υπερτοπικού χαρακτήρα,
 - η έλλειψη διασυνδέσεων με άλλα τουριστικά κυκλώματα ελληνικά και ξένα,
 - η έλλειψη διαφήμισης των υπαρχόντων φυσικών πόρων και της φυσικής ή παραδοσιακής ομορφιάς της περιοχής,
- περιορίζουν την τουριστική ανάπτυξη του Νομού.

Ακόμα, η προβληματική σύνδεση Ρίου-Αντιρρίου, που οξύνει περισσότερο την κατάσταση, καθώς και η κακή οδική σύνδεση, μέσω Καρπενησίου, με την Κεντρική και Βόρεια Ελλάδα και μέσω Ιτέας με την Ανατολική, κρατούν το Νομό σε μειονεκτική θέση.

Ωστόσο:

- με τη δημιουργία κατάλληλης υποδομής, τεχνικής και κοινωνικής,
- με τη ζεύξη Ρίου-Αντιρρίου,
- με τη βελτίωση της σύνδεσης του Νομού με τις άλλες περιοχές της Ελλάδας,
- με την ανάδειξη και αξιοποίηση των φυσικών πόρων και αρχαιοτήτων του Νομού,
- με την οργάνωση πολιτιστικών εκδηλώσεων υπερτοπικού χαρακτήρα ή ακόμα και διεθνούς,
- με την κατάλληλη κινητοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού που ζει μέσα και έξω από το Νομό,
- με σωστές δημόσιες σχέσεις και διαφήμιση,
- κοντολογίς, με μία οργανωμένη, πολύπλευρη και κατάλληλη πολιτική, καθώς και με την αξιοποίηση των κινήτρων του Ν. 1262/82 θα μπορούσε να χαραχτεί ο δρόμος της μελλοντικής τουριστικής ανάπτυξης του Νομού.⁽⁶⁾

Παραπομπές

1. “Αιτ/νία Παρόν και Μέλλον“, σελ. 141,144.
2. “Αιτ/νία: Τόποι - Μνημεία - Ιστορία“.
3. “Αιτ/νία Παρόν και Μέλλον“, σελ. 145.
4. “Αιτ/νία Παρόν και Μέλλον“, σελ. 150.
5. “Αιτ/νία Παρόν και Μέλλον“, σελ. 152.
6. “Αιτ/νία Παρόν και Μέλλον“, σελ. 158-159.

ΜΕΡΟΣ Γ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1. Η Ζεύξη Ρίου - Αντιρρίου

Η ζεύξη Ρίου - Αντιρρίου, αποτελεί ένα από τα πέντε μεγάλα αναπτυξιακά έργα εθνικού χαρακτήρα που έχουν προγραμματιστεί να γίνουν και έχει άμεση σχέση με το νομό Αιτ/νίας.

Ο κύριος λόγος που επιβάλλει την ανάληψη ενός τέτοιου έργου είναι η ανάπτυξη και βελτίωση του μεταφορικού συστήματος της Δυτικής Ελλάδος, αλλά και γενικότερα όλης της χώρας, εφόσον προβλέπεται να αλλάξει ο τρόπος σύνδεσης ανάμεσα στους νομούς Αχαΐας, Αιτ/νίας και ενός τμήματος της Φωκίδας, ενώ η αμεσότερη σύνδεση θα επηρεάσει τις υπάρχουσες τάσεις εξάρτησης τμήματος του νομού Αιτ/νίας από την Πάτρα και θα μεταβάλλει τις σχέσεις των αστικών κέντρων του νομού με το πολεοδομικό συγκρότημα της Πάτρας.

Παράλληλα, η ανάπτυξη του άξονα Ιωαννίνων - Αγρινίου - Πάτρας - Καλαμάτας, που αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την ανάπτυξη του νομού, προϋποθέτει την ζεύξη σε επίπεδο μακροχρόνιας αναπτυξιακής πολιτικής.

Όσον αφορά τις αναπτυξιακές προοπτικές που προκύπτουν σε εθνικό επίπεδο, αυτές θα εξαρτηθούν από το γενικότερο σχεδιασμό που θα επιλεγεί.

Στην προσπάθειά μας να καταγράψουμε την συμβολή του έργου της ζεύξης στην ανάπτυξη του νομού Αιτ/νίας, αρχικά θα παρουσιάσουμε μια εικόνα της υπάρχουσας κατάστασης σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, θα καταγράψουμε κάποιες εκτιμήσεις για τις επιπτώσεις που θα έχει η ζεύξη και θα αναφερθούμε στην έναρξη εργασιών για κατάσχευή της γέφυρας.

1.1 Υφιστάμενη κατάσταση

1.1.1 Τοπικό επίπεδο

Η παρουσίαση της υπάρχουσας κατάστασης σε τοπικό επίπεδο αναφέρεται στο πορθμείο του Ρίου - Αντιρρίου και τη γενικότερη έκταση που περιλαμβάνεται σ' αυτό, δηλαδή όλη την περιοχή του Αντιρρίου (από τη Ρίζα ως τον Κάτω Πλατανίτη) και αντίστοιχα του Ρίου (ο ομώνυμος οικισμός και οι συνεχόμενοι παραλιακοί οικισμοί καθώς και αυτοί που περιβάλλουν την Πανεπιστημιακή περιοχή και το Νοσοκομείο).

Η πόλη της Πάτρας λειτουργεί ως κέντρο εμπορίου και παροχής υπηρεσιών για την περιοχή άμεσης επιρροής της όσον αφορά τις μετακινήσεις για αγορές, επαγγελματικές υποθέσεις, αναψυχή κ.α. Το 30% περίπου ενός δείγματος επιβατών του πορθμείου, εμφάνιζε χαρακτηριστικά τακτικότητας, εφόσον το 6,4% μετακινούνταν καθημερινά, ενώ το 22,6% μία έως τρεις φορές την εβδομάδα.

Στην περιοχή του Ρίου - Αντιρρίου, παρατηρείται έντονη διαφορά ανάμεσα στις δύο πλευρές όσον αφορά τις χρήσεις γης αλλά κυρίως ως προς την ένταση των χρήσεων. Η ευρύτερη περιοχή του Ρίου παρουσιάζει έντονη αστικοποίηση, σε αντίθεση με την ελάχιστα ανεπτυγμένη περιοχή του Αντιρρίου, η οποία οφείλεται στην εξέλιξη του αστικού χώρου της Πάτρας και τη λειτουργία στην περιοχή, Πανεπιστημίου και περιφερειακού νοσοκομείου.

Η περιοχή του Αντιρρίου, που στην ευρύτητά της περιλαμβάνει τις κοινότητες Αντιρρίου, Μολύκρειου και Μακύνειας, αποτελεί περιοχή που στο σύνολό της είναι γεωργική γη υψηλής παραγωγικότητας, με παραλίες κατάλληλες για αναψυχή, ενώ περιλαμβάνει δύο βιομηχανικές μονάδες στη συμβολή των δρόμων Ναυπάκτου - Μεσολογγίου και Αντιρρίου. Η ίδια περιοχή, όσον αφορά τις υπηρεσίες και τις αστικές εξυπηρετήσεις της, εξαρτάται κυρίως από τη Ναύπακτο και το Μεσολόγγι (κυρίως σε υπηρεσίες νομαρχιακού επιπέδου), το Αγρίνιο (εμπορικές ασχολίες), ενώ έντονες εξαρτήσεις προέρχονται από την πόλη της Πάτρας (υπηρεσίες γ' επιπέδου, εξειδικευμένες εμπορικές εξυπηρετήσεις, κοινωνική υποδομή, εκπαίδευση κ.α.)

Επίσης, υπάρχουν τάσεις αύξησης της οικοδομικής δραστηριότητας, κυρίως για χρήση β' κατοικίας και οικιστικοποίησης της αγροτικής γης από κατοίκους των αστικών κέντρων της περιοχής αλλά και της Πάτρας και της Αττικής, ενώ σημαντικός αριθμός αγορών προορίζεται για επένδυση.

Παράλληλα, υπάρχουν έντονες τάσεις διάχυσης των αστικών λειτουργικών της Πάτρας στο βόρειο άξονα προς το Ρίο, οι οποίες αναζητούν διέξοδο στην απέναντι πλευρά του Αντιρρίου, όπου η πρόσβασή του εμποδίζεται λόγω της λειτουργίας του πορθμείου (μεγάλος χρόνος παραμονής και μετακίνησης κυρίως σε εποχές αιχμής, αντίστοιχο μεγάλο κόστος μεταφορά κ.α.).

1.1.2 Περιφερειακό επίπεδο

Η περιφέρεια Δυτικής Ελλάδας περιλαμβάνει τους νομούς Αιτ/νίας, Αχαΐας και Ηλείας. Όσον αφορά όμως το έργο της ζεύξης Ρίου - Αντιρρίου, η αναφορά μας θα επικεντρωθεί στη σχέση του νομού Αιτ/νίας και Αχαΐας και ειδικότερα στη σχέση των δύο κύριων αστικοποιημένων αξόνων που βρίσκονται στις δύο μεριές του πορθμού, δηλαδή τις περιοχές Αίγιο, Πάτρα, Κάτω Αχαΐα, που ανήκουν στο νομό Αχαΐας και Ναύπακτος, Μεσολόγγι, Αγρίνιο, που ανήκουν στο νομό Αιτ/νίας.

Οι σχέσεις όλων αυτών των περιοχών είναι ισχυρές και αλληλοεξαρτώμενες, ενώ καθοριστικός παραμένει ο ρόλος της Πάτρας λόγω των ενδοπεριφερειακών εξαρτήσεων που έχουν αναπτυχθεί με τις υπόλοιπες περιοχές.

Οι εξαρτήσεις από την Πάτρα των κυριότερων αστικών κέντρων του νομού Αιτ/νίας, σκιαγραφούν και την γενικότερη εικόνα της υφιστάμενης κατάστασης σε περιφερειακό επίπεδο, όπου επικεντρώνεται στα εξής χαρακτηριστικά:

- Μεγάλης κλίμακας βιομηχανική συγκέντρωση μόνο στην περιοχή της Πάτρας με την προσθήκη και νέων βιομηχανικών κλάδων σε αντίθεση με το νομό Αιτ/νίας, όπου δεν υπάρχει αξιόλογη βιομηχανική υποδομή, αντίστοιχα η ίδια κατάσταση παρατηρείται και στον τομέα της βιοτεχνίας.
- Οι δραστηριότητες στον τομέα του εμπορίου και των υπηρεσιών στις περιοχές Μεσολογγίου και της Ναυπάκτου, είναι τοπικού χαρακτήρα για την κάλυψη βασικών αναγκών και έχουν μικρή δυναμική επέκτασης σε αντίθεση με τις μητροπολιτικού χαρακτήρα, δραστηριότητες της Πάτρας.
- Εξάρτηση της αγοράς εργασίας των περιοχών που βρίσκονται εκατέρωθεν των δύο αστικών αξόνων από την πόλη της Πάτρας.
- Τάσεις αστικής διάχυσης της Πάτρας πάνω από τον Πορθμό.

Όλα αυτά αν συνδυαστούν, με τις συνεχείς και μακρόχρονες διακοπές της συγκοινωνίας του πορθμού, όπου ανέρχονται τα είκοσι τελευταία χρόνια σε 300 δις δρχ. απώλεια για την περιφερειακή οικονομία της Αιτ/νίας, καθιστούν αναγκαία την άμεση πραγματοποίηση του έργου της ζεύξης.

1.2 Η συμβολή του έργου της ζεύξης στην ανάπτυξη του νομού Αιτ/νίας

Η αναπτυξιακή συμβολή του έργου της ζεύξης Ρίου - Αντιρρίου αναμένεται να εκδηλωθεί, κυρίως στα όρια του νομού Αιτ/νίας και να αποτελέσει καθοριστικό παράγοντα για την περαιτέρω ανάπτυξή του.

Με δεδομένα τον χαρακτήρα του έργου, τις υπάρχουσες τάσεις και εξαρτήσεις σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο, τη σχέση της Πάτρας με τις κυριότερες περιοχές της Αιτ/νίας, θα επισημανθούν κάποιες πιθανές επιπτώσεις που θα επιφέρει η δημιουργία του έργου και αφορούν κυρίως την αναπτυξιακή υποδομή του νομού Αιτ/νίας. Οι επιπτώσεις αυτές καταγράφονται ως εξής:

- Τόνωση της επενδυτικής δραστηριότητας μονάδων στρατηγικής σημασίας και νέας τεχνολογίας, όπου σε συνδυασμό με την πανεπιστημιακή υποδομή της Πάτρας, να επιφέρει την προσέλκυση κλάδων υψηλής τεχνολογίας.
- Μείωση του χρόνου μετακίνησης στον πορθμό, εφόσον με τη ζεύξη, το πέρασμα από τον πορθμό θα διαρκεί 3 με 5 λεπτά.
- Ενίσχυση των τάσεων για εγκατάσταση ισχυρών πόλων δραστηριοτήτων στη βόρεια πλευρά της Πάτρας, στην περιοχή του Αντιρρίου. Μια τέτοια εκτίμηση αιτιολογείται από το ισχύον καθεστώς κινήτρων για ιδιωτικές επενδύσεις σε όλους τους τομείς που ευνοεί η Αιτ/νία, που ανήκει στην τρίτη ζώνη κινήτρων σε σχέση με την Πάτρα που ανήκει στη δεύτερη ζώνη κινήτρων.
- Εμφάνιση σημαντικής ζήτησης για καλοκαιρινή αναψυχή στις παραλίες της Αιτ/νίας, λόγω των περιβαλλοντικών προβλημάτων της Πάτρας και της νότιας ακτής του Πατραϊκού κόλπου σε σχέση πάντοτε με τις τάσεις αστικής διάχυσης της Πάτρας πάνω από τον πορθμό.
- Ύπαρξη συνέχειας ανάμεσα σε δύο περιοχές (ευρύτερη περιοχή Ρίου - Αντιρρίου) με έντονες διαφορές στα αναπτυξιακά τους χαρακτηριστικά.
- Τέλος, θα επηρεαστούν οι υπάρχουσες τάσεις εξάρτησης τμήματος του νομού Αιτ/νίας από την Πάτρα, ενώ παράλληλα, θα μεταβληθούν οι υφιστάμενες σχέσεις των αστικών κέντρων του νομού με το ευρύτερο πολεοδομικό συγκρότημα της Πάτρας.⁽¹⁾

1.3 Έναρξη εργασιών για την κατασκευή της γέφυρας Ρίου - Αντιρρίου

Μετά την απόφαση του Δ.Σ. της ΕΤΕπ με την οποία εγκρίθηκε η χορήγηση ποσού ύψους 370 εκ. ECU δηλαδή περίπου 110 δισ. δραχμ., αρχίζει σύντομα η κανονική ροή της χρηματοδότησης του έργου στην ανάδοχο Κοινοπραξία ΓΕΦΥΡΑ, ενώ έχουν ήδη αρχίσει οι προκαταρκτικές εργασίες που απαιτούνται για την υλοποίησή του, με προϋπολογισμό 2,5 δισ. δραχμών.

Έτσι θεωρείται πλέον βέβαιο ότι το έργο θα ολοκληρωθεί εντός της προθεσμίας που προβλέπεται από τη σύμβαση που έχει κυρωθεί από τη Βουλή, δηλαδή σε 7 χρόνια εκ των οποίων τα δύο αφορούν προκαταρκτικές εργασίες.

Το έργο κατασκευάζεται με το σύστημα της συχρηματοδότησης και με παραχώρηση της εκμετάλλευσής του από τον ανάδοχο για περίπου 35 χρόνια, ενώ υπάρχει εγκεκριμένη μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων για την κατασκευή του.

Ο συνολικός προϋπολογισμός του ανέρχεται σε 210 δισ. δραχμές που προέρχονται από την ΕΕ, την ΕΤΕπ και το μετοχικό κεφάλαιο, ενώ αναμένεται ότι θα ολοκληρωθεί σε 7 χρόνια.

Η νέα γέφυρα θα είναι κρεμαστή καλωδιακή και με την ολοκλήρωσή της θα μειωθεί σημαντικά η διάρκεια διέλευσης από το Ρίο στο Αντίρριο, η οποία θα γίνεται σε πέντε λεπτά από 45 που απαιτούνται σήμερα.

Το συνολικό μήκος της γέφυρας, η οποία έχει χαρακτηριστεί το δυσκολότερο έργο από τεχνικής άποψης αφού δεν υπάρχει ανάλογο στον κόσμο, θα είναι περίπου 2,5 χιλιόμετρα.

Η γέφυρα θα διαθέτει δύο λωρίδες κυκλοφορίας ανά κατεύθυνση και κάθε μία θα έχει πλάτος 3,5 μέτρα, ενώ μια ξεχωριστή λωρίδα πλάτους 2 μέτρων θα καλύπτει έκτακτες ανάγκες. Σε κάθε κατεύθυνση δε θα υπάρχει πεζοδρόμιο πλάτους 2 μέτρων.

Το έργο θα εξυπηρετεί ετησίως 2 εκ. αυτοκίνητα από τα οποία 500.000 θα είναι φορτηγά και λεωφορεία, καθώς και 6 εκ. επιβάτες και πάνω από 6.000 πλοία. Το έργο έχει τεράστια κοινωνική και οικονομική σημασία γιατί αποκαθιστά τη συνέχεια των ζωτικών οδικών δικτύων της Πελοποννήσου, της Βορειοδυτικής και της Κεντρικής Ελλάδας.

Ουσιαστικά αποτελεί τον κρίσιμο κρίκο ανάμεσα στις δυτικές πύλες της Ελλάδας (Ηγουμενίτσα - Πάτρα), καθώς και στο εθνικό δίκτυο αλλά και στα δυτικοευρωπαϊκά (Εγνατία και ΠΑΘΕ).

Συνεπώς το έργο της ζεύξης του Ρίου - Αντιρρίου έχει περιφερειακή και ευρωπαϊκή σημασία, συμβάλλει στην ενίσχυση της εθνικής και της κοινοτικής υποδομής, δημιουργεί θετικές και πολλαπλασιαστικές επιδράσεις για την κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη των συγκεκριμένων περιφερειών αλλά και ολόκληρης της χώρας.

Αξίζει να σημειωθεί ακόμη ότι πρόκειται για το δυσκολότερο έργο από τεχνικής άποψης σε ολόκληρο τον κόσμο αφού δεν έχει κατασκευαστεί άλλο παρόμοιό του.

Τα μεγάλα βάθη της θάλασσας, η υψηλή σεισμικότητα της περιοχής και οι δυσχερείς συνθήκες θεμελίωσης, καθιστούν το έργο διεθνώς μοναδικό και εξαιρετικά πρωτότυπο.

Εκτιμάται μάλιστα ότι η μελέτη και η κατασκευή του έργου (εφαρμόζονται οι πλέον σύγχρονες μέθοδοι και τεχνικές), θα αποτελέσουν στο μέλλον διεθνές σημείο αναφοράς για παρόμοια έργα και θα προωθήσει περαιτέρω τη διαθέσιμη γνώση και τεχνολογία.

Στη διάρκεια της κατασκευής του έργου θα απασχοληθούν στο εργοτάξιο, ανάλογα με τη φάση κατασκευής του, από 400 έως 1000 εργαζόμενοι. Επιδιώκεται δε η επεξεργασία ολοκληρωμένης τεχνικής, ώστε η συντριπτική πλειοψηφία των εργαζομένων να προέλθει από την πληττόμενη από ανεργία ευρύτερη περιφέρεια της Δυτικής Ελλάδας.

Η τεχνική αυτή συνίσταται σε γενικές γραμμές στα εξής:

- Το έργο αναλύεται σε επί μέρους εργασίες και με βάση γνωστές ποσοτικές σχέσεις μεταξύ όγκου και είδους εργασιών καθώς και απαιτούμενων εργατοωρών, καταρτίζεται ένας συνολικός πίνακας των απαιτούμενων ειδικοτήτων για κάθε χρονική στιγμή της όλης κατασκευής.
- Ακολούθως, καλείται το τοπικό εργατικό δυναμικό να εκδηλώνει ενδιαφέρον για απασχόληση στην κατασκευή του έργου.
- Από την επεξεργασία των αιτήσεων προκύπτουν οι ανάγκες (ποσοτικές, ποιοτικές, χρονικές) σε νέες ή και συμπληρωματικές εξειδικεύσεις.

- Στη συνέχεια, κινητοποιούνται τα διαθέσιμα στην περιοχή κονδύλια επαγγελματικής κατάρτισης (και οι αντίστοιχοι φορείς - κρατικοί, δημοτικοί, περιφερειακοί, ιδιωτικοί) για να διαμορφωθούν οι αναγκαίες εξειδικεύσεις.

- Η κατασκευαστική κοινοπραξία που θα συμμετέχει στην εκπαίδευση του ανωτέρω εργατικού δυναμικού, θα προσλάβει τους εκπαιδευθέντες στην αντίστοιχη με την ειδικότητά τους φάση.

Η τεχνική αυτή συμπληρώνεται με διαδικασίες όπως:

- Μεγιστοποίησης των επί τόπου προμηθειών (αγορών), υπηρεσιών, υπεργολαβιών,

- Αξιοποίησης των αναγκών για την κατασκευή του έργου επί μέρους υποδομών (π.χ. ιατρεία, παιδικοί σταθμοί, οδικές προσβάσεις) και μετά την κατασκευή του έργου.

Γίνεται εύκολα αντιληπτή η σημασία που έχει η εφαρμογή αυτής της τεχνικής στη συγκεκριμένη περιοχή που πλήττεται από τη βιομηχανική παρακμή, δίνοντας τη δυνατότητα να μετρηθούν οι επιπτώσεις της κατασκευής της γέφυρας, όχι μόνο με τους κλασικούς δείκτες που προαναφέρθηκαν, αλλά και με δείκτες αύξησης της απασχόλησης, ενίσχυσης μικρομεσαίων επιχειρήσεων, αναβάθμισης των γνώσεων και των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού κλπ. Πρόκειται δηλαδή για μια καινοτόμο τεχνική πλήρους προσαρμογής της προσφοράς εργασίας προς τη ζήτηση, η οποία θα μπορούσε να εφαρμοσθεί και σε άλλες περιοχές της χώρας και να δώσει μια νέα κοινωνική και πολιτική διάσταση στην εφαρμογή του ΚΠΣ.

Για να επιτευχθούν οι στόχοι αυτοί θα πρέπει να υπάρχει ενεργός πολιτική βούληση και παράλληλα να προκληθεί σε συνεργασία με την κατασκευαστική κοινοπραξία μια συντονισμένη και ουσιαστική κινητοποίηση των τοπικών και περιφερειακών αρχών.

Όλα αυτά αποτελούν μια εξίσου σημαντική συνιστώσα των εκσυγχρονιστικών επιπτώσεων που μπορεί να έχει η κατασκευή της γέφυρας. Η ενεργοποίηση δηλαδή των νομοθετημένων εξουσιών και αρμοδιοτήτων της Περιφερειακής Νομαρχιακής και Τοπικής Αυτοδιοίκησης, ώστε το έργο, μέσα στο πλαίσιο πάντα των όρων και δεσμεύσεων της Σύμβασης Παραχώρησης, να γίνει κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο, που εκείνη θα αποφασίσει για τις περιοχές της.⁽²⁾

Παραπομπές

1. Βαρβάρα Δεσποινιάδου

“Ζεύξη Ρίου - Αντιρρίου: Συμβολή στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη του Ν. Αιτ/νίας”, σελ 215-222.

1. Εφημερίδα Ναυτεμπορική, σελ. 14-15.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2. Ναυτιλιακή Βιομηχανική Περιοχή (ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ.) στο Πλατυγιάλι Αστακού

Οι Βιομηχανικές Περιοχές αποτελούν αυτοτελείς ενότητες συμπλεγμάτων μεταποιητικών δραστηριοτήτων. Η οργάνωσή τους σε εθνικό επίπεδο αποτελεί σημαντικό μέρος της αναγκαίας βιομηχανικής υποδομής για την άμεση και σύγχρονη εγκατάσταση βιομηχανικών και βιοτεχνικών παραγωγικών μονάδων. Η ανάπτυξή τους στηρίζεται στην συγκέντρωση μονάδων, στην αλληλοϋποστήριξη και στην προώθηση τεχνικών και παραγωγικών σχέσεων, στην επίτευξη συμπληρωματικών δραστηριοτήτων και οικονομικών κλίμακας προς όφελος του Δημοσίου και των εγκατεστημένων σ' αυτές μονάδων αποτελώντας πυρήνες ανάπτυξης των περιοχών τους, εφόσον λειτουργούν ανταγωνιστικά μεταξύ τους για την προσέλευση των επενδύσεων.

Η οργάνωση δικτύου ΒΙ.ΠΕ. αποτελεί μία από τις βασικές δραστηριότητες της Ελληνικής Τράπεζας Βιομηχανικής Αναπτύξεως (Ε.Τ.Β.Α. Α.Ε.). Θεσμικά είναι κατοχυρωμένη η ίδρυση ΒΙ.ΠΕ. σε όλους τους νομούς της χώρας. Ήδη λειτουργούν 19 ΒΙ.ΠΕ. σε διάφορους νομούς και μελετάται η ίδρυση άλλων 10 ΒΙ.ΠΕ.

Η χρηματοδότηση του προγράμματος δημιουργίας ΒΙ.ΠΕ. γίνεται από τις εξής πηγές:

- Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων (Π.Δ.Ε.)
- Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (Ε.Τ.Π.Α.) και τα Μεσογειακά Ολοκληρωμένα Προγράμματα (Μ.Ο.Π.) για ορισμένες μόνο ΒΙ.ΠΕ.
- Ίδια συμμετοχή της Ελληνικής Τράπεζας Βιομηχανική Αναπτύξεως, που προέρχεται από τα διαθέσιμά της ή από δάνεια της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (Ε.Τ.Ε).

Η Ε.Τ.Β.Α. με βάση τον θεσμό των ΒΙ.ΠΕ. για την ανάπτυξη της περιφερειακής βιομηχανικής πολιτικής, προχώρησε στην υλοποίησή Ναυτιλιακών Βιομηχανικών Περιοχών (ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ.), ως σύμπλεγμα αλληλοεξαρτώμενων μονάδων όπου η αυτοδύναμη ανάπτυξή τους πραγματοποιείται με την εγκατάσταση του αρχικού πυρήνα. Βασικό στοιχείο της σύνθεσης και λειτουργίας των ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ. αποτελεί η αγορά σε σημαντικό βαθμό, από τις κύριες μονάδες του συγκροτήματος πρώτων υλών ή ενδιάμεσων προϊόντων από μονάδες που

είναι εγκατεστημένες στην περιοχή και οι περιφερειακές μονάδες του συγκροτήματος να διαθέτουν στις κύριες μονάδες ποσότητες σε μέγεθος που να εξασφαλίζεται η επικερδή λειτουργία τους.

Μία τέτοια ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ. δημιουργείται στα όρια του νομού Αιτ/νίας, στην περιοχή Πλατυγιάλι Αστακού.⁽¹⁾

2.1 Υφιστάμενη κατάσταση στην περιοχή Πλατυγιάλι Αστακού

Το 1991 ο πληθυσμός της κοινότητας Αστακού ανέρχονταν σε 2542 κατοίκους, ενώ σε σχέση με την απογραφή του 1981 παρουσιάστηκε μείωση του πληθυσμού κατά 7,5%.

Η ευρύτερη περιοχή του όρμου Πλατυγιάλι είναι αραιοκατοικημένη, με σημαντικότερο και πλησιέστερο στον όρμο, οικισμό της Κοινότητας Αστακού, όπου ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός ανέρχεται σε 1.400 άτομα, από τα οποία μόνο τα 150 είναι υπάλληλοι ή επαγγελματίες, ενώ οι υπόλοιποι αποτελούν τον αγροτικό πληθυσμό της περιοχής, απασχολούμενοι με τη γεωργία, την κτηνοτροφία, την ελεύθερη αλιεία και τις ιχθυοκαλλιέργειες.

Η συνολική καλλιεργήσιμη έκταση φτάνει τα 17.000 στρέμματα από τα οποία το 40% είναι σε αγρανάπαυση, 43% είναι αροτριάιες καλλιέργειες και το 16% δενδροκαλλιέργειες.

Σημαντική είναι η ύπαρξη αλιείας και ιχθυοκαλλιέργειας, με παραγωγή που φτάνει τους 200 τόνους ετησίως, αλλά τα προϊόντα δεν επεξεργάζονται πριν από τη διάθεσή τους.

Η κτηνοτροφία στηρίζεται στην εκτροφή αιγοπροβάτων, βοοειδών και χοιριδίων, χωρίς καθετοποίησή της με τη δημιουργία μονάδων τυποποίησης των προϊόντων, ενώ από τις αρχές της δεκαετίας του '80, παρουσιάζει μια κάποια μικρή αύξηση.

Το υπάρχον δυναμικό της περιοχής είναι δυνατόν να προσφέρει ανειδίκευτη εργασία, ενώ με την ύπαρξη της ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ. προβλέπεται μετακίνηση του πληθυσμού προς την περιοχή και συγκεκριμένα ατόμων που θα προσφέρουν εξειδικευμένη εργασία. Τέλος, θα πρέπει να αναφερθεί ότι στην περιοχή δεν υπάρχουν άλλες βιομηχανικές ή βιοτεχνικές μονάδες.⁽²⁾

2.2 Περιγραφή έργου

Ο σχεδιασμός της ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ. στο Πλατυγιάλι Αστακού του νομού Αιτ/νίας στηρίζεται στους εξής άξονες:

- α) Δημιουργία πόλου βιομηχανικής ανάπτυξης στο νομό.
- β) Φυσικά πλεονεκτήματα του κόλπου Πλατυγιάλι (κλειστός κόλπος με μεγάλα βάθη).
- γ) Δημιουργία λιμανιού και κοινόχρηστων εγκαταστάσεων.
- δ) Δημιουργία ελεύθερης Βιομηχανικής Ζώνης.

Η δημιουργία της ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ. στην περιοχή, καλύπτει έκταση 1.500 στρεμμάτων. Στο εσωτερικό θα εγκατασταθούν 3 με 4 μονάδες, βασικές για τη διάλυση πλοίων συνολικής δυναμικότητας παραγωγής 300.000 τόνων παλαιοσίδηρου το χρόνο, ενώ, θα δημιουργηθούν περιφερειακές μονάδες, όπως:

- μίνι χαλυβουργείο
- χυτήριο χαλκού - ορείχαλκου
- χυτήριο χυτοσιδήρου
- μονάδες ανακαίνισης μηχανών και κατασκευής ανταλλακτικών
- μονάδες βιομηχανικών κατασκευών
- μονάδες κατασκευής μηχανών, μηχανουργεία κ.α.
- σταθμός διαχωρισμού και μονάδα παραλαβής πετρελαιοειδών αποβλήτων.

Μακροπρόθεσμα προβλέπεται η δυνατότητα δημιουργίας μίας ναυπηγοεπισκευαστικής βάσης και άλλων μονάδων υποστήριξης της ναυτιλιακής βιομηχανίας. Όλες οι παραπάνω μονάδες θα είναι άμεσα ή έμμεσα συνδεδεμένες μεταξύ τους, θα αξιοποιούν τα προϊόντα από τη διάλυση των πλοίων και θα εκμεταλλεύονται τις οικονομίες κλίμακας που δημιουργούνται από το σύνολο της ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ.

Συγκεκριμένα αναμένεται να εγκατασταθούν στην περιοχή οι παρακάτω βιομηχανικές δραστηριότητες:

1. Ενεργοβόρες και ατμοβόρες βιομηχανίες.
2. Μονάδες που θα διακινούν διάφορα προϊόντα ή πρώτες ύλες μέσω θάλασσας ή ξηράς για περαιτέρω επεξεργασία και διάθεση στην εγχώρια αγορά ή στο εξωτερικό.

3. Μονάδες για την ανακύκλωση των προϊόντων που προέρχονται από τη διάλυση των πλοίων, διότι η περιοχή προσφέρεται για την εγκατάσταση διαλυτηρίων, μίνι χαλυβουργείων, χυτηρίων σιδηρούχων ή μη μετάλλων για παραγωγή Semies ή τελικών προϊόντων, μονάδων κατασκευών ανακαίνισης μηχανών, ανταλλακτικών κλπ.

4. Μονάδες βιομηχανικών κατασκευών που θα διακινούν προκατασκευασθέντα τμήματα της παραγωγής τους μέσω θάλασσας. Σε αυτή την κατηγορία υπάγονται μονάδες containers, εργοληπτικές εταιρείες προκατασκευών και κατασκευαστικές εταιρείες για ογκώδεις και βαριές κατασκευές.

5. Εταιρείες εξειδικευμένων ομοειδών υγρών ή ξηρών ή φορτίων προς και από την ενδοχώρα με χρησιμοποίηση του λιμένα Πλατυγιαλίου ως διαμετακομιστικού σταθμού.

Επίσης όσον αφορά την υποδομή θα υπάρχει οδικό δίκτυο (βελτίωση οδικής σύνδεσης Αστακού - Πλατυγιάλι - Αιτωλικό - Μεσολόγγι και ένταξης στο οδικό δίκτυο εθνικής σημασίας), ηλεκτρικό, τηλεφωνία, τραπεζικές εργασίες, τελωνειακές υπηρεσίες κ.α. Ακόμα, προγραμματίζεται η ύπαρξη συγκροτήματος εργατικών κατοικιών, εγκαταστάσεων αναψυχής και ταχύρυθμων εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Παράλληλα προβλέπεται η αύξηση της ζήτησης - κατανάλωσης της οικοδομικής δραστηριότητας με δευτερογενείς πολλαπλασιαστικές επιδράσεις. Το υπάρχον δυναμικό της περιοχής μπορεί να προσφέρει ανειδίκευτη εργασία, αλλά η φύση του κλάδου είναι τέτοια που επιτρέπει την απόκτηση εμπειρίας, ώστε να είναι δυνατή η προσφορά εξειδικευμένης εργασίας στις περισσότερες ειδικότητες.

Τα προϊόντα της ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ. που θα εξάγονται για μεταποίηση στο περιβάλλον της, ενώ δεν θα χρησιμοποιούνται στο εσωτερικό της, είναι τα εξής: (οι ποσότητες που αναφέρονται είναι ετησίως και σε τόνους)

- Παλαιοσίδηρος (Scrap) 180.000 τόνοι
- Λαμαρίνες 30.000 τόνοι (επεξεργασμένο προϊόν)
- Χαλκός 5,000 τόνοι (επεξεργασμένα προϊόντα σε μορφή «χελώνων» ράβδων, κραμάτων και γενικά σε μορφή ενδιάμεσων και όχι τελικών προϊόντων).
- Χυτοσίδηρος 12.000 τόνοι

- Μηχανήματα 500 τόνοι

Η συνολική τους αξία εκτιμούταν στα 5,5 περίπου δις, ενώ η προστιθέμενη αξία σε αυτά τα προϊόντα, ανέρχεται σε 3,5 δις περίπου.⁽³⁾

Συγκριτικά Πλεονεκτήματα

Η Ναυτιλιακή Βιομηχανική Περιοχή στο Πλατυγιάλι Αστακού, αποτελεί την πρώτη Ελεύθερη Βιομηχανική Ζώνη στην Ελλάδα, όπου η υλοποίησή της θα επιφέρει μία σειρά συγκριτικών πλεονεκτημάτων καθοριστικά για την ανάπτυξη του νομού. Συνοπτικά, αυτά επικεντρώνονται στα εξής:

- Μη ύπαρξη φόρου προστιθέμενης αξίας για τις επιχειρήσεις που λειτουργούν μέσα στην Ελεύθερη Βιομηχανική Ζώνη.

- Επίτευξη ελάχιστου αποθέματος α' υλών, ενδιάμεσων και τελικών προϊόντων, με συνέπεια την διαμόρφωση ανταγωνιστικότερων τιμών στα προϊόντα.

- Απόκτηση Κοινωνικής Ταυτότητας, μετά από κάποια βιομηχανική επεξεργασία μέσα στη ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ.

- Απεριόριστος χρόνος παραμονής των εμπορευμάτων μέσα στις αποθήκες της ζώνης.

- Αδασμολόγητη εισαγωγή προϊόντων από τρίτες χώρες.

- Ελάχιστες γραφειοκρατικές διαδικασίες.

- Ελεύθερη διακίνηση προϊόντων και α' υλών μέσα στην Ελεύθερη Βιομηχανική Ζώνη.

- Οργανωμένη διαφημιστική προβολή της Ζώνης και κατά συνέπεια των προϊόντων των μονάδων που παράγονται μέσα σ' αυτή.

- Όσον αφορά, την εκτός της ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ. περιοχή του ορμου Πλατυγιάλι Αστακού, δημιουργείται ένα περιβάλλον που θα ευνοήσει την ανάπτυξη της επενδυτικής δραστηριότητας στην περιοχή.

Συγκεκριμένα δημιουργούνται προϋποθέσεις για την κάλυψη των αναγκών των μονάδων της ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ. σε βιομηχανικά προϊόντα γενικής χρήσης (όπως βοηθητικές ύλες, ανταλλακτικά, υπηρεσίες συντήρησης και επισκευής κ.α.), είτε με μονάδες εμπορίας ή παραγωγής τους.

Η ζήτηση για τα προϊόντα αυτά δεν θα προέρχεται μόνο από τις μονάδες της ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ., αλλά η ήδη υπάρχουσα ζήτηση θα αυξάνεται με πιθανή την οικονομικά συμφέρουσα εγκατάσταση τέτοιων μονάδων στην περιοχή. Επίσης υπάρχουν

ευκαιρίες εκμετάλλευσης των προϊόντων που θα εξέρχονται από τη ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ. αφού θα μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως πρώτες ύλες για την κατασκευή τελικών προϊόντων.

Επίσης, εφόσον αναπτύσσονται δυνατότητες δημιουργίας ναυπηγοεπισκευαστικής βάσης, μπορεί να ακολουθήσει η μετεγκατάσταση ή ίδρυση νέων μονάδων επισκευαστικών, μηχανουργείων, συνεργείων κλπ. Από περιοχές που θεωρούνται κορεσμένες.

Παράλληλα, αν ληφθεί υπ' όψη η αύξηση του πληθυσμού, που προβλέπεται να ακολουθήσει με την ανάπτυξη της περιοχής, θα υπάρξει ζήτηση για κατοικία και για λοιπά διαρκή ή καταναλωτικά προϊόντα, ενώ για την κάλυψη αυτών των αναγκών θα δημιουργηθούν επενδυτικές ευκαιρίες για την προώθηση κατασκευαστικών δραστηριοτήτων.

Τέλος, εκτιμάται ότι η ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ. στο Πλατυγιάλι Αστακού, λόγω του μεγέθους της, των συγκριτικών της πλεονεκτημάτων που διαθέτει, της θέσης της (βρίσκεται πολύ κοντά στο λιμάνι και τα επιστημονικά κέντρα της Πάτρας) και τον χαρακτηρισμό της ως Βιομηχανική Περιοχή υπερεθνικής κλίμακας, σε συνδυασμό με μία ευρύτερη οικονομική, εθνική στρατηγική, θα μπορούσε να εκμεταλλευθεί τη γεωγραφική θέση της ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ., στη νοτιοανατολική άκρη της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για τη διευκόλυνση της διείσδυσης στις Αραβικές ή Ευρωπαϊκές αγορές των Ευρωπαϊκών ή αντίστοιχα των τελικών ή ημιτελών προϊόντων των αραβικών χωρών.⁽⁴⁾

Παραπομπές

1. Θωμάς Κατραούρας “ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ. Πλατυγιαλίου Αστακού - Ίδρυση ΒΙ.ΠΕ. στο Νομό Αιτ/νίας”, σελ. 173-177.
2. “Αιτ/νία Παρόν και Μέλλον”, σελ. 172.
3. “Αιτ/νία Παρόν και Μέλλον”, σελ. 169.
4. Θωμάς Κατραούρας “ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ. Πλατυγιαλίου Αστακού - Ίδρυση ΒΙ.ΠΕ. στο Νομό Αιτ/νίας”, σελ. 178.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3. Η Λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου - Αιτωλικού

Η λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου - Αιτωλικού αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους υδροβιότοπους της Ελλάδας.

Το σύνολο του αλιευτικού χώρου της λιμνοθάλασσας, ανέρχεται σε 130.000 στρέμματα περίπου:

α) Βόρειο και νότιο τμήμα της Κλείσοβας: 24.000 στρέμματα

β) Δίαυλο Κλείσοβας: 2.500 στρέμματα

γ) Θολής και Παλαιοποτάμου: 21.000 στρέμματα

δ) Τουρλίδα - Βασιλάδι - Σχοινιάς - Προκοπάνιστο - Κόμμα - Πόρος: 80.000 στρέμματα

ε) Σούπη - Πεταλά: 2.500 στρέμματα

στ) Ρούγκα: 2.000 στρέμματα

Βασικός τομέας ανάπτυξης της είναι οι υδατοκαλλιέργειες και η αλιεία, επειδή υπάρχουν σ' αυτή εκτεταμένες υδάτινες εκτάσεις (λιμνοθάλασσες - προφυλαγμένοι υπόνομοι και κολπίσκοι), όπου μπορούν να αναπτυχθούν όλες οι μορφές αλιείας και υδατοκαλλιέργειας από τις παραδοσιακές μέχρι τις σύγχρονες εντατικές.⁽¹⁾

3.1 Υφιστάμενη κατάσταση

Η λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου - Αιτωλικού, μοιάζει περισσότερο με ένα παλαικό δελταϊκό σχηματισμό παρά με μία τυπική μεσογειακή λιμνοθάλασσα. Το σύστημα στο οποίο ανήκει είναι ολοκαινικού σχηματισμού που δημιουργήθηκε μετά από επίκληση. Αποτελεί προϊόν προσχώσεως των γειτονικών ποταμών Ευήνου και Αχελώου. Οι αμμώδεις νησίδες όπως η Θολή, ο Αη - Γιάννης, ο Λούρος κλπ. οριοθετούν τη λιμνοθάλασσα από τον Πατραϊκό κόλπο και δημιουργήθηκαν όταν μία από τις εκβολές του Αχελώου βρίσκονταν ανατολικά του όρους Κουτσιάρη. Οι νησίδες αυτές αποτελούν ένα φυσικό κυματοθραύστη και προστατεύουν την αβαθή λιμνοθάλασσα από την διαβρωτική επενέργεια του κυματισμού που προκαλείται από τους επικρατούντες Ν.Α. ανέμους.

Στο περιβάλλον της λιμνοθάλασσας προϋπήρχε μία δυναμική ισορροπία, η οποία διαταράχτηκε από την επέμβαση του ανθρώπινου παράγοντα και τις κατασκευές τεχνικών έργων όπως:

- Την δημιουργία τριών υδροηλεκτρικών φραγμάτων στις θέσεις Καστράκι, Κρεμαστά και Στράτου, όπου συγκρατούν το νερό του ποταμού και κατακρατούν μέρος του υλικού που μεταφέρει.
- Η εκτροπή της αρχικής κοίτης του Αχελώου στα δυτικά του όρους Κουτσιλάρη, που συνδέεται με την απομάκρυνση της πηγής τροφοδοσίας (εκβολές Αχελώου) του φερτού υλικού που φθάνει στις νησίδες.
- Τα κανάλια άρδευσης της περιοχής, που αφορούν σημαντική ποσότητα νερού από τον Αχελώο, με αποτέλεσμα τη μείωση της ποσότητας του ιζήματος που μεταφέρεται στις νησίδες.

Τα παραπάνω έργα είχαν ως αποτέλεσμα την διατάραξη της δυναμικής ισορροπίας στις ακτές με υπέρσχυση της διαβρωτικής δράσης της θάλασσας, με άμεσο κίνδυνο καταστροφής των αμμονησίδων.

Ο χώρος της λιμνοθάλασσας έχει υποστεί σημαντικές καταστροφές από την προσπάθεια γεωργικής ανάπτυξης της περιοχής. Δημιουργήθηκε μία στρεβλή ανάπτυξη, με τη μετατροπή της σε αποδέκτη του πλεονάζοντος νερού της Λυσιμαχίας και των αποστραγγιστικών τάφρων της γύρω αξιοποιούμενης γεωργικής περιοχής. Τα προβλήματα εντάθηκαν ακόμα περισσότερο με την αξιοποίηση του χώρου για παραγωγή αλατιού, με συνέπεια την διατάραξη της οικολογικής ισορροπίας και τη μείωση της αλιευτικής παραγωγής.

Οι εργασίες για την αλυκοποίηση της θυμικής ύχθης έχουν διακοπεί πλέον οριστικά, εφ' όσον η προσπάθεια συνδυασμού παραγωγής αλατιού και ανάπτυξης ιχθυοκαλλιεργειών απέτυχε, αφού η ολοκλήρωσή τους θα είχε ολέθριες επιδράσεις στο οικολογικό περιβάλλον.

Επίσης, τα τελευταία χρόνια έχει παρουσιαστεί μία μικρή αύξηση της αλατότητας στη λιμνοθάλασσα του Αιτωλικού ως αποτέλεσμα της διακοπής εισόδου των γλυκών νερών της Λυσιμαχίας. Όμως, συνεχίζουν να πέφτουν τα νερά των αντλιοστασίων αποστράγγισης, μέσα στο χώρο της λιμνοθάλασσας, ελαττώνοντας την αλατότητα και ρυπαίνοντας το οικοσύστημα αυτής.⁽²⁾

Στο χώρο της λιμνοθάλασσας λειτουργούν σήμερα έντεκα ιχθυοτροφεία με τη μορφή αλιευτικών συνεταιριστικών οργανώσεων, με επίσημα μέλη, περίπου 200 άτομα, ενώ στην πραγματικότητα εργάζονται λιγότεροι. Η υποδομή των ιχθυοτροφείων είναι υποτυπώδης. Η γνώση των μελών τους πάνω στο αντικείμενο απασχόλησής τους είναι ελλιπής με αποτέλεσμα την μη ορθολογική διαχείριση του φυσικού πλούτου που υπάρχει στην περιοχή της λιμνοθάλασσας.

Τα κυριότερα προβλήματα που υφίστανται ο χώρος της λιμνοθάλασσας, είναι ο κατακερματισμός της και η παράνομη εκμετάλλευσή της που εμποδίζουν την ορθολογική ανάπτυξή της, εφ' όσον κάθε προσπάθεια επέμβασης στην λιμνοθάλασσα, βρίσκεται αντιμέτωπη με τα συμφέροντα της παράνομης εκμετάλλευσής της. Οι τρόποι με τους οποίους διενεργείται η παράνομη εκμετάλλευση αφορούν δύο επί μέρους τομείς: α) η παρανομία η οποία συνιστάται στην αποφυγή των χρηματικών επιβαρύνσεων κατά την διακίνηση των προϊόντων, εφ' όσον η αλιεία είναι νόμιμη και γίνεται με την χρήση νόμιμων μεθόδων αλιείας και με είδη αλιείας που δεν απαγορεύονται, ενώ πραγματοποιείται από αλιείς ανεξάρτητους ή οργανωμένους σε συνεταιρισμούς και β) η χρήση παράνομων μεθόδων αλιείας, όπως δίκτυα με μεγαλύτερη διάμετρο από το επιτρεπόμενο όριο, αλιεία σε περιοχές που απαγορεύεται χρήση δυναμίτη και χημικών και άλλων σχετικών μεθόδων, δημιουργώντας προβλήματα στην ορθολογική ανάπτυξη της λιμνοθάλασσας, με την καταστροφή του οικοσυστήματός της.

Τα σημαντικότερα οφέλη από τις παραπάνω κατηγορίες παράνομης εκμετάλλευσης προέρχονται από την αποφυγή επιβαρύνσεων στα προϊόντα τους και από την πώληση ειδών που απαγορεύεται η αλιεία τους. Η επίσημα δηλούμενη παραγωγή κυμαίνεται μεταξύ 150-170 τόνων ετησίως, ενώ η πραγματική παραγωγή θα πρέπει να υπερβαίνει τους 700 τόνους, πράγμα που σημαίνει ότι δεν δηλώνονται γύρω στους 600 τόνους, που αλιεύονται παράνομα, είτε από τους συνεταιρισμένους, είτε από τους ελεύθερους αλιείς.

Τον χώρο της λιμνοθάλασσας τον εκμεταλλεύονται αλιευτικά και ιχθυοτροφικά δύο είδη αλιείων: α) οι ελεύθεροι αλιείς που αλιεύουν σύμφωνα με τις συνθήκες που προβλέπει το Β.Δ. 439/70, ενώ παράλληλα είναι οργανωμένοι σε δύο σωματεία (Μεσολόγγι - Αιτωλικό) με οργανωμένα μέλη 120-150 άτομα και β)

οι συνεταιρισμένοι αλιείς, οι οποίοι είναι οργανωμένοι σε έντεκα συνεταιρισμούς, όπου σύμφωνα με τις διατάξεις του Β.Δ. 420/70 τους έχει παραχωρηθεί από ένα τεμάχιο στομίου της λιμνοθάλασσας.

Από τα παραπάνω συμπεραίνουμε ότι τα προβλήματα που υπάρχουν στο χώρο της λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου - Αιτωλικού, αφορούν κατά κύριο λόγο την έλλειψη υποδομής και την ύπαρξη κενών στο υπάρχον θεσμικό πλαίσιο, όπου σε σχέση με το υφιστάμενο σύστημα εκμετάλλευσης, συμβάλλει στην άνιση κατανομή του πλούτου της.

Σε όλα αυτά συμβάλλουν μία σειρά από παράγοντες όπως:

α) η έλλειψη έργων υποδομής και εκσυγχρονισμού για την αξιοποίηση της λιμνοθάλασσας, επιβαρύνοντας τις αρμόδιες υπηρεσίες και τους αλιείς, β) η κακή εκμετάλλευση των αλιευτικών συνεταιρισμών και γ) η έλλειψη αυστηρής νομοθεσίας για την παράνομη αλιεία με απαγορευμένες μεθόδους.⁽⁹⁾

3.2 Έργα για την αξιοποίηση της λιμνοθάλασσας

Για να αξιοποιηθεί ορθολογικά ο χώρος της λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου - Αιτωλικού, θα πρέπει να καταγράψουμε τις δυνατότητες ανάπτυξης κάθε περιοχής της ξεχωριστά. Συγκεκριμένα η λιμνοθάλασσα περιλαμβάνει έξι διαφορετικές ζώνες που διαμορφώνονται ανάλογα με την απόσταση "αποκλεισμό" των διαφόρων σημείων από το στόμιο ή στόμια επικοινωνίας της με την θάλασσα και οριοθετούνται από την παρουσία ορισμένων οργανισμών που χρησιμεύουν ως δείκτες. Οι ζώνες αυτές και οι δυνατότητες ανάπτυξής τους είναι:

- Οι ζώνες I και II, οι οποίες βρίσκονται προς το εσωτερικό του Πατραϊκού κόλπου και μέχρι την ισοβαθή των 20 μέτρων, όπου λόγω του ότι βρίσκονται έξω από τις αμμοησίδες είναι κατάλληλες για εντατική καλλιέργεια που απαιτεί πολύ καλή ποιότητα νερού, μια καλή οξυγόνωση και δεν έχει άλλες τροφικές απαιτήσεις.

- Η ζώνη III, η οποία περιορίζεται σε μια λουρίδα παράλληλα με τις υπόλοιπες λουρονησίδες, ενώ πολλές φορές εκτείνεται πέρα από αυτές και έξω από τις καλαμωτές των ψαράδων. Το μεγαλύτερο μέρος της βρίσκεται μέσα στη λιμνοθάλασσα κοντά στις διόδους επικοινωνίας με τον Πατραϊκό κόλπο ή στις ζώνες I και II, με αποτέλεσμα να υπάρχουν εξαιρετικές τροφικές συνθήκες, ενώ η

σχέση ανάμεσα στο φυτοπλαγκτόν και το ζωοπλαγκτόν, κάνει ιδεώδη την καλλιέργεια οστρακοειδών (μύδια, στρείδια κ.λ.π).

- Οι ζώνες IV και V, είναι οι ζώνες της απόλυτης περιβαλλοντικής προστασίας, περιλαμβάνοντας το νότιο τμήμα της λιμνοθάλασσας του Αιτωλικού και το μεγαλύτερο τμήμα της κεντρικής λιμνοθάλασσας. Οι ζώνες αυτές χαρακτηρίζονται από μεγάλη περιεκτικότητα σε οργανική ουσία και είναι κατάλληλες για την ανάπτυξη ειδών ιχθύων που τρέφονται από υπολλείματα (π.χ. κεφαλοειδών) και για των εντατικών υδατοκαλλιεργειών

- Η ζώνη VI, αποτελείται από το βόρειο τμήμα της λιμνοθάλασσας λειτουργώντας ως πέρασμα στις λεκάνες εξάτμισης (αλυκές) ή στο χώρο των γλυκών νερών στη λιμνοθάλασσα, έχοντας μειωμένες τιμές αλατότητας.

Η παραγωγικότητα της λιμνοθάλασσας εξαρτάται κυρίως από τις κλιματολογικές συνθήκες της περιοχής οι οποίες καθορίζουν την διάρκεια του κύκλου εκτροφής των ψαριών και την βιογεννητική ικανότητα του περιβάλλοντος, δηλαδή την ποσότητα της τροφής που μπορεί το περιβάλλον να προσφέρει στην παραγωγική διαδικασία. Με δεδομένα τα παραπάνω η αύξηση της αλιευτικής παραγωγής στο χώρο της λιμνοθάλασσας, μπορεί να πραγματοποιηθεί ως εξής:

α) με την κατασκευή έργων με στόχο τη βελτίωση της φυσικής παραγωγικότητας, β) με την άμεση επίδραση στο είδος και το μέγεθος των πληθυσμών που εκτρέφονται, με σκοπό την αύξηση του ποσοστού των ειδών που παρουσιάζουν μεγαλύτερο εμπορικό ενδιαφέρον και γ) με την ορθολογική αλιευτική διαχείριση που προϋποθέτει την αποδοχή και εφαρμογή ενός μοντέλου εκτροφής και ανάπτυξης των εγκλωβιζόμενων ψαριών.

Γενικά εκτιμάται ότι για να γίνει εκμεταλλεύσιμη όλη η παραγωγικότητα της λιμνοθάλασσας θα πρέπει να αλλάξει το σημερινό μοντέλο διαχείρισης και το βάρος να επικεντρωθεί στην πάχυνση του εισερχόμενου γόνου μέχρι το επιθυμητό εμπορεύσιμο μέγεθος.⁽⁴⁾

Τα έργα που αναφέρονται πιο κάτω για την ανάπτυξη της λιμνοθάλασσας Μεσολογίου - Αιτωλικού, έχουν ως σκοπό: α) την κατασκευή διαύλου δυτικής γέφυρας Αιτωλικού - Πατραϊκού κόλπου, β) την αξιοποίηση των αναχωμάτων της δυτικής όχθης με την κατασκευή υδροστασιών εκτροφής των υπομεγεθών ψαριών και κατάλληλων αντλητικών συγκροτημάτων και γ) την ενίσχυση των

λουρονησίδων από την διαβρωτική δράση των κυμάτων του Πατραϊκού κόλπου με την ταυτόχρονη κατασκευή εσοδευτικών και ιχθυοσυλληπτικών εγκαταστάσεων σε επιλεγμένες θέσεις.

Έργα για την αξιολόγηση της λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου (χιλ. δρχ.)

ΟΝΟΜΑΣΙΑ ΕΡΓΟΥ	Προϋπολογισμός	
	Εγκεκρι- μένος	Προτει- νόμενος
Έργα αξιοποίησης λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου - Αιτωλικού	2000000	2000000
α. Οριστική μελέτη τεχνικών έργων ανάπτυξης ενοτήτων Κλείσοβας - Διαύλου, Κλείσοβας και Παλαιοποτάμου.	(22.700)	(25.570)
β. Οριστική μελέτη τεχνικών έργων ανάπτυξης κεντρικού τμήματος λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου - Αιτωλικού.	(30.000)	(30.000)
γ. Μελέτη μεταφοράς θαλάσσιου νερού από Πατραϊκό Κόλπο στις Αλυκές Μεσολογγίου.	(12.000)	(12.000)
δ. Εκκαφή διαύλων και αφαίρεση αναχωμάτων λιμνοθάλασσας Κλείσοβας.	(61.000)	(61.000)
ε. Βελτίωση λειτουργικότητας λιμνοθάλασσας Μπούκας στις εκβολές του Αχελώου.	(20.000)	(12.000)
στ. Βελτίωση και εξοπλισμός Ιχθυοτροφείου Κλείσοβας Δήμου Μεσολογγίου και εξόφληση υποχρεώσεων.	(27.000)	(37.000)
ζ. Μελέτη βασικών έργων υποδομής Δήμου Μεσολογγίου επέκταση και διαρύθμιση υπαρχόντων.	(8.000)	(8.000)
η. Προμήθεια πλωτού εκκαπτικού μηχανήματος για τις ανάγκες της λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου - Αιτωλικού.	(50.000)	(50.000)
θ. Τεχνικά έργα ανάπτυξης ενότητας Κλείσοβας - Διαύλου Κλείσοβας Λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου - Αιτωλικού.	(600000)	(350000)
ι. Κατασκευή και λειτουργία πρότυπης πειραματικής μονάδας εκμετάλλευσης των υπομεγεθών ψαριών στη Λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου - Αιτωλικού.	(2.000)	(4.000)
ια. Ολοκλήρωση δρόμου προς ΙΧΘΥΓΚΑ λιμνοθάλασσας Μπούκας στις εκβολές του Αχελώου.	(10000)	(10000)
ιβ. Τεχνικά έργα ανάπτυξης λιμνοθάλασσας Παλαιοποτάμου.	-	(600000)
ιγ. Τεχνικά έργα ανάπτυξης κεντρικού τμήματος λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου - Αιτωλικού.	-	(566493)
ιδ. Τεχνικά έργα μεταφοράς θαλάσσιου νερού από Πατραϊκό κόλπο στις Αλυκές Μεσολογγίου.	-	(150000)
ιε. Διάνοιξη στραβούλακου και εσοδευτικών στομιών λιμνοθάλασσας Αιτωλικού.	-	(50000)
ιστ. Μελέτη σκοπιμότητας και οργάνωσης για την ίδρυση τριών (3) δημοσυνεταιριστικών επιχειρήσεων με αντικείμενο την αλιευτική εκμετάλλευση περιοχών της λιμνοθάλασσας Μεσολογγίου Αιτωλικού.	-	(4000)
Σύνολο 2	2000000	2000000

Πηγή: Νομαρχία Αιτωλίας - Ακαρνανίας.

Τέλος, έχει προταθεί από το ΚΕΠΕ μια μελέτη για την ανάπτυξη της λιμνοθάλασσας και αφορά ένα νέο θεσμικό πλαίσιο για τη διαχείριση και την λειτουργία της με στόχο την ορθολογικοποίηση της εκμετάλλευσης και την προστασία της. Περιληπτικά, προτείνεται η δημιουργία δυο διαφορετικών φορέων όπου ο πρώτος θα ασχολείται με την παραγωγική διαδικασία και την εκμετάλλευση ενώ ο δεύτερος θα αναλάβει τον συντονισμό και προγραμματισμό της παραγωγής και των μελετών των κατασκευών που αφορούν την λιμνοθάλασσα.

Συγκεκριμένα, προτείνονται δύο επίπεδα διαχείρισης. Στο πρώτο επίπεδο αναφέρεται η δημιουργία 3-4 αλιευτικών συνεταιρισμών που θα εκμεταλλεύονται μια καθορισμένη περιοχή, ενώ στο δεύτερο επίπεδο μια κοινοπραξία αλιευτικών συνεταιρισμών με συμμετοχή και άλλων φορέων που θα έχει δικαιοδοσία σε όλη την λιμνοθάλασσα. Η κοινοπραξία θα λειτουργεί με τη μορφή συντονιστικού - διοικητικού οργάνου, ώστε να αποφεύγονται ο κατακερματισμός των ενεργειών και οι επικαλύψεις. Βασικό αντικείμενο των ενεργειών του θα είναι ο συντονισμός και η εκτέλεση τεχνικών έργων υποδομής, η μελέτη περιβαλλοντολογικών επιπτώσεων και γενικότερα ο έλεγχος της προστασίας του περιβάλλοντος.⁽⁵⁾

Παραπομπές

1. “Αιτ/νία Παρόν και Μέλλον”, σελ. 80-81.
2. Σπύρος Δ. Κλαουδάτος,
“Ιχθυοκαλλιέργειες - Αλιεία - Λίμνες - Λιμνοθάλασσα”, σελ. 154-157.
3. “Αιτ/νία Παρόν και Μέλλον”, σελ. 175-176.
4. Σπύρος Δ. Κλαουδάτος,
“Ιχθυοκαλλιέργειες - Αλιεία - Λίμνες - Λιμνοθάλασσα”, σελ. 157-160.
5. “Αιτ/νία Παρόν και Μέλλον”, σελ. 177.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4. Έργα ανάπτυξης της περιοχής του Αμβρακικού κόλπου

Από τα έργα ανάπτυξης της περιοχής του Αμβρακικού κόλπου μόνο ένα μικρό τμήμα τους αναφέρεται στο νομό Αιτωλ/νίας και περιγράφονται στην "Προγραμματική σύμβαση για την ανάπτυξη και προστασία του περιβάλλοντος της περιοχής του Αμβρακικού κόλπου". Επίσης θα πρέπει να διευκρινιστεί ότι δεν θεωρήθηκε σκόπιμη η απαρίθμηση όλων των έργων, αλλά θα αναφερθούν ενδεικτικά τα σπουδαιότερα από αυτά, με σκοπό μια πρώτη εκτίμηση για την περιοχή.

Τα έργα της περιοχής του Αμβρακικού κόλπου που αφορούν το νομό Αιτ/νίας είναι:

- Η κατασκευή οδικού δικτύου Ακτίου - Βόνιτσας - Μεσολογγίου.
- Η κατασκευή αρδευτικών έργων στις περιοχές Βόνιτσας - Μοναστηρακίου και Ξηρομέρου.
- Η δημιουργία μονάδας μυδιών στην περιοχή Σπάρτου Αιτ/νίας από την εποπτεία Αλιείας του νομού.

Με την ολοκλήρωση των έργων αυτών δημιουργείται μια σειρά από προϋποθέσεις που μπορούν να οδηγήσουν στην ανάπτυξη της υποδομής της περιοχής, διότι βελτιώνεται το υπάρχον οδικό και εσωτερικό δίκτυο της περιοχής. Με τα έργα γεωργικής ανάπτυξης που αφορούν κυρίως αρδευτικά έργα, θα αυξηθούν οι αρδευόμενες εκτάσεις και γίνεται εφικτή η χρήση πιο σύγχρονων μεθόδων καλλιέργειας. Τέλος, με τα έργα αλιευτικής ανάπτυξης θα αναπτυχθεί η εκμετάλλευση των υπάρχοντων πόρων και θα προωθηθούν σύγχρονοι μέθοδοι ιχθυοκαλλιέργειας με παράλληλη αύξηση της παραγωγής αλιευμάτων στην περιοχή. Τελικά όλα τα έργα που αφορούν την ανάπτυξη της περιοχής θα ενισχύσουν το τοπικό εισόδημα. Ενίσχυση του εισοδήματος θα προέλθει και από την προώθηση του αγροτουρισμού, με επιπλέον εισροές από άλλες περιοχές.⁽¹⁾

Παραπομπές

1. “Αιτ/νία Παρόν και Μέλλον“, σελ. 164-165.

ΜΕΡΟΣ Δ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1. Οι απαιτούμενες παρεμβάσεις στην επενδυτική υποδομή

Στο μέρος αυτό προσδιορίζουμε μία σειρά από συγκεκριμένες παρεμβάσεις σε επίπεδο υποδομής. Οι παρεμβάσεις αυτές έχουν ως σκοπό να βελτιώσουν τις εξωτερικές οικονομίες για την αναζωογόνηση της επενδυτικής δραστηριότητας στο Νομό Αιτωλοακαρνανίας, και στους τρεις τομείς οικονομικής δραστηριότητας. Θα πρέπει να σημειώσουμε ότι εδώ δεν περιλαμβάνουμε προτάσεις που έχουν ήδη διατυπωθεί από άλλους φορείς ή προγράμματα. Δεν περιλαμβάνονται αναφορές σε έργα που αποτελούν αντικείμενο προγραμματισμού του Νομαρχιακού συμβουλίου, του προγράμματος Δημοσίων επενδύσεων κ.λ.π.

1.1 Γενική Υποδομή

1.1.1 Σύστημα νομαρχιακού προγραμματισμού και σχεδιασμού της ανάπτυξης

Στο τομέα του αναπτυξιακού σχεδιασμού του Νομού νομίζουμε ότι μπορούμε να διατυπώσουμε δύο προτάσεις, οι οποίες θα βελτίωναν σημαντικά την αποτελεσματικότητά του:

α) Σχήμα οργάνωσης των υπηρεσιών της Νομαρχίας.

Ο σχεδιασμός και οι ανάλογες επεμβάσεις σε επίπεδο Νομαρχίας όπως υλοποιούνται είτε μέσω της κατανομής πόρων σε έργα υποδομής, είτε μέσω της στήριξης τοπικών αναπτυξιακών πρωτοβουλιών προϋποθέτουν μία ικανοποιητική συστηματικοποίηση των οικονομικών στοιχείων που υπάρχουν και δομή λειτουργίας της Υπηρεσίας Προγραμματισμού της Νομαρχίας, που θα λαμβάνει υπόψη το δεδομένο θεσμικό πλαίσιο του Δημοκρατικού Προγραμματισμού.

Έτσι, τα αιτήματα και οι προτάσεις κατασκευής έργων, που διατυπώνονται από τις λαϊκές συνελεύσεις, τους Ο.Τ.Α και το Νομαρχιακό Συμβούλιο, θα αποτελούν τις εισροές για την Υπηρεσία Προγραμματισμού. Στη συνέχεια και αφού εξετασθεί ο βαθμός έκφρασης της λαϊκής απαίτησης και γίνει η απαραίτητη αξιολόγηση και επιλογή, οι προτάσεις αυτές θα αποτελέσουν εκροές από την Υπηρεσία Προγραμματισμού προς τις Διευθύνσεις του Νομού. Εκεί θα διερευνηθεί η δυνατότητα υλοποίησης και ένταξης στα επί μέρους προγράμματά τους. Θα ακολουθήσει επανοτροφοδότηση της Υπηρεσίας Προγραμματισμού με

τις συνολικές προτάσεις των Διευθύνσεων και κατάρτιση του προγράμματος που θα ψηφιστεί τελικά από το Νομαρχιακό Συμβούλιο. Μέσω αυτής της διαδικασίας προγραμματισμού ελαχιστοποιούνται:

- η έλλειψη συνοχής και αναπτυξιακής λογικής και αλληλεξάρτησης μεταξύ των προγραμματιζόμενων έργων.
- η ανισοκατανομή των πόρων.
- η διασπορά τους, κατά τρόπο ώστε η ικανοποίηση επιμέρους κοινωνικών αναγκών να πάψει να γίνεται σε βάρος της υποστήριξης ενός ολοκληρωμένου προγράμματος υποδομής σε περιοχές έντονα προβληματικές ή με έντονο αναπτυξιακό δυναμικό.
- ο κατακερματισμός των επενδύσεων σε μικρά έργα με μηδενικά πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα για τις τοπικές οικονομίες υποδοχής τους.
- η σπατάλη των παραγωγικών δυνατοτήτων του Νομού λόγω αδυναμίας υποστήριξης της αναπτυξιακής διαδικασίας με σωστά χωροθετημένα έργα υποδομής.

β) Ενδονομαρχιακές υπηρεσίες προγραμματισμού.

Κατά το σχεδιασμό του νομαρχιακού συστήματος προγραμματισμού πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ότι ο Νομός Αιτωλοακαρνανίας είναι ο μεγαλύτερος Νομός της χώρας, με έντονη ανομοιογένεια ανάπτυξης (βιομηχανική ανάπτυξη στην περιοχή Αγρινίου, τουριστική στα παράλια, κτηνοτροφική στα ορεινά κ.λ.π.), καθώς και ότι η σημερινή διαίρεσή του σε επαρχίες είναι ελάχιστα λειτουργική και δεν ανταποκρίνεται στις σύγχρονες κοινωνικοοικονομικές συνθήκες:

Θα ήταν λοιπόν πολύ χρήσιμο, οι δαπάνες που προγραμματίζονται από την Υπηρεσία Προγραμματισμού να κατανέμονται με βάση κάποιες χωρικές μονάδες, και να συντονίζονται έτσι ώστε να μπορεί να ελέγχεται διοικητικά η όλη διαδικασία διάθεσής τους.

Σαν ενδονομαρχιακές περιφέρειες προγραμματισμού, προτείνουμε να χρησιμοποιηθούν οι οικιστικές ενότητες, όπως αυτές ορίζονται από το σχέδιο χωροταξικής οργάνωσης του Νομού. Το μέγεθος των υποπεριφερειών προγραμματισμού που θα προκύψει έτσι, θα ανταποκρίνεται στην φιλοσοφία των νέων τοπικών αναπτυξιακών θεσμών, κυρίως των αναπτυξιακών συνδέσμων.

Μετά το καθορισμό των υποπεριφερειών προγραμματισμού, θα πρέπει να καταρτισθούν επιμέρους αναπτυξιακές μελέτες για την κάθε μία χωριστά, που θα στηριχθούν σε πληροφοριακό υλικό από τα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια και στην ενεργοποίηση τόσο του δυναμικού της Νομαρχίας, όσο και των τοπικών φορέων. Στις αναπτυξιακές αυτές μελέτες πρέπει να περιλαμβάνονται πληροφορίες από το μέγεθος των τοπικών οικονομικών δραστηριοτήτων, την χωροταξική τους διάταξη, την διενέργεια επενδύσεων από τοπικούς ή άλλους φορείς και τέλος να γίνονται συγκεκριμένες αναπτυξιακές προτάσεις και να καθορίζονται τα έργα που η Νομαρχία πρέπει (και μπορεί) να αναλάβει στην περιοχή.

Το σύστημα αυτό (τοπικός σχεδιασμός μικρής κλίμακας) επιτρέπει μία επιλεκτική στρατηγική παρέμβαση, ανάλογα με τα συγκριτικά πλεονεκτήματα και το βαθμό προβληματικότητας κάθε επιμέρους περιοχής και η εφαρμογή του προϋποθέτει την εφαρμογή του προτεινόμενου σχήματος οργάνωσης των υπηρεσιών της Νομαρχίας.

Η τελευταία καθίσταται επιτελικό όργανο συντονισμού και προγραμματισμού, καθώς και όργανο που αξιολογεί και τελικά επιλέγει τις σωστές αναπτυξιακές κατευθύνσεις, από ένα πλήθος επιμέρους προτάσεων που της υποβάλλονται μέσω των τοπικών φορέων.⁽¹⁾

1.1.2 Δημιουργία στη Νομαρχία οργάνου παροχής συνεχούς πληροφόρησης, καθοδήγησης των επενδυτών και επίλυσης των προβλημάτων τους

Στο Νομό η πληροφόρηση που παρέχεται στους επενδυτές σχετικά με τις επενδυτικές ευκαιρίες και τα επενδυτικά κίνητρα - ιδιαίτερα καθώς τα τελευταία μεταβάλλονται ραγδαία σε ό,τι αφορά την ποιοτική και υλική υποδομή - είναι μάλλον χαμηλού επιπέδου, ενώ τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, όταν εμπλέκονται στους αναπτυξιακούς νόμους, είναι μεγάλα. Κρίνεται, λοιπόν, ότι η Νομαρχία πρέπει άμεσα να ιδρύσει / ενεργοποιήσει ειδική Υπηρεσία για το σκοπό αυτό. Είναι μία ενέργεια χαμηλού κόστους, με μεγάλη όμως σημασία στην ανάπτυξη επενδυτικών πρωτοβουλιών στην περιοχή, αφού η αξιόπιστη και επαρκής ενημέρωση είναι ενέργεια αποφασιστικής σημασίας. Η Υπηρεσία αυτή θα στελεχωθεί κατάλληλα με ειδικούς επιστήμονες - οικονομολόγους, μηχανικούς, γεωπόνους κ.α.- και θα εφοδιαστεί με το απαραίτητο υλικό. Θα

ασχολείται με την ενημέρωση των επενδυτών στα πιο πάνω θέματα, και στους τρόπους χρηματοδότησης των επενδυτικών προτάσεων. Πέρα από την παροχή της πιο πάνω, καθημερινής, πληροφόρησης, η Υπηρεσία θα πρέπει να έχει σα μακροπρόθεσμο στόχο την υπόδειξη βιώσιμων προτάσεων για επενδύσεις. Σε συνεργασία με άλλες υπηρεσίες στο Νομό, αλλά και με κεντρικές υπηρεσίες, θα καταστρώνει ρεαλιστικά προγράμματα - αγροτικά, βιομηχανικά, τουριστικά - επενδυτικών προτάσεων που θα εξάγονται από την αξιοποίηση των δυνατοτήτων του Νομού. Θα προχωρεί σε ειδικές μελέτες κάθε τομέα / κλάδου/ δραστηριότητας, σχετικά με τις υπάρχουσες δυνατότητες και προοπτικές στο Νομό, προκειμένου να κατευθυνθεί ανάλογα η επενδυτική πρωτοβουλία. Οι μελέτες θα πρέπει να εξειδικεύουν και να εντοπίζουν δραστηριότητες σε τοπικό επίπεδο, που έχουν δυνατότητες ανάπτυξης. Ο υποψήφιος επενδυτής θα πρέπει να γνωρίζει με κάθε δυνατή λεπτομέρεια, τι θα του αποδώσει και που τον οδηγεί η δραστηριότητα που πρόκειται να πραγματοποιήσει. Η υπηρεσία θα έχει την ευθύνη να προσδιορίσει τις δυνατότητες ανάπτυξης και για συγκεκριμένα προϊόντα που σχετίζονται με το Νομό. Η Υπηρεσία αυτή είναι ιδιαίτερα επιθυμητή, αν ληφθεί υπόψη ότι τόσο οι επενδυτές στην Ελλάδα όσο και οι Έλληνες ομογενείς εκδηλώνουν ενδιαφέρον να επενδύσουν, αλλά σχεδόν πάντοτε ρωτούν που να επενδύσουν και ποιες είναι οι σχετικές διαδικασίες που απαιτούνται. Ακόμα, η Υπηρεσία θα φροντίζει για την προώθηση - γνωστοποίηση των ευκαιριών στο Νομό, με ενέργειες όπως promotion, διαφήμιση κ.α. ενώ θα ενθαρρύνει και τις αναπτυξιακές πρωτοβουλίες που αναλαμβάνουν οι φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και θα παρέχει στους τελευταίους ενεργό υποστήριξη.⁽²⁾

1.1.3 Ενεργοποίηση των Επιμελητηρίων

Στα προβλήματα του Νομού, τα επιμελητήρια Αιτωλοακαρνανίας δεν είναι άμοιρα ευθυνών. Δυστυχώς μέχρι πρόσφατα δεν είχαν αρκετούς οικονομικούς πόρους ή δεν γνώριζαν τις πηγές από τις οποίες θα τους αντλήσουν, για να στελεχωθούν ανάλογα, προκειμένου να αντιμετωπίσουν με επιτυχία τα προβλήματα των μελών τους. Σήμερα με την ψήφιση του νέου νόμου «Περί Επιμελητηρίων», τους δίνεται η δυνατότητα αλλά και η ευθύνη του σωστού προγραμματισμού, και της πληροφόρησης και καθοδήγησης των επενδυτών,

αφού έχουν την δυνατότητα να αντλήσουν χρηματικούς πόρους για το σκοπό αυτό.

Μπορούν να ενταχθούν σε πρόγραμμα των ΜΟΠ, ιδρύοντας Υπηρεσία συνεχούς πληροφόρησης, παροχής βοήθειας και υπηρεσιών στους επενδυτές, επιδοτούμενοι για το σκοπό αυτό μέχρι και 80% για τρία πρώτα χρόνια λειτουργίας στο κόστος αγοράς παγίων και εξόδων λειτουργίας. Αξίζει να αναφερθούν ορισμένα σημεία του νέου νόμου περί Επιμελητηρίων, του Ν.1746/88. Έτσι προβλέπεται η δημιουργία ενός μόνο Επιμελητηρίου στην πρωτεύουσα κάθε νομού της χώρας, ενώ προβλέπεται και η ίδρυση παραρτημάτων - γραφείων σε άλλες πόλεις του νομού. Οι βασικές δραστηριότητες που θα πρέπει να αναπτύξουν τα Επιμελητήρια αναφέρονται στην παροχή συμβουλών και πληροφόρησης προς τους επενδυτές και το Κράτος, στην έρευνα και μελέτη κάθε θέματος που σχετίζεται με το εμπόδιο - εσωτερικό και εξωτερικό - την μεταποίηση, τον τουρισμό και λοιπά επαγγέλματα, στην εκπαίδευση εργατικού και διοικητικού προσωπικού του Νομού, στην προώθηση των Ελληνικών εξαγωγών από της διεθνούς οικονομικής συνεργασίας, στις εκδόσεις για να επικοινωνούν με τα μέλη τους και στην παροχή πλήθους άλλων υπηρεσιών στους επιχειρηματίες.⁽³⁾

1.1.4 Τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες

Πιστεύουμε ότι ανεκμετάλλευτοι πλουτοπαραγωγικοί πόροι του Νομού Αιτ/νίας μπορούν να αξιοποιηθούν από φορείς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, συνεταιριστικής οργάνωσης, ή λαϊκής βάσης, με την κατάλληλη υποστήριξη της Πολιτείας.

Με αυτόν τον τρόπο επιτυγχάνεται η αύξηση του τοπικού προϊόντος μέσω της επανεπένδυσης του κοινωνικού πλεονάσματος στον τόπο παραγωγής.

Οι τοπικοί αναπτυξιακοί φορείς μπορούν να πάρουν μία από τις εξής μορφές:

- Αναπτυξιακός Οργανισμός, στον οποίο ανατίθεται η κατασκευή συγκεκριμένων έργων, κυρίως υποδομής, με χρηματοδότηση από το Π.Δ.Ε. (849/78). Τέτοιος είναι ο ΟΑΔΥΚ, που εκτελεί τα εγγειοβελτιωτικά έργα της περιοχής Δυτικής Κρήτης.

- Εταιρείες Λαϊκής Συμμετοχής σε μετοχική βάση.

Ειδικότερα, με το θεσμό της Προγραμματικής Σύμβασης (άρθρο 11 ν. 1416/84, ή άρθρο 27 Π.Δ. 76/86), παρέχεται η δυνατότητα σύναψης σύμβασης μεταξύ Ο.Τ.Α. και δημοσίων φορέων για τη μελέτη και εκτέλεση έργων ή προγραμμάτων ανάπτυξης μίας περιοχής και για την παροχή υπηρεσιών.

Οι Επιχειρήσεις Ο.Τ.Α. (άρθρα 35-46 ν. 1416/84, ή άρθρα 246-260 Π.Δ. 76/85), αποβλέπουν στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και την συγκράτηση του πληθυσμού μέσω της διεύρυνσης του προγραμματιζόμενου τομέα της οικονομίας, δίχως όμως τα μειονεκτήματα του κρατισμού.

- Εταιρείες Τοπικής Αυτοδιοίκησης, θεσμός που εισάγεται με τον Ν. 1416/84. Με τον νόμο αυτό, θεσμοθετείται λαϊκή συμμετοχή, η μεταφορά αρμοδιοτήτων, η εκχώρηση πόρων, η σύναψη προγραμματικών συμβάσεων, η ίδρυση αναπτυξιακών συνδέσμων, καθώς και η δυνατότητα επιχειρηματικής δράσης των Ο.Τ.Α. μέσω της δημιουργίας Δημοτικών, Κοινοτικών, Διαδημοτικών Επιχειρήσεων και εταιρειών Μικτού χαρακτήρα (Ο.Τ.Α. και ιδιώτες).

Για την επιτυχημένη εφαρμογή του νόμου αυτού και κατά συνέπεια για την ίδρυση και την αποτελεσματική λειτουργία των εταιρειών Τοπικής Αυτοδιοίκησης υπάρχουν δύο προϋποθέσεις:

α) Συνένωση των Κοινοτήτων σε όσο το δυνατόν οικονομικά ευρωστότερους Δήμους, που να μπορούν να καλύψουν το ποσοστό ίδιας συμμετοχής τους σε επενδύσεις και να απασχολούν ικανά στελέχη, μέσα από την εκμετάλλευση των κινήτρων και των προοπτικών που δίνει ο Ν. 1622/86.

β) Ξεπέραςμα της γραφειοκρατικής δομής και οργάνωσης των Ο.Τ.Α. και κάλυψη τουλάχιστον των λειτουργικών τους αναγκών.

- Αγροτικοί συνεταιρισμοί (Ν. 1541/85).

- Συμβούλια και επιτροπές με συγκεκριμένο έργο και αποστολή.

- Αναπτυξιακή εταιρεία με έργο την μελέτη, προώθηση, υποβοήθηση και πραγματοποίηση παραγωγικών επενδύσεων και γενικά την αποτελεσματική αξιοποίηση των φυσικών πόρων του Νομού μέσα στα πλαίσια των κατευθύνσεων του αναπτυξιακού προγράμματός του.

Στις δραστηριότητες της εταιρείας θα περιλαμβάνεται και η εκτέλεση έργων υποδομής μέσω προγραμματικών συμβάσεων με τη Νομαρχία και άλλους οργανισμούς.

Στην εταιρεία θα συμμετέχουν οι Ο.Τ.Α. και άλλοι τοπικοί φορείς, ενώ την παροχή πόρων και τεχνογνωσίας θα αναλάβουν αναπτυξιακές Τράπεζες, που θα συμμετάσχουν και στα επενδυτικά σχέδια. Αναπτυξιακές Εταιρείες αυτής της μορφής έχουν ιδρυθεί στην Ήπειρο, Μεσσηνία, Ευρυτανία κ.λ.π.

Πρέπει να τονισθεί ότι σήμερα διατίθενται σημαντικοί πόροι για την χρηματοδότηση των αναπτυξιακών πρωτοβουλιών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ιδιαίτερα των παραγωγικών επενδύσεων που πραγματοποιούνται από επιχειρήσεις των Ο.Τ.Α.

Βασικότερη πηγή χρηματοδότησης αυτών των δραστηριοτήτων είναι ο Ν. 1262/82. Με το άρθρο 9 αυτού του νόμου δίνονται στις επιχειρήσεις των Ο.Τ.Α. και στους συνεταιρισμούς 15 επιπλέον ποσοστιαίες μονάδες επιχορήγησης, σε σχέση με τους ιδιωτικούς φορείς, ενώ η ίδια συμμετοχή των Ο.Τ.Α. μπορεί να καλυφθεί με την συνεισφορά ακίνητης περιουσίας τους ή με χρηματοδότηση από το περιφερειακό Π.Δ.Ε.

Άλλες πηγές χρηματοδότησης είναι: Το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων (Π.Δ. 256/84), η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων, το FEOGA (για αγροτικές εκμεταλλεύσεις), το Κοινωνικό Ταμείο (για την εκπαίδευση στελεχών), το Ε.Τ.Π.Α. και τέλος το Π.Δ.Ε.

Τέλος έχει διαπιστωθεί ότι οι τομείς που προσφέρονται ιδιαίτερα για την ανάπτυξη τοπικών πρωτοβουλιών, είναι αυτοί της καλλιτεχνικής χειροτεχνίας και οικοτεχνίας, ο τομέας των αναστηλώσεων και συντηρήσεων μνημείων, η παραδοσιακή αρχιτεκτονική, οι ήπιες μορφές ενέργειας, η χρήση των ανανεώσιμων πόρων, η προστασία του περιβάλλοντος, η αξιοποίηση παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων, η ιχθυοκαλλιέργεια, η εκμετάλλευση ορυκτών και ενεργειακών πόρων, η οικιστική ανάπτυξη, ο αγροτουρισμός.

Η ανάπτυξη τοπικών πρωτοβουλιών στους τομείς αυτούς συντελεί ταυτόχρονα στην ολοκλήρωση του τοπικού παραγωγικού συστήματος και στην διατήρηση της οικολογικής ισορροπίας.⁽⁴⁾

Παραπομπές

1. "Αιτ/νία Παρόν και Μέλλον", σελ. 181-183.
2. "Αιτ/νία Παρόν και Μέλλον", σελ. 183.
3. "Αιτ/νία Παρόν και Μέλλον", σελ. 183-184.
4. "Αιτ/νία Παρόν και Μέλλον", σελ. 184-185.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2. Επενδυτικές δυνατότητες στο Ν. Αιτωλοακαρνανίας

Στο κεφάλαιο αυτό υποστηρίζονται και αναλύονται νέες προτάσεις οι οποίες προέρχονται από τα δεδομένα που επικρατούν στο Νομό και στους τρεις τομείς της οικονομίας.

2.1 Πρωτογενείς τομείς

2.1.1 Η καλλιέργεια χελιού

Από τα εκτρεφόμενα υδρόβια ζώα μεγάλη σημασία για τη διεθνή αγορά έχει το εμπόριο των χελιών. Το είδος χελιού που ενδιαφέρει τη χώρα μας, είναι το λεγόμενο ευρωπαϊκό του οποίου το γενικό σύνολο των αλιευθεισών ποσοτήτων είχε ως εξής:

ΧΡΟΝΟΣ	ΤΟΝΟΙ
1980	16.877
1981	12.398
1982	13.362
1983	13.672

Ειδικά για τις χώρες τις Ε.Ο.Κ. η παραγωγή χελιών στο διάστημα 1981-85 έχει σημειώσει την εξής εξέλιξη:

ΧΡΟΝΟΣ	ΤΟΝΟΙ
1981	16.829
1982	15.729
1983	15.711
1984	16.907
1985	15.140

Η απορροφητικότητα όμως της αγοράς της Ε.Ο.Κ. ανέρχεται σήμερα στους 22.000 Μ.Τ. ετησίως και το εμφανιζόμενο έλλειμμα καλύπτεται με εισαγωγές που φτάνουν τους 6.000 Μ.Τ. ετησίως.

Εκτός από την ποσότητα αυτή η οποία αποτελεί το καθαρό εισαγωγικό εμπόριο της Κοινότητας διενεργείται επίσης ενδοκοινοτικό εμπόριο χελιού που φθάνει τους 9.000 Μ.Τ. ετησίως.

Στον ευρωπαϊκό χώρο οι κυριότερες χώρες παραγωγής χελιών είναι σύμφωνα με στοιχεία του 1984 η Δανία (4.000 Μ.Τ.), η Γαλλία (4.000 Μ.Τ.), η Ιταλία (2.800

M.T.), η Δυτική Γερμανία (2.000 M.T.), η Ισπανία (1.400 M.T.) κ.λ.π. Στην Ελλάδα το ίδιο έτος παρήχθησαν 840 M.T. συνολικής αξίας 3.070.000 δολλαρίων.

Εκτιμάται ότι κατά μέσο όρο στο διάστημα '80-'85 η αλιεία ελεύθερων χελιών στην ΕΟΚ απέδωσε ετησίως 9.243 M.T. ενώ το υπόλοιπο 6.820 M.T. προήλθε από μονάδες χελοτροφίας εντατικής και ημιεντατικής μορφής. Σε ποσοστά η χελοτροφία απέδωσε 42,5% περίπου του συνόλου ενώ η ελεύθερη αλιεία το υπόλοιπο 57,5%.

Κάτι άλλο που πρέπει να επισημανθεί είναι ότι η καταναλισκόμενη ποσότητα χελιών διαφέρει σημαντικά από χώρα σε χώρα. Έτσι η Ελλάδα, η Γαλλία, η Ιρλανδία, δεν χαρακτηρίζονται σαν καταναλώτριες χώρες του χελιού, ενώ το Ηνωμένο Βασίλειο έχει περιορισμένη μόνο κατανάλωση. Αντίθετα η Δ. Γερμανία, η Ολλανδία, η Δανία και Ιταλία καταναλίσκουν σημαντικές ποσότητες χελιών διαφόρων μορφών. Σημαντικά εξάλλου διαφέρουν από χώρα σε χώρα τόσο η κατά κεφαλή κατανάλωση όσο και η προτιμώμενη μορφή κατανάλωσης.

Οι τιμές των χελιών κατά το πρώτο εξάμηνο του 1987 κυμάνθηκαν μεταξύ 1.250 και 1.950 δραχμών ανά κιλό στις διάφορες αγορές της Ευρώπης και της Αμερικής. Οι τιμές αυτές αφορούν χέλια με βάρος μεγαλύτερο από 200-250 γραμμάρια.

Ειδικά για την ελληνική αγορά χελιών θα μπορούσαμε να δώσουμε τα εξής στοιχεία.

Η παραγόμενη στον ελληνικό χώρο ποσότητα χελιών κυμαίνεται τα τελευταία χρόνια μεταξύ 750 και 880 M.T. ετησίως. Καθώς η εγχώρια κατανάλωση είναι πολύ χαμηλή μια ποσότητα 420 έως 600 M.T. τον χρόνο εξάγεται αποφέροντας συναλλαγματικά έσοδα περίπου 3.500.000 δολάρια. Οι εξαγωγές αυτές αφορούν νωπά ή διατηρημένα χέλια καθώς και κατεψυγμένα χέλια.

Με την εντατικότερη και συστηματικότερη αλίευση των ιχθυοτρόφων υδάτων είναι δυνατό η εξαγόμενη ποσότητα να αυξηθεί. Η Ελλάδα, λόγω των εξαιρετικά ευνοϊκών κλιματολογικών και υδρολογικών συνθηκών της προσφέρεται ιδιαίτερα για την ανάπτυξη αυτής της υδατοκαλλιεργητικής δραστηριότητας. Επιπλέον οι λόγοι που μας οδηγούν στην πρόταση δημιουργίας μονάδας παραγωγής χελιών είναι τα πλεονεκτήματα που παρουσιάζει το συγκεκριμένο είδος έναντι άλλων ειδών για ιχθυοκαλλιέργεια όπως:

- Η συλλογή του γόνου. Καθώς ο γόνος χελιού που αγοράζεται από το εξωτερικό αποτελεί ένα πολύ σοβαρό στοιχείο κόστους για την λειτουργία της μονάδας προτείνεται η συλλογή χελιού από ποταμούς και ρέματα της περιοχής μελέτης.

Οι εμφανίσεις των μικρών χελιών τόσο στις εκβολές του Αχελώου όσο και στα αποστραγγιστικά κανάλια της περιοχής Αχελώου και Νεοχωρίου Μεσολογγίου είναι πλουσιότερες. Το ψάρεμα των μικρών χελιών γίνεται με διάφορους απλούς τρόπους και απαιτείται η απασχόληση μόνον 2-3 ατόμων για 20 ημέρες το χρόνο. Εάν γίνει προσεκτική μελέτη το κόστος της συγκέντρωσης μιας σοβαρής ποσότητας χελιών για εκτροφή δεν θα είναι μεγαλύτερο από 500.000 δρχ. προσφέροντας οικονομία αρκετών εκατομμυρίων και μάλιστα σε συνάλλαγμα.

- Συσκευασία του γόνου η οποία γίνεται σε ειδικά κιβώτια από φελιζόλ αλλά και πιο πρόχειρα πανέρια αν τα ειδικά κιβώτια δεν είναι διαθέσιμα.

- Εγκλιματισμός: Ο γόνος παραμένει σε ειδική δεξαμενή με γλυκό νερό όπου τα ψόφια ψάρια αποχωρίζονται και τα υπόλοιπα αρχίζουν να αναπτύσσονται. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται στην τήρηση κανόνων που αφορούν τη θερμοκρασία την οξυγόνωση και την ανανέωση του νερού των δεξαμενών. Σε αυτό το στάδιο γίνεται και η εξοικείωση των χελιών με τη νέα τους τροφή όπως και η πρώτη διαλογή τους κατά μέγεθος.

- Πάχυνση των χελιών που γίνεται σε άλλες δεξαμενές. Ο μέσος όρος διάρκειας του κύκλου πάχυνσης συνδέεται με τις κλιματολογικές συνθήκες που επικρατούν σε κάθε τόπο. Έτσι εάν η πάχυνση αρχίσει από τα 25 gr το εμπορεύσιμο μέγεθος επιτυγχάνεται στις μεν βορειοευρωπαϊκές χώρες μετά 8-9 μήνες στις δε χώρες του νότου μετά από 5 ή 6 μήνες.

Τα κάπως αναπτυγμένα χελάκια μόλις έχουν διαλεχτεί και «αποκόψει» (εξοικειωθεί με την τεχνητή τροφή) τοποθετούνται στις δεξαμενές πάχυνσης την Άνοιξη. Με αυτό τον τρόπο ένα μέρος του προϊόντος που έχει φτάσει στο τέλος του χρόνου το εμπορεύσιμο μέγεθος είναι έτοιμο να διατεθεί στην αγορά τα Χριστούγεννα, εποχή κατά την οποία παρατηρείται η μεγαλύτερη ζήτηση χελιών.

Για την προτεινόμενη μονάδα υπολογίζεται ότι το αρχικό ύψος επένδυσης θα φτάσει τα 450.000.000 δρχ. Η χρηματοδότηση του κόστους της επένδυσης μπορεί να γίνει από τις εξής πηγές:

- FEÖGA 40%

- Ελληνικό Δημόσιο 20%

- Ιδία συμμετοχή επενδυτή 15% σε μετρητά και για την αγορά της έκθεσης τεσσάρων περίπου στρεμμάτων που προβλέπεται να απαιτηθούν.

- Δάνειο από Α.Τ.Ε. 25%

Η μονάδα έχει απαιτήσεις για υψηλά κεφάλαια κίνησης για τα πρώτα 2 χρόνια.

Η παραγωγή θα γίνεται με σύγχρονες μεθόδους που εγγυώνται άριστη ποιότητα και υψηλή απόδοση και ο μηχανολογικός εξοπλισμός της μονάδας θα εισαχθεί από το εξωτερικό. Ανάλογα με τις συνθήκες και τις τιμές που θα ισχύουν στην αγορά θα παράγονται χέλια 1/3 kgr. τα οποία θα προωθούνται στο σύνολό τους στις ελλειμματικές αγορές της Δ. Ευρώπης.⁽¹⁾

2.1.2. Ιχθυογεννητικός σταθμός και μονάδα πάχυνσης λαβρακιού - τσιπούρας.

Στον τομέα των θαλασσιών υδατοκαλλιεργειών λειτουργούν ήδη στη χώρα μας Ιχθυογεννητικοί Σταθμοί Τεχνητής αναπαραγωγής τσιπούρας, λαβρακιού, γλώσσας, γαρίδας και διαφόρων οστρακοειδών. Ειδικά ο γόνος τσιπούρας και λαβρακιού γίνεται στους εξής σταθμούς:

Περιοχή	Είδος ψαριού	Προβλεπόμενη ετήσια παραγωγή
Κεφαλληνία	Λαβράκι-Τσιπούρα	2.400.000
Λέρος	Λαβράκι	80.000
Ναύπλιο	Λαβράκι	-

Παράλληλα γίνεται και εισαγωγή γόνου από το εξωτερικό. Υπολογίζεται ότι για μία τυπική αεροπορική μεταφορά 20.000 ατόμων γόνου των 1-2 γραμμαρίων, το συνολικό κόστος (αγορά - μεταφορά - ασφάλεια μεταφοράς) φθάνει τις 17 δρχ./άτομο.

Τα στοιχεία που αφορούν τις εν λειτουργία μονάδες πάχυνσης λαβρακιού και τσιπούρας είναι τα εξής:

- Η σημερινή παραγωγή λαβρακιού από εντατικές καλλιέργειες σε θαλάσσιους κλωβούς υπολογίζεται σε 1.200 περίπου τόνους για το 1985. Τα ιχθυοτροφεία αυτά βρίσκονται στην Ηγουμενίτσα, Λευκάδα, Κεφαλλονιά, Πύλο, Λέρο, Εύβοια,

- η μεγάλη και σταθερή ζήτηση του είδους και η σχετικά υψηλή τιμή του στη διεθνή αγορά.
- η σχετικά εύκολη προσαρμογή του σε απομονωμένο περιβάλλον κάτω από ελεγχόμενες συνθήκες εκτροφής.
- ο σύντομος (21 μήνες) χρόνος συμπλήρωσης του εμπορεύσιμου μεγέθους.
- οι πολύ λιγότεροι κίνδυνοι προσβολής τους από ασθένειες και άλλες αντίξοες συνθήκες και τέλος
- η δυνατότητα εξασφάλισης γόνου από εγχώριες πηγές.

Η καταλληλότητα της τοποθεσίας ενός χελοτροφείου προσδιορίζεται από τους εξής παράγοντες:

- Καλή παροχή νερού η οποία μπορεί να γίνεται είτε με άντληση είτε με βαρύτητα από ποτάμι, αποστραγγιστική ή αρδευτική διώρυγα ή ακόμα καλύτερα από πηγάδι ή άλλο υπόγειο νερό.

Η παροχή του νερού που απαιτείται για την εκτροφή 40 τόνων χελιών ανέρχεται σε 400-500 μ³ περίπου.

- Ιδιαίτερη προσοχή απαιτείται στο να μη μολύνεται το νερό από εντομοκτόνα φυτοφάρμακα και άλλες χημικές ουσίες. Για την εκτροφή των χελιών το καταλληλότερο νερό είναι το αλκαλικό ή το ουδέτερο.
- Τα θαλασσινά νερά αν διεισδύουν στο χώρο εγκατάστασης του χελοτροφείου δεν πρέπει να επηρεάζουν τις δεξαμενές εκτροφής.
- Το έδαφος εγκατάστασης των δεξαμενών να μην είναι διαπερατό ώστε να σημειώνονται απώλειες νερού.
- Όσο το δυνατόν περισσότερος ήλιος στην τοποθεσία όπου θα εγκατασταθούν οι ιχθυοδεξαμενές, γιατί τόσο περισσότερο ευνοείται η ανάπτυξη χλωροφυκών και η παραγωγή οξυγόνου με φωτοσύνθεση.
- Η τοποθεσία πρέπει να εκχερσωθεί και καθαρισθεί από θάμνους και δενδρύλια που θα εμπόδιζαν την οξυγόνωση της υδάτινης επιφάνειας από τον ατμοσφαιρικό αέρα.
- Η τοποθεσία που θα επιλεγεί τελικά για χελοκαλλιέργεια απαραίτητα θα πρέπει να συνδέεται με το οδικό ηλεκτρικό και τηλεπικοινωνιακό δίκτυο της περιοχής.

Οι φάσεις οι οποίες απαρτίζουν την όλη παραγωγική διαδικασία της μονάδας είναι οι εξής:

Αταλάντη, Επίδαυρο και τον Αμβρακικό. Προς το παρόν η καλλιέργεια βασίζεται στο μεγαλύτερο μέρος της στην αλίευση γόνου ή στην εισαγωγή γόνου από την Ιταλία και την Γαλλία.

- Η παραγωγή τσιπούρας από εντατικής μορφής ιχθυοτροφεία σε θαλάσσιους κλωβούς υπολογίζεται σε 750 περίπου τόνους για το 1985. Τα κυριότερα σημεία καλλιέργειάς της είναι η Ηγουμενίτσα, η Κεφαλληνία, η Λέρος και η Επίδαυρος. Σε όλους αυτούς τους σταθμούς καλλιεργείται και λαβράκι.

Σχετικά με τις συνθήκες που επικρατούν στην αγορά του είδους αυτού των αλιευμάτων θα είχαμε να παρατηρήσουμε τα εξής:

- Η αγορά των χωρών της ΕΟΚ είναι έντονα ελλειμματική σε αλιεύματα κάθε τύπου. Μόνον κατά το 1983 εισήχθησαν 1.313.941 τόνοι φρέσκων και κατεψυγμένων ψαριών. Η ένταξη της Ισπανίας και της Πορτογαλίας πρέπει να επιδείνωσε την κατάσταση καθώς οι χώρες αυτές λόγω της υψηλής κατά κεφαλή κατανάλωσης παρουσιάζουν έντονα ελλειμματικό ισοζύγιο αλιευτικών προϊόντων.

- Η Ελληνική αγορά αλιευμάτων είναι εξίσου ελλειμματική. Κατά τη δεκαετία 1974-'83 παρουσιάστηκε στασιμότητα στη συνολική παραγωγή που είναι της τάξης των 100-110 χιλ. τόνων ετησίως. Ειδικά η παραγωγή των λιμνοθαλασσών αποτελεί το 2-3% της συνολικής παραγωγής.

Εκδηλώνεται τάση σταδιακής αύξησης της παραγωγής των λιμνοθαλασσών λόγω της αύξησης του αριθμού και των εκτάσεων των λιμνοθαλασσών που αξιοποιήθηκαν, καθώς και στην αύξηση της απόδοσής τους κατά μονάδα επιφάνειας με την εφαρμογή βελτιωμένων μεθόδων αλίευσης. Αντίθετα η παραγωγή των λιμνοθαλασσών σε τσιπούρα και λαβράκι δείχνει τάσεις μείωσης λόγω του περιορισμού των ιχθυοαποθεμάτων των ειδών αυτών που μπορεί να αποδοθεί στην εντατική αλιεία τους και την αποχώρηση εργαζομένων από το επάγγελμα.

Οι συνθήκες λοιπόν της αγοράς επιβάλλουν τη δημιουργία της προτεινόμενης μονάδος καθώς:

- Θα καλυφθεί μέρος τουλάχιστον της εγχώριας ζήτησης αλιευμάτων Α' κατηγορίας προς τα οποία στρέφεται ο καταναλωτής με την αύξηση του πραγματικού του εισοδήματος. Είναι χαρακτηριστικό ότι κατά τη διάρκεια της

τελευταίας δεκαπενταετίας ο Μ.Ε.Ρ. αύξησης των τιμών των αλιευμάτων Α' κατηγορίας ήταν 22%, ενώ ο γενικός ρυθμός πληθωρισμού ήταν 18%.

- Θα αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της υπεραλίευσης.
- Θα υπάρξει το ενδεχόμενο πραγματοποίησης εξαγωγών.

Με βάση τα παραπάνω προτείνεται η δημιουργία καθετοποιημένης μονάδας η οποία θα περιλαμβάνει:

- 1) Ιχθυογεννητικό σταθμό παραγωγής 1/10 ιχθύδια/χρόνο.
- 2) Μονάδα πάχυνσης του παραγόμενου γόνου, σε δεξαμενές ξηράς με παραγωγή 100 τόνους το χρόνο.

Η επιλογή της τοποθεσίας εγκατάστασης της χερσαίας μονάδας πρέπει να γίνει με βάση τα παρακάτω κριτήρια:

- Κυματισμός: Τα άνω των 2m. Κύματα καθιστούν προβληματική την άντληση του νερού.
- Βάθος: Η θάλασσα, πρέπει να βαθαίνει απότομα και να φθάνει το minimum βάθος των 5 m όσο το δυνατόν κοντύτερα στην ακτή ώστε να περιοριστεί η δαπάνη κατασκευής και λειτουργίας του αντλιοστασίου.
- Σύσταση βυθού: Πρέπει να είναι βραχώδης για να μην δημιουργούνται προβλήματα στα μηχανικά φίλτρα κατά την άντληση του νερού.
- Ποιότητα νερού: Οι τιμές των παραμέτρων του θαλασσινού νερού (θερμοκρασία, pH, αλατότητα, περιεκτικότητα σε οξυγόνο, διαφάνεια) πρέπει να βρίσκονται μέσα σε συγκεκριμένα όρια.
- Εγκαταστάσεις ξηράς: Πρέπει να ελαχιστοποιηθεί κατά το δυνατόν η απόστασή τους από την ακτή.
- Πρόσβαση: Απαιτείται καλή πρόσβαση στις εγκαταστάσεις των μονάδων που να εξασφαλίζει την άνετη μεταφορά αλιευμάτων και τροφών. Εξίσου σημαντική είναι η δυνατότητα σύνδεσης με τα δίκτυα ηλεκτρικού ρεύματος και τηλεφώνου.
- Κλίση του εδάφους: Μία μικρή κλίση είναι απαραίτητη για την αποστράγγιση του νερού των δεξαμενών.

Η μέθοδος πάχυνσης σε δεξαμενές ξηράς επιλέχθηκε γιατί σε σχέση με τις ιχθυοκλωβούς παρουσιάζει τα εξής πλεονεκτήματα:

- Ανεμπόδιστη κυκλοφορία του νερού από την ξηρά στην θάλασσα.
- Μικρό κόστος συντήρησης των δεξαμενών.

- Μικρή απώλεια μετατρέψιμης τροφής.
- Ελεγχόμενη εκτροφή και διαλογή των ψαριών.
- Ευκολία απομάκρυνσης των αρρώστων ψαριών ώστε να περιορίζονται οι επιδημικές νόσοι.
- Εύκολη χορήγηση φαρμάκων για τον ίδιο σκοπό.

Η παραγωγική διαδικασία περιλαμβάνει τις εξής φάσεις:

- Τεχνητή αναπαραγωγή και εκκόλαψη αυγών: Οι γεννήτορες οδηγούνται σε προκλητή αναπαραγωγή και τα επιπλέοντα στο νερό των δεξαμενών αυγά μεταφέρονται στις δεξαμενές εκκόλαψης όπου παράγονται οι προνύμφες.
- Αύξηση προνυμφών: Γίνεται σε ειδικό τμήμα και για 50 περίπου ημέρες. Στη συνέχεια οι μεταπρονύμφες μεταφέρονται σε άλλες δεξαμενές όπου παραμένουν για 10-20 ημέρες φθάνοντας σε βάρος τα 2.3 gr. Σ' αυτό το στάδιο τα ιχθύδια αρχίζουν να τρέφονται εξ ολοκλήρου με βιομηχανοποιημένες τροφές, και με το τέλος του είναι σε θέση να συνεχίσουν την αύξησή τους σε εξωτερικές δεξαμενές.
- Αύξηση των ιχθυδίων σε εξωτερικές δεξαμενές μέχρι βάρους 50 gr.
- Πάχυνση: Τα ιχθύδια των 50 gr. μεταφέρονται στις δεξαμενές πάχυνσης όπου και μένουν για ένα περίπου χρόνο έως ότου φθάσουν το βάρος των 330-400 gr.

Το σύνολο του κόστους της επένδυσης κυμαίνεται μεταξύ 300 και 350 εκατ. δρχ. Οι πηγές χρηματοδότησης εκτός από τα ίδια κεφάλαια μπορεί να είναι επιχορηγήσεις του Ν. 1262 ή των ΜΟΠ.⁽²⁾

2.2 Δευτερογενείς τομείς

2.2.1 Αξιοποίηση Μαρμάρου

Η Ελλάδα τοποθετείται σήμερα μέσα στις πρώτες χώρες στον κόσμο στην παραγωγή μαρμάρου.

Η μεγάλη πλειοψηφία των ελληνικών μονάδων μαρμάρου είναι μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις αφού μόλις το 3,2% των λατομείων απασχολούν πάνω από 20 άτομα.

Σύμφωνα με τη μελέτη του κλάδου μαρμάρου του EOMMEX αυτή τη στιγμή λειτουργούν 400-450 λατομεία, το 65% των οποίων παράγει λιγότερο από 500m² τον χρόνο.

Άλλο χαρακτηριστικό του κλάδου είναι η έντονη γεωγραφική του συγκέντρωση (Καβάλα - Δράμα - Ιωάννινα - Αργολίδα - Αττική), καθώς και οι απαρχαιωμένες μέθοδοι εξόρυξης και κατεργασίας που χρησιμοποιούνται.

Πρόκειται για μονάδες μικρού μέσου μεγέθους: σχεδόν το 80% των μονάδων απασχολούν μέχρι 4 άτομα (μαρμαρογλυφεία).

Στην μελέτη του κλάδου που έγινε από τον EOMMEX οι μονάδες επεξεργασίας μαρμάρου διακρίνονται σε δύο κατηγορίες:

A. Στην κατηγορία των μονάδων που διαθέτουν μηχανήματα κοπής όγκων (ογκομαρμάρων ή ξυραφιών). Πρόκειται για μονάδες οι οποίες δέχονται την ακατέργαστη πρώτη ύλη και παράγουν ενδιάμεσα προϊόντα (πλάκες και ογκίδια).

Τα προϊόντα αυτά υφίστανται στη συνέχεια δευτερογενή επεξεργασία είτε από τις ίδιες μονάδες είτε από τις μονάδες της δεύτερης κατηγορίας.

B. Στην κατηγορία των μονάδων που δεν διαθέτουν μηχανήματα κοπής όγκων αλλά μόνο μηχανήματα δευτερογενούς επεξεργασίας (απλούς κόφτες).

Οι μονάδες αυτής της κατηγορίας παράγουν τυποποιημένα τελικά προϊόντα μαρμάρου και αναλαμβάνουν συνήθως και την τοποθέτησή τους.

Η εξέλιξη των τελευταίων ετών δείχνει ότι το μάρμαρο συναγωνίζεται με επιτυχία τα άλλα δομικά υλικά και βρίσκεται στην πρώτη θέση των προτιμήσεων του καταναλωτικού κοινού και φυσικά των κατασκευαστικών οικοδομών.

Η μεγάλη αυτή ανάπτυξη του κλάδου βασίστηκε κυρίως στην εσωτερική αγορά. Η συνεχιζόμενη όμως κάμψη της οικοδομικής δραστηριότητας στην εσωτερική αγορά, ώθησε πολλές επιχειρήσεις να στραφούν στον εξαγωγικό τομέα.

Οι ελληνικές εξαγωγές μαρμάρου κατευθύνονται κυρίως προς την Σαουδική Αραβία και στις λοιπές χώρες του Αραβικού κόσμου ενώ μικρές μόνο ποσότητες απορροφούνται από τη ΕΟΚ και τις Η.Π.Α. παρόλο που οι αγορές αυτές είναι από τις πιο δυναμικές και παρουσιάζουν μεγάλες δυνατότητες απορρόφησης του ελληνικού μαρμάρου.

Όσον αφορά την εγκατάσταση νέων μονάδων του κλάδου στο Νομό αποκλείουμε την δημιουργία μονάδων κοπής - επεξεργασίας διότι η εγκατεστημένη δυναμικότητα του τομέα υπερβαίνει κατά πολύ τις δυνατότητες της αγοράς. Σημειώνουμε όμως ότι υπάρχουν σοβαρά περιθώρια για νέες

μονάδες παραγωγής τελικών προϊόντων μαρμάρων που θα απευθύνονται και στην εξαγωγική αγορά. Σήμερα παρόμοια προϊόντα εισάγονται από το εξωτερικό (π.χ. Ιταλία) τα οποία έχουν παραχθεί από ελληνικό μάρμαρο το οποίο έχει εξαχθεί σε ημικατεργασμένη πρωτογενή ή ημιακατεργασμένη μορφή. Μια παρόμοια επένδυση έχει απαιτήσεις πάγιων πάνω από 80 εκατ. δραχμές.⁽³⁾

2.2.2 Παραγωγή τροφίμων

2.2.2.1 Προϊόντα γάλακτος και τυρογάλακτος

Ο κλάδος της τυροκομίας παρουσιάζει τα συμπτώματα που παρουσιάζουν οι περισσότερες παραδοσιακές βιομηχανίες στην Ελλάδα. Αργούσα δυναμικότητα και χαμηλό τεχνολογικό επίπεδο.

Ο μέσος βαθμός απασχόλησης των τυροκομείων υπολογίζεται στο 50%-60% της ετήσιας δυναμικότητας και από άποψη δυναμικότητας ο κλάδος θεωρείται κορεσμένος.

Είναι απαραίτητος ο εκσυγχρονισμός των τυροκομείων με παράλληλη ενθάρρυνση για συγχώνευση των γειτονικών τυροκομείων ώστε το παρασκευαζόμενο τυρί να πληρεί τις εξής προϋποθέσεις:

- υψηλή και ομοιόμορφη ποιότητα
- μέγιστη απόδοση
- μέγιστη παραγωγή
- υψηλό οικονομικό αποτέλεσμα.

Παράλληλα η δημιουργία μιας μεγάλης μονάδας παραγωγής τυριού μας επιτρέπει την αξιοποίηση του τυρογάλακτος με όφελος τόσο την παραγωγή κάποιων επιπλέον προϊόντων όσο και την προστασία του περιβάλλοντος από το ιδιαίτερα ψηλό βιολογικό φορτίο του τυρογάλακτος.

Η κατάσταση τυριού αυξάνει σταθερά με αποτέλεσμα σήμερα η Ελλάδα να έρχεται πρώτη διεθνώς σε κατά κεφαλή κατανάλωση τυριού. Αντίθετα η παραγωγή τυριού διατηρείται σταθερή σε σχετικά χαμηλά επίπεδα.

Το έλλειμμα καλύπτεται με εισαγωγές τυριού.

Παράλληλα όμως γίνονται και εξαγωγές τυριού (κυρίως φέτας) που κατευθύνονται προς τις χώρες που ζουν Έλληνες μετανάστες.

Η προτεινόμενη μονάδα έχει εξασφαλισμένο τόσο ένα μερίδιο της εγχώριας αγοράς (υποκατάσταση εισαγωγής) όσο και δυνατότητες διενέργειας εξαγωγών.

Όσο για την μέθοδο παραγωγής του τυριού και αξιοποίησης του τυρογάλακτος προτείνεται η εφαρμογή της αντίστροφης όσμωσης και της υπερδιήθησης.

Πρόκειται για «ψυχρή μέθοδο» η οποία σε σχέση με την παραδοσιακή θερμική μέθοδο αφαίρεσης νερού παρουσιάζει τα εξής πλεονεκτήματα:

- ανώτερη ποιότητα προϊόντων.
- αυξημένη θρεπτική αξία προϊόντων.
- περιορισμός του κόστους ενέργειας κατά 30% περίπου.
- αυξημένες αποδόσεις.
- συγκέντρωση των παχύρευστων υγρών.
- μικρό χώρο εγκατάστασης.
- ευκολία επέκτασης της παραγωγικής δυναμικότητας με την προσθήκη νέων τυποποιημένων μονάδων που χρησιμοποιούν την διαδικασία αυτή.

Ειδικά σε σχέση με την παραδοσιακή μέθοδο, η παραγωγή τυριού με υπερδιήθηση παρουσιάζει τα εξής πλεονεκτήματα:

- Μεγαλύτερη απόδοση: παράγεται 15-35% περισσότερο τυρί από την ίδια ποσότητα γάλακτος.
- Μεγαλύτερη θρεπτική αξία του τελικού προϊόντος: το γάλα συμπυκνώνεται πριν την πήξη με την προσθήκη ρεννίνης έτσι ώστε το απομακρυνόμενο με την υπερδιήθηση τυρόγαλο περιέχει μικρό ποσοστό πρωτεϊνών και λίπους.

Το τυρί που παράγεται έτσι είναι υψηλής περιεκτικότητας σε πρωτεΐνες που έχουν ψηλή θρεπτική αξία.

- Περίσσεια γάλακτος που μπορεί να δεσμευτεί σε άλλες χρήσεις.
- Τυποποιημένο και ομοιόμορφο προϊόν με αυξημένη δυνατότητα διείσδυσης στην αγορά.

Η μέθοδος υπερδιήθησης - αντίστροφης όσμωσης μπορεί να εφαρμοστεί για την αξιοποίηση του τυρογάλακτος που είναι υποπροϊόν των τυροκομείων.

Σήμερα υπολογίζεται ότι ο συνολικός όγκος τυρογάλακτος που παράγεται ετησίως στην Ελλάδα ανέρχεται σε 560.000 TN από τις οποίες αξιοποιείται μόνον ένα 12% ενώ το υπόλοιπο, αντίθετα με ότι γίνεται στο εξωτερικό απορρίπτεται

καθώς το μικρό μέγεθος των μονάδων καθιστά ασύμφορη την συγκέντρωση και μεταφορά του και η παραδοσιακή θερμική μέθοδος επεξεργασίας του είναι εξαιρετικά ενεργοβόρα.

Τα προϊόντα της επεξεργασίας του τυρογάλακτος είναι:

α) Ζωοτροφές

β) Πρωτεϊνικά συμπυκνώματα που βρίσκουν ευρεία χρήση σε

- αναψυκτικά

- salad dressings

- διαιτητικές μαργαρίνες

- ειδικά διαιτητικά - υγιεινά τρόφιμα

- παρασκευάσματα κρέατος

- παιδικές τροφές.

γ) Λακτόζη η οποία με παραπέρα επεξεργασία μπορεί να μας δώσει ένα μεγάλο αριθμό προϊόντων.

Η ακριβής παραγωγική διαδικασία η οποία θα ακολουθήσει εξαρτάται από τις δυνατότητες διάθεσης στην εγχώρια αγορά καθώς και εξαγωγών και προϊόντων κάθε διαδικασίας.

Για την εκτίμηση του μεγέθους της μονάδας θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι σε αυτήν θα συγκεντρώνεται και θα αξιοποιείται το τυρόγαλο όλων των παραδοσιακών μονάδων του νομού.

Τέλος, καθώς η απόρριψη του τυρογάλακτος έχει, λόγω του υψηλού βιολογικού του φορτίου, σημαντικές επιπτώσεις στο περιβάλλον, η οικονομική αξιολόγηση της επένδυσης για την αξιοποίησή του θα πρέπει να λάβει υπόψη το κόστος της μονάδας βιολογικού καθαρισμού, που θα απαιτηθεί για το τυροκομείο σε περίπτωση που δεν πραγματοποιηθεί η εν λόγω επένδυση.

2.2.2.2 Δυνατότητες επεξεργασίας προϊόντων από καλαμπόκι

1. Προϊόντα υγρής άλεσης

Θα πρέπει να αποκλεισθεί η δημιουργία μονάδων για την παραγωγή προϊόντων υγρής άλεσης (άμυλο, γλυκόζη κ.λ.π).

Το υπάρχον παραγωγικό δυναμικό που υποαπασχολείται και η αδυναμία διενέργειας εξαγωγών λόγω της μη ανταγωνιστικής τιμής καθιστούν

αντιοικονομική οποιαδήποτε επέκταση του κλάδου. Συνεπώς στο Νομό θα πρέπει να αποτραπούν οι συνεταιριστικοί φορείς και να ενημερωθούν οι ιδιωτικοί φορείς για τον αυξημένο κίνδυνο ανάληψης επενδυτικών σχεδίων σ' αυτό το κλάδο.

2. Προϊόντα ξηρής άλεσης

Ο αυξημένος ρυθμός κατανάλωσης corn flakes, όπως επίσης και οι μεγάλες εισαγωγές σιμιγδαλιών για τις βιομηχανίες παιδικών τροφών, snacks κ.λ.π. αλλά και οι δυνατότητες των προϊόντων της ξηρής άλεσης για πληθώρα νέων εφαρμογών που πιθανώς θα επιτραπούν στην Ελλάδα (αλεύρι για ψωμί, ζυμαρικά και μπισκότα, σιμιγδάλι για ζυθοποιία) επιβάλλουν την παραπέρα διερεύνηση των δυνατοτήτων επένδυσης σ' αυτό τον κλάδο.⁽⁴⁾

2.2.3 Βιοτεχνολογία - Χημική Βιομηχανία

2.2.3.1 Παραγωγή μητρικών φυτών με τη μέθοδο του μικροπολλαπλασιασμού (καλλωπιστικά φυτά και φράουλα)

Πρόκειται για μία πολύ μικρή επένδυση ύψους 10 εκατ. δρχ. Συνήθως παρόμοιες μονάδες χωροθετούνται στο κέντρο αγροτικής περιοχής. Χρησιμοποιεί πρώτες ύλες ελληνικής προέλευσης πλατίνη και ανόργανα άλατα. Η επένδυση αυτή παράγει αποστειρωμένα μητρικά φυτά. Η παραγωγική διαδικασία προϋποθέτει την διαλογή του φυτικού είδους, την απομόνωση των φυτικών ιστών, την καλλιέργειά τους, τον πολλαπλασιασμό την ριζοβολία και προσαρμογή των νέων φυτών στις συνθήκες καλλιέργειας.

Η επένδυση θα παράγει προϊόντα που (σύμφωνα με τα οικονομοτεχνικά δεδομένα) θα διατίθενται σε ανταγωνιστική τιμή σε σχέση με τα εισαγόμενα. Η επένδυση θα δημιουργήσει 10 θέσεις εργασίας (2 επιστήμονες και 10 εργάτες) και θα συμβάλλει στην υποκατάσταση εισαγωγών.

Προγραμματίζεται να παράγει 1.000 φυτά την ημέρα. Σε ό,τι αφορά την απαιτούμενη υποδομή, απαιτούνται συνήθεις εγκαταστάσεις θέρμανσης και εξαερισμού. Η επάρκεια ρεύματος μπορεί να εξασφαλιστεί και με βοηθητική γεννήτρια. Σε ό,τι αφορά την περιγραφή του εξοπλισμού, αυτή αναφέρεται σε ράφια, αποστειρωτήρα, φωτισμό, ψυκτικό και γραμμική ροή. Η τεχνολογία είναι ελληνικής προέλευσης. Η προστιθέμενη αξία στην μονάδα θα κυμαίνεται από 50%

ως 200%. Η επανάκτηση του αρχικού κόστους της επένδυσης εκτιμάται ότι θα γίνει σε ένα χρόνο.

2.2.3.2 Τυποποίηση και διάθεση ζωικών αποβλήτων για την παραγωγή οργανικών λιπασμάτων

Πρόκειται για μια επένδυση ύψους 40.000.000 (συμπεριλαμβανομένων των κεφαλαίων κίνησης). Η παραγωγική διαδικασία περιλαμβάνει την κατεργασία και τυποποίηση ζωικών αποβλήτων για την παραγωγή οργανικών λιπασμάτων με ή χωρίς ανόργανο εμπλουτισμό. Περιλαμβάνει τη συλλογή τους, αποξήρανση, διαχωρισμό, θερμική κατεργασία, εμπλουτισμό τυποποίηση και συσκευασία. Οι απαιτούμενες πρώτες ύλες είναι οργανικά απόβλητα κτηνοτροφικών και πτηνοτροφικών μονάδων. Ο εξοπλισμός της συντίθεται βασικά από ξηραντήριο και σύστημα διακίνησης υλικών, λέβητες, μήτρες κ.λ.π.

Είναι ελληνικής προέλευσης εκτός από την πρέσα και τις μήτρες.

Δεν υπάρχει παρόμοια βιομηχανία στην Ελλάδα, ενώ πραγματοποιούνται εισαγωγές.

Υπάρχουν πολλές δυνατότητες διείσδυσης στην αγορά. Μία παρόμοια μονάδα, που προβλέπεται να παράγει 3.000 τόνους το χρόνο και προστιθέμενη αξία 100%, εκτός του ότι είναι βιώσιμες με ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια συμβάλλει στον περιορισμό των εισαγωγών, στον περιορισμό της ρύπανσης του περιβάλλοντος. Η μονάδα θα εκμεταλλευθεί τοπική πλουτοπαραγωγική πηγή και θα αυξήσει την καθετοποίηση.

Και αυτή η επένδυση είναι ταχεία απόδοσης και επανάκτησης κόστους της αρχικής επένδυσης.⁽⁵⁾

2.2.4 Μικρομηχανική

2.2.4.1 Ανάπτυξη και κατασκευή αγροτικών ξηραντηρίων

Πρόκειται για μία επένδυση ύψους 100.000.000 δρχ. περίπου δυναμικότητας 600 ξηραντηρίων τον χρόνο. Η ελληνική φαινόμενη κατανάλωση (παραγωγή συν εξαγωγές μείον εισαγωγές) είναι της τάξης των 500 ξηραντηρίων το έτος με τιμή πώλησης 400.000 δρχ. ανά ξηραντήριο. Η μονάδα θα είναι η μόνη στον ελληνικό χώρο και θα καλύψει την ελληνική αγορά. Θα συνεισφέρει στη βελτίωση της

ποιότητας των αγροτικών προϊόντων. Χωροθετείται στο Νομό λόγω της υψηλής ειδίκευσης του Νομού στην παραγωγή καπνού.

Η επένδυση έχει σα στόχο την κατασκευή αγροτικών ξηρανητριών για την ξήρανση καπνών, σταφίδας και άλλων προϊόντων με τη χρησιμοποίηση ηλιακών συγγενών, αέρα και υγροσκοπικών υλικών αποθήκευσης θερμότητας. Σήμερα η ξήρανση συνήθως γίνεται με απευθείας έκθεση των προϊόντων στο περιβάλλον. Οι απαιτούμενες πρώτες ύλες είναι μέταλλα, μονωτικά υλικά, σωλήνες, πλαστικά και τζάμια που υπολογίζονται περίπου στο 65% της προέλευσής τους να είναι ελληνικά.

Το είδος της τεχνολογίας που χρησιμοποιείται στηρίζεται στην χρήση υγροσκοπικών υλικών και τεχνολογίας μετάδοσης μάζας και θερμότητας. Ο εξοπλισμός απαιτεί μηχανουργικά μηχανήματα, computers, μετρητικά όργανα και όργανα ελέγχου, ελληνικής και ξενικής προέλευσης.

Η εθνικοοικονομική σημασία μίας τέτοιας επένδυσης είναι ευρύτερη δεδομένου ότι οδηγεί στη βελτίωση της ποιότητας πηγών ενέργειας. Προβλέπεται περίοδος 2-5 χρόνων για την επανάκτηση του αρχικού κόστους της επένδυσης.

2.2.4.2 Προϊόντα μικρών και μεσαίων διαστάσεων από πλαστικό και ενισχυμένο πλαστικό

Πρόκειται για μία επένδυση ύψους 120.000.000 δρχ. Θα παράγονται μια σειρά πολλών προϊόντων. Σε πρώτο στάδιο παράγονται μικρές οικιακές συσκευές, υλικά συσσωρευτών, ηλεκτρολογικό υλικό και δομικά στοιχεία βιομηχανικών κατασκευών με μεσοπρόθεσμο στόχο στην παραγωγή κομματιών υψηλής ακριβείας.

Οι απαιτούμενες πρώτες ύλες είναι κυρίως εισαγόμενες και περιλαμβάνουν κοινά πλαστικά, θερμοστηριόμενα και θερμοπλαστικής πολυστερίνης. Τα σχετικά προϊόντα τώρα εισάγονται και είναι ευρείας κατανάλωσης.

Ο απαιτούμενος εξοπλισμός περιλαμβάνει πρέσα υδραυλική με θερμαινόμενες πλάκες, αυτόκλειστο φούρνο, σκαπτικά μηχανήματα, ψυγεία κτλ. Οι χρησιμοποιούμενες τεχνολογίες είναι τεχνολογίες πλαστικών και ενισχυμένων πλαστικών μορφοποίησης πίεση και θερμοκρασία ή σε κενό. Προβλέπεται η

παραγωγή 25.000 κομματιών τον μήνα από την πρέσα και 200 κομματιών από τον φούρνο.

Η σημασία του για την εθνική οικονομία συνίσταται στην υποκατάσταση εισαγωγών και δημιουργία θέσεων εργασίας. Η περίοδος επανάκτησης του κόστους της επένδυσης είναι 2,5 χρόνια.

2.2.4.3 Μηχανήματα αυτόματης συλλογής φρούτων και ελαιοκάρπου

Απαιτούνται κεφάλαια ύψους 35.000.000 δρχ. για παραγωγή 60 κομματιών το χρόνο. Πρόκειται για την κατασκευή μηχανημάτων αυτόματης συλλογής φρούτων και ελαιοκάρπου αμυγδαλών κ.λ.π. συμπεριλαμβανομένης της αυτόματης συλλογής, αποψύλωσης και συσκευασίας.

Οι απαιτούμενες πρώτες ύλες περιλαμβάνουν ημικατεργασμένα μέταλλα, εξαρτήματα, υδραυλικά, λάδια, αντλίες λαδιού, σωλήνες πίεσης. Ο εξοπλισμός περιλαμβάνει εργαλιομηχανές, φρέζες, τόνους, δρόπανο, μηχανήματα κοπής μετάλλων και διαμόρφωσης ελασμάτων όπως και σύστημα ελέγχου των υδραυλικών συστημάτων. Ο εξοπλισμός αυτός θα εισαχθεί από το εξωτερικό.

Το είδος της τεχνολογίας που χρησιμοποιείται είναι αγροτική τεχνολογία, εφαρμογής υδραυλικής σε αυτόματα μηχανήματα συλλογής καρπών.

Το μηχάνημα που θα κατασκευάζεται έχει μικρό κόστος και απλή λειτουργία. Η εισαγωγή του στην διαδικασία συγκομιδής εξοικονομεί χρόνο και χρήμα (ημερομίσθια) και την συλλογή καρπών.

Η σημασία ενός τέτοιου προϊόντος είναι προφανείς για τη μείωση του κόστους σε πολλά αγροτικά προϊόντα και την εισαγωγή υψηλής τεχνολογίας. Η αναγκαιότητα χωροθέτησης της μονάδας στο νομό είναι προφανείς.⁽⁶⁾

2.2.5 Μονάδα παραγωγής γυψοσανίδων

Οι γυψοσανίδες έχουν πολλές δυνατότητες εφαρμογών, οι κυριότερες των οποίων είναι:

- Διαχωριστικά εσωτερικών χώρων για γραφεία, αίθουσες εκθέσεων, προκατασκευασμένα σπίτια, νοσοκομεία, ξενοδοχεία κλπ.
- Ψευδοροφές για κάλυψη καλωδιώσεων, σωληνώσεων, εγκαταστάσεων air-condition και άλλες ανάλογες εγκαταστάσεις.

- Ηχομόνωση, θερμομόνωση, αντιπυρική προστασία.
- Διάφορες αρχιτεκτονικές εφαρμογές.

Οι γυψοσανίδες υπερέχουν συγκρινόμενες με υλικά που χρησιμοποιούνται σε όμοιες εφαρμογές, όπως υαλοπίνακες, σανίδες ξύλου κλπ. σε χαρακτηριστικά όπως τα παρακάτω: ηχομόνωση, βάρος, πυρασφάλεια, πυκνότητα, καθώς επίσης και κόστος.

Στην Ευρώπη και στις Η.Π.Α. οι γυψοσανίδες έχουν από χρόνια ευρύτατη εφαρμογή σε προκατασκευές, κτίρια επιχειρήσεων, εκπαίδευσης κλπ. Η χρήση γυψοσανίδων στην Ελλάδα έχει ξεκινήσει σε ξενοδοχεία και νοσοκομεία την τελευταία 10ετία και παρουσιάζει ενδιαφέρον από το 1982 και μετά. Εκτιμάται ότι η εγχώρια παραγωγή τόσο από άποψη ποιότητας όσο και από την ποσότητα δεν καλύπτει τις ανάγκες της εγχώριας αγοράς. Υπάρχουν επίσης περιθώρια σοβαρών εξαγωγών στις χώρες της ΕΟΚ, Ελβετία και Αραβικές χώρες.

Η τεχνολογία είναι απλή και η Ελλάδα παράγει γύψο σε ανταγωνιστική διεθνώς τιμή.

Το κόστος μιας μονάδας με παραγωγική δυναμικότητα 1.5 εκατ. m² ανά έτος ή αντίστοιχα 12.000 tn ανά έτος είναι περίπου 200 εκατ. δρχ. Μπορεί όμως να γίνει και μικρότερη μονάδα, πράγμα που εξαρτάται από το ύψος εξαγωγών.⁽⁷⁾

2.3 Τριτογενής τομέας - Τουρισμός

2.3.1 Αγροτουρισμός

Η ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουριστικής δραστηριότητας υπαγορεύεται, από την μία πλευρά από την ανάγκη αποσυγκέντρωσης τουριστικής δραστηριότητας και, από την άλλη, από την ανάγκη τόνωσης και ενίσχυσης περιοχών με αγροτικό χαρακτήρα, χαμηλό βαθμό ανάπτυξης και ψηλό ποσοστό μετανάστευσης.

Ο συνδυασμός αυτών των αναγκών με τις τάσεις επιστροφής στη φύση και φυγής από την πόλη που χαρακτηρίζουν τους κατοίκους των σύγχρονων αστικών κέντρων, διαμόρφωσαν τη ζήτηση μίας νέας μορφής τουριστικών υπηρεσιών και διαχρονικά οδήγησαν στην ανάπτυξη της αγοράς αγροτουριστικών υπηρεσιών.

«Η τουριστική εκείνη δραστηριότητα που αναπτύσσεται σε χώρο μη αστικό, από απασχολούμενους κύρια στον πρωτογενή και δευτερογενή τομέα και

ειδικότερα σε οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής μικρές τουριστικές μονάδες παροχής αγαθών και υπηρεσιών, με σκοπό την ενίσχυση του αγροτικού εισοδήματος και της τοπικής οικονομίας, τόσο από την εκμετάλλευση των τουριστικών καταλυμάτων (ενοικιαζόμενα δωμάτια, PENSION, Ξενώνες, CAMPINGS), όσο και από την τροφοδοσία των τουριστικών μονάδων με προϊόντα γεωργικών συνεταιρισμών, συνθέτει αυτό που ονομάζουμε στη χώρα μας Αγροτουρισμό».

Σε σχέση με την παραδοσιακή μορφή τουρισμού, ο Αγροτουρισμός παρουσιάζει τα εξής πλεονεκτήματα:

1. Προσφέρει τη δυνατότητα στον αγρότη να συνεχίσει να απασχολείται στις γεωργικές εργασίες, οι οποίες παραμένουν κύρια απασχόλησή του, ώστε να μη μετατρέπεται από αγρότης σε ξενοδοχοϋπάλληλο.
2. Η δυνατότητα που προσφέρει ο αγροτουρισμός να οργανωθεί σε επίπεδο μικρών μονάδων οικογενειακής ή συνεταιριστικής μορφής.
3. Ο χαρακτήρας της ολοκληρωμένης παρέμβασης στην περιοχή εφαρμογής του προγράμματος. Η εφαρμογή ενός αγροτουριστικού προγράμματος προϋποθέτει, αλλά και συμβάλλει στην οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική ανάπτυξη του χώρου υποδοχής.

Στο Νομό Αιτωλοακαρνανίας μπορούμε να εντοπίσουμε περιοχές με δυνατότητες Αγροτουριστικής ανάπτυξης. Ως τέτοιες αναφέρονται οι περιοχές Ναυπακτίας κατά πρώτο λόγο και κατά δεύτερο της ορεινής Τριχωνίδας.

Οι περιοχές αυτές διαθέτουν παραδοσιακούς οικισμούς και προσφέρονται για χειμερινό τουρισμό.

Ωστόσο μπορούν να αξιοποιηθούν και για θερινό τουρισμό, αλλά και να ενταχθούν μέσα στα πλαίσια ανάπτυξης του κοινωνικού τουρισμού, όλες τις εποχές του χρόνου.

Επιπρόσθετα οι περιοχές αυτές ανήκαν από άποψη κινήτρων στη ζώνη Δ. του 1262/82, ενώ ο Νομός στο σύνολό του ανήκει στη ζώνη Γ. Η ορεινή Ναυπακτία ήδη παρουσιάζει κάποια ανάπτυξη, ιδιαίτερα στις περιοχές Ελατούς και Άνω Χώρας, όπου υπάρχουν και μικρές ξενοδοχειακές μονάδες δυναμικότητας 34 και 24 κλινών αντίστοιχα. Σχετικά δίκτυα ύδρευσης ΔΕΗ, ΟΤΕ υπάρχουν και το οδικό

δίκτυο με κέντρο τη Ναύπακτο και πολλούς αγροτικούς δρόμους κρίνεται ικανοποιητικό.

Στην περιοχή αυτή υπάρχουν και οι παραδοσιακοί οικισμοί Αναβρυτής, Άνω Χώρας, Ελατούς, Τερψιθέας, Αράχωβας (επαρχίας Ναυπακτίας), Πλατάνου και κριονερίων.

Η περιοχή της ορεινής Τριχωνίδας μειονεκτεί από άποψη υποδομής τόσο στα δίκτυα ΟΤΕ και ΔΕΗ, όσο και στο οδικό δίκτυο. Με τη βελτίωση της τεχνικής αυτής υποδομής, η οποία με τη διάθεση των καταλλήλων κονδυλίων, θα μπορούσε σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα να βελτιωθεί, θα ήταν δυνατόν και εδώ σχεδόν άμεσα να προχωρήσει ένα πρόγραμμα αγροτουριστικής ανάπτυξης.

Ταυτόχρονα, η αξιοποίηση της λίμνης Τριχωνίδας, καθώς και η ανάδειξη και διαφήμιση των αρχαιοτήτων του Θέρμου, θα μπορούσαν μελλοντικά να δημιουργήσουν την υποδομή για πιο ολοκληρωμένη ανάπτυξη της περιοχής.

Στην περιοχή αυτή ανήκαν και οι παραδοσιακοί οικισμοί του Θέρμου, Δρυμώνα, Άνω Αγ. Βλάση, Κάτω Αγ. Βλάση και Καραμανέικων.

Φορείς ανάπτυξης του αγροτουριστικού προγράμματος στο Νομό Αιτίας μπορεί να είναι:

- Οι κάτοικοι της περιοχής (αγρότες στο επάγγελμα).
- Συνεταιρισμοί και ΟΤΑ.
- Απόδημοι Αιτωλοακαρνάνες, οι οποίοι θα θελήσουν να αξιοποιήσουν την υπάρχουσα περιουσία τους.⁽⁸⁾

2.3.2 Νέες ξενοδοχειακές μονάδες

2.3.2.1 Παραλιακή ζώνη Ιονίου Πελάγους

Στην περιοχή αυτή, εκτός από τους οικισμούς Αστακού, Μύτικα και Πάλαιρου εντάσσεται τουριστικά και το νησάκι Κάλαμος. Χαρακτηρίζεται από εξαιρετικής ποιότητας φυσικό περιβάλλον (πράσινο, αμμώδεις ακτές) που της δίνουν τις προϋποθέσεις για να χαρακτηριστεί σαν τουριστική ζώνη ταχείας ανάπτυξης.

Η περιοχή βρίσκεται στην απόληξη των Ακαρνανικών βουνών και οι παραλίες της είναι στενές και βραχώδεις με εξαιρέσεις στους κόλπους Αστακού, Μύτικα, Πάλαιρου.

Το περιβάλλον είναι ήρεμο με χαμηλή βλάστηση (θάμνοι και λιόδενδρα).

Η διαύγεια του νερού είναι εξαιρετική.

Η περιοχή διασχίζεται από επαρχιακό παραλιακό δρόμο, του οποίου η βατότητα είναι μέτρια.

Συνδέεται με ασφαλτοστρωμένο δρόμο, προς βορρά με τη Βόνιτσα και στη συνέχεια με την εθνική οδό Λευκάδας - Αμφιλοχίας - Ιωαννίνων ή Αγρινίου και προς το Νότο κατ' αρχή με το Αιτωλικό και στη συνέχεια με την εθνική οδό Αντιρρίου - Ιωαννίνων.

Το λιμάνι του Αστακού κατά τη θερινή περίοδο συνδέεται με την Κεφαλονιά.

Το νησάκι Κάλαμος εξυπηρετείται συγκοινωνιακά με μικρά επιβατικά σκάφη (καΐκια) με τα λιμάνια του Αστακού και του Μύτικα. Ακόμα υπάρχουν οι δυνατότητες να συνδεθεί η περιοχή με τα Επτάνησα και να ελκύσει μέρος του τουρισμού τους.

Στην περιοχή υπάρχουν τα απαραίτητα δίκτυα ΟΤΕ και ΔΕΗ, ενώ ο Κάλαμος έχει ελλείψεις στα δίκτυα αυτά και το 1988 λύθηκε το πρόβλημα της υδροδότησής του.

Από άποψη προτίμησης των τουριστών, ιδιαίτερα των ξένων, η περιοχή υπερτερεί μέσα στο Νομό

Η αναλογία Ελλήνων και ξένων επισκεπτών είναι σε ποσοστό 50% προς 50%, ενώ στις άλλες περιοχές και στο σύνολο του Νομού η αναλογία αυτή είναι 87% προς 13%.

Στην ίδια περιοχή η παραμονή Ελλήνων και ξένων επισκεπτών είναι 2,46 και 4,50 ημέρες, ενώ στο νομό η αναλογία αυτή είναι 1,70 και 1,30 ημέρες αντίστοιχα.

Βέβαια τονίστηκε πιο πάνω η ανάγκη ολοκλήρωσης της περιοχής μέσω οδικού δικτύου καθώς και η ανάγκη για προγραμματισμό.

Προτείνεται η δημιουργία στις περιοχές των παρακάτω Ξενοδοχειακών μονάδων:

α. Στην ευρύτερη περιοχή του Μύτικα κατασκευή μονάδας 100 κλινών, Α' κατηγορίας σε συνδυασμό με την μαρίνα που έχει προταθεί. Η μονάδα θα πρέπει να διαθέτει εστιατόριο, μπαρ, πισίνα, disco, γήπεδο τένις, και θα εξυπηρετεί και πελάτες πέραν εκείνων που θα διανυκτερεύουν στο Ξενοδοχείο.

Το κόστος κατασκευής της μονάδας ανέρχεται περίπου σε 300.000.000 δραχμές και προβλέπεται να χρηματοδοτηθεί από επιχορήγηση του Ν. 1262/82 κατά 40%.

Ένα πιθανό χρηματοδοτικό σχήμα είναι το παρακάτω:

Ιδία συμμετοχή	(25%)	75.000.000
Επιχορήγηση	(40%)	120.000.000
Τραπεζικό Δάνειο	(35%)	105.000.000

Η βιωσιμότητα της μονάδας εξασφαλίζεται από τη λειτουργία των διαφόρων παράλληλων δραστηριοτήτων (μπαρ, εστιατόριο, disco, τένις κ.α.) που προβλέπεται να ενισχύεται σημαντικά από την λειτουργία της μαρίνας. Επί πλέον, η μαρίνα θα δημιουργήσει και άλλες δραστηριότητες στην περιοχή (εφοδιασμός των σκαφών σε καύσιμα, τρόφιμα κ.α.).

β. Προτείνεται επίσης η εγκατάσταση νέων ξενοδοχειακών μονάδων στην ΒΔ περιοχή του Νομού. Πιθανοί τόποι εγκατάστασης οι ευρύτερες περιοχές της Πάλαιρου και του Αγ. Νικολάου.

Η δυναμικότητα των μονάδων θα είναι περίπου 150 κλίνες η κάθε μία Α' ή Β' κατηγορίας. Το προβλεπόμενο κόστος κατασκευής ανέρχεται σε 350 εκατ. δραχμές για κάθε μονάδα.

Το πιθανό χρηματοδοτικό σχήμα είναι:

Ιδία συμμετοχή	(25%)	90.000.000
Επιχορήγηση Ν.1262	(40%)	140.000.000
Τραπεζικό Δάνειο	(35%)	120.000.000

2.3.2.2 Περιοχή Λίμνης Τριχωνίδας

Προτείνεται η εγκατάσταση μιας μονάδας 150 κλινών, Β' κατηγορίας, σε συνδυασμό με την κατασκευή Ναυταθλητικού κέντρου που έχει προταθεί. Η μονάδα θα διαθέτει εστιατόριο, μπαρ, πισίνα, τένις και ευκολίες ναυταθλητισμού. Τουλάχιστον ένα τμήμα της, θα λειτουργεί όλο το χρόνο σε συνδυασμό με τη λειτουργία του Ναυταθλητικού κέντρου.

Το κόστος κατασκευής την μονάδας υπολογίζεται σε περίπου 400 εκατ. δραχμές. Το πιθανό χρηματοδοτικό σχήμα είναι το παρακάτω:

Ιδία συμμετοχή	(25%)	100.000.000	δραχμές
----------------	-------	-------------	---------

Επιχορήγηση Ν.1262	(45%)	180.000.000
Τραπεζικό Δάνειο	(30%)	120.000.000
		400.000.000

2.3.2.3 Η περιοχή της ορεινής Ναυπακτίας - Τουριστικό Χωριό

Η περιοχή προσφέρεται για την δημιουργία τουριστικού χωριού, δυναμικότητας περίπου 500 κλινών. Τέτοιου είδους τουριστικά καταλύματα είναι στις άμεσες προτεραιότητες του ΕΟΤ, η συνδρομή του οποίου είναι απαραίτητη στην υλοποίηση τέτοιων προγραμμάτων. Το κόστος κατασκευής του τουριστικού χωριού είναι περίπου 1:500 εκατ. δραχμές και μπορεί να χρηματοδοτηθεί στα πλαίσια του Ν. 1262/82 με επιχορήγηση περίπου 50%. Φορέας του έργου θα μπορούσε να είναι εταιρεία στην οποία θα συμμετείχαν απόδημοι με προέλευση από την εν λόγω περιοχή. Το έργο μπορεί ν' αποτελέσει τόσο τοποθέτηση χρημάτων από τους απόδημους, όσο και διέξοδο για επαναπατρισμό και μελλοντική απασχόλησή τους.

Η διαμονή τουριστών στο χωριό αυτό μπορεί να συνδυαστεί με ψυχαγωγία, σπορ και άλλες δραστηριότητες σχετικές με τη θάλασσα, το βουνό και τη λίμνη Τριχωνίδα.⁽⁹⁾

Παραπομπές

1. "Αιτ/νία Παρόν και Μέλλον", σελ. 192-195.
2. "Αιτ/νία Παρόν και Μέλλον", σελ. 195-196.
3. "Αιτ/νία Παρόν και Μέλλον", σελ. 200-201.
4. "Αιτ/νία Παρόν και Μέλλον", σελ. 201-204.
5. "Αιτ/νία Παρόν και Μέλλον", σελ. 208-209.
6. "Αιτ/νία Παρόν και Μέλλον", σελ. 210-211.
7. "Αιτ/νία Παρόν και Μέλλον", σελ. 216.
8. "Αιτ/νία Παρόν και Μέλλον", σελ. 219-220.
9. "Αιτ/νία Παρόν και Μέλλον", σελ. 222-223.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. "Αιτωλοακαρνανία: Παρόν και Μέλλον",
Μεσολόγγι 1988, έκδοση Νομαρχία Αιτ/νίας.
2. Υπουργείο Χωροταξίας οικισμού και Περιβάλλοντος - Διεύθυνση χωροταξίας
"Νομός Αιτ/νίας: προτάσεις χωροταξικής οργάνωσης (συνοπτικό σχέδιο
δομικών παρεμβάσεων)", Αθήνα Μάιος 1984.
3. Εγκυκλοπαίδεια "Για Σας Παιδιά", Εκδόσεις "Αυλός", Αθήνα.
4. "Αιτωλοακαρνανία: Τόποι - μνημεία - Ιστορία"
Ιστορική αρχαιολογική εταιρεία Δυτικής Στερεάς Ελλάδος 1995.
5. Εφημερίδα Ναυτεμπορική, Παρασκευή 13 Δεκεμβρίου 1996,
Εκδόσεις "Ειρήνη Γ. Αθανασιάδου - Μαριέττα Γ. Αθανασιάδου - Αγγέλα Γ.
Αθανασιάδου - Κοντογούρη".
6. Ν. Παππάς και Τιμ Τριφιιάτης,
"Υδρορευση - Αποχέτευση - Μεταφορές", Μεσολόγγι 1988.
7. Δημήτριος Αναστασιάδης, "Ενέργεια", Μεσολόγγι 1988.
8. Νικόλαος Πετούνης, "Ενέργεια", Μεσολόγγι 1988.
9. Βαρβάρα Δεσποινιάδου,
"Ζεύξη Ρίου - Αντιρρίου: Συμβολή στην κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη του
Ν. Αιτ/νία", Μεσολόγγι 1988.
10. Θωμάς Κατραούρας,
"ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ. Πλατυγαλίου Αστακού - Ίδρυση ΒΙ.ΠΕ στο νομό Αιτ/νίας",
Μεσολόγγι 1988.
11. Σπύρος Δ. Κλαουδάτος, "Ιχθυοκαλλιέργειες - Άλιεία - Λίμνες - Λιμνοθυλασσα",
Μεσολόγγι 1988.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελίδα
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΜΕΡΟΣ Α	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	
1. Γενικά χαρακτηριστικά	3
1.1 Θέση - Έκταση - Όρια	3
1.2 Διοικητική Διαίρεση	3
1.3 Πληθυσμός	3
1.4 Γεωγραφικά χαρακτηριστικά	6
1.4.1 Γεωμορφολογία	6
1.4.2 Ακτογραφία	9
1.4.3 Υδρογραφία	11
1.4.4 Κλίμα	14
1.4.5 Βιότοποι	15
1.4.6 Υπέδαφος	16
1.4.6.1 Γεωλογία	16
1.4.6.2 Θερμομεταλλικά νερά	17
1.4.6.3 Σεισμική κατάσταση	17
1.4.6.4 Ορυκτός Πλούτος	18
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο	
2. Υποδομή	21
2.1 Τεχνική υποδομή	21
2.1.1 Οδικό δίκτυο	21
2.1.2 Σιδηροδρομικό δίκτυο	23
2.1.3 Θαλάσσιες συγκοινωνίες μεταφοράς	23
2.1.4 Αεροπορικές συγκοινωνίες - μεταφοράς	23
2.1.5 Ύδρευση	24
2.1.6 Αποχέτευση	25
2.1.7 Ενεργειακή υποδομή	26
2.1.7.1 Παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας	26
2.1.7.2 Υδροηλεκτρικοί σταθμοί Αχελώου	27
2.2 Κοινωνική Υποδομή	29
2.2.1 Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη - Πρόνοια	29
2.2.2 Εκπαίδευση	30
2.2.3 Κοινόχρηστοι χώροι - Αθλητισμός	30
2.2.4 Πολιτιστική ζωή και κίνηση - Αρχαιότητες	31
ΜΕΡΟΣ Β	
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο	
1. Πρωτογενής τομέας	36
1.1 Γεωργία	36
1.2 Κτηνοτροφία	39
1.3 Δάση	40
1.4 Αλιεία	42
1.5 Εξόρυξη ορυκτών	44

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2.	Δευτερογενής τομέας	46
2.1	Εισαγωγή	46
2.2	Η διάρθρωση της μεταποίησης	46
2.3	Επιχειρήσεις του μεταποιητικού τομέα στο νομό Αιτ/νίας	47

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.	Τριτογενής τομέας	54
3.1	Υφιστάμενοι τουριστικοί πόροι	54
3.1.1	Ακτές - φυσικές καλλονές	54
3.1.2	Αρχαιολογικοί χώροι - Μουσεία	56
3.1.3	Ιαματικές πηγές	60
3.2	Υφιστάμενη τουριστική υποδομή	60
3.3	Συμπεράσματα	64

ΜΕΡΟΣ Γ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1.	Η ζεύξη Ρίου - Αντιρρίου	68
1.1	Υφιστάμενη κατάσταση	68
1.1.1	Τοπικό επίπεδο	68
1.1.2	Περιφερειακό επίπεδο	70
1.2	Η συμβολή του έργου της ζεύξης στην ανάπτυξη του νομού Αιτ/νίας	71
1.3	Έναρξη εργασιών για την κατασκευή της γέφυρας Ρίου - Αντιρρίου	72

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2.	Ναυτιλιακή Βιομηχανία Περιοχή (ΝΑ.ΒΙ.ΠΕ) στο Πλατυγιάλι Αστακού	76
2.1	Υφιστάμενη κατάσταση στην περιοχή Πλατυγιάλι Αστακού	77
2.2	Περιγραφή έργου	78

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

3.	Η λιμνοθάλασσα Μεσολογγίου - Αιτωλικού	83
3.1	Υφιστάμενη κατάσταση	83
3.2	Έργα για την αξιοποίηση της λιμνοθάλασσας	86

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

4.	Έργα ανάπτυξης της περιοχής του Αμβρακικού κόλπου	91
----	---	----

ΜΕΡΟΣ Δ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

1.	Οι απαιτούμενες παρεμβάσεις στην επενδυτική υποδομή	94
1.1	Γενική υποδομή	94
1.1.1	Σύστημα νομαρχιακού προγραμματισμού και σχεδιασμού ανάπτυξης	94
1.1.2	Δημιουργία στη Νομαρχία οργάνου παροχής συνεχούς πληροφόρησης καθοδήγησης των επενδυτών και επίλυσης των προβλημάτων τους.	96
1.1.3	Ενεργοποίηση των Επιμελητηρίων	97
1.1.4	Τοπικές αναπτυξιακές πρωτοβουλίες	98

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

2.	Επενδυτικές δυνατότητες στον Ν. Απ/νίας	102
2.1	Πρωτογενείς τομέας	102
2.1.1	Η καλλιέργεια χελιού	102
2.1.2	Ιχθυογεννητικός σταθμός και μονάδα πάχυνσης λαβρακιού-τσιπούρας	106
2.2	Δευτερογενείς τομέας	109
2.2.1	Αξιοποίηση Μαρμάρου	109
2.2.2	Παραγωγή τροφίμων	111
2.2.2.1	Προϊόντα γάλακτος και τυρογάλακτος	111
2.2.2.2	Δυνατότητες επεξεργασίας προϊόντων από καλαμπόκι	113
2.2.3	Βιοτεχνολογία - Χημική Βιομηχανία	114
2.2.3.1	Παραγωγή μητρικών φυτών με τη μέθοδο του μικροπολλαπλασιασμού (καλλωπιστικά φυτά και φράουλα)	114
2.2.3.2	Τυποποίηση και διάθεση ζωικών αποβλήτων για την παραγωγή οργανικών λιπασμάτων.	115
2.2.4	Μικρομηχανική	115
2.2.4.1	Ανάπτυξη και κατασκευή αγροτικών ξηραντηρίων	115
2.2.4.2	Προϊόντα μικρών και μεσαίων διαστάσεων από πλαστικό και ενισχυτικό πλαστικό	116
2.2.4.3	Μηχανήματα αυτόματης συλλογής φρούτων και ελαιοκάρπου	117
2.2.5	Μονάδα παραγωγής γυψοσανίδων	117
2.3	Τριτογενής τομέας - Τουρισμός	118
2.3.1	Αγροτουρισμός	118
2.3.2	Νέες ξενοδοχειακές μονάδες	120
2.3.2.1	Παραλιακή ζώνη Ιονίου Πελάγους	120
2.3.2.2	Περιοχή λίμνης Τριχωνίδας	122
2.3.2.3	Η περιοχή της ορεινής Ναυπακτίας - Τουριστικό Χωριό	123

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ